

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 09749

IN MITN TOG

Menke Katz

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

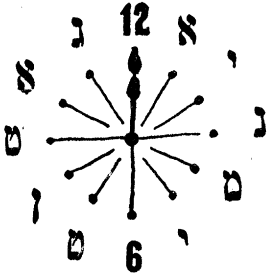
Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אצײנ קעז קאפ

צײנ צײטן

טאג

צײכענונגען פון רבקה קאץ

אינמיטן טאג

MENKE KATZ

INMITN TOG

(Midday)

Copyright 1954 by

MENKE KATZ

1321—55th Street
Brooklyn 19, N. Y.

א דאָנק דעם קאָמיטעט פֿון אַט דעם בוך — די געצייגלטע פֿריינט פֿון ייִדישן ליד,
א דאָנק אייך — רחל סאַפֿרין.

Printed in U.S.A.

פאַר
מײן ברודער,
מײן פריינט —
יעיסקע

א בלעטל פון מיין טאג בוך

ניו-יארק, מיטוואך, דעם 10טן פעברואר, 1954.
יעיסקע,

אָט ערשט דערהאַלטן דיין בריוו. גוט וואָס מיר שרייבן: יעיסקע, מעינקע, אָן טייערער, אָן ליבער, אָן אַפילו — ברודער. דאָס וואָרט טייערער איז דאָך שוין אַזוי פאַרפלאַכט געוואָרן אין אַזע געשעפט בריוו, ווערט גענוצט פונעם גרעסטן ביז דעם קלענסטן דיפלאָמאַטישן היפּאָקריט. אויך דאָס גליענדיקע וואָרט ברודער האָט פאַרלאָרן יעדן זין, וואָלגערט זיך פאַרלאָשן אין די גרוי-זאַמע מוחות פון מיליאָנען נייע קינס, אָדער היניעט סתם פאַרשעמט אין נודע „סאָסייעטיס“, איז ניט וואָרעמער פונעם קאַלטן וואָרט — מיסטער.

די פאַרליבטסטע ווערטער זינען שוין געוואָרן — אָפּגעריבענע מטבעות, נאָר דיין נאָמען, יעיסקע, איז שטענדיק ניי, ווייל אַלץ וואָס איז עכט, ווי זונ-אויפגאַנג, קען קיינמאַל ניט ווערן אַלטמאָדיש. דיין נאָמען, יעיסקע, ווי דו אַליין, פאַרמאַגט אין זיך אַלץ וואָס איז און וועט זיין שוין און גערעכט, אַלץ וואָס איז פאַרליבט, ביז דערהערן דעם מינדסטן צער פון אַן עלנט גרעזעלע, צווישן שטיינער.

יעיסקע, שענער איז ארץ ישראל ווייל דו ביסט דאָרטן דאָ, די שטערן פון צפת — קאַבאַליסטישער, די אויגן פון מיין פאַלק — פאַרקלערטער, יעקבס לייטער — לעגענדאַרער.

ווי גוט ס'איז צו רעדן מיט דיר, דערווייל כאַטש דורך בריוו. דיין בריוו האָט פאַריאַגט די וואָך פונעם געוויינטלעכן פרימאַרגן, געבליבן איז רירנדיקער יום טוב. אַפילו די גרויע סאַבוויי וואָס גראַד לעם מיין פענצטער שרייט זי אַרויס פון אונטער דער ערד, צו די פרייע הויכן, טראַגט זיך איצט פאַרביי, ווי אַ פאַנטאַסטישע באַן, געלאָדן מיט אַלטע לעגענדעס, מיט וואונדער איבער וואונדער, כדי צו דערפרייען מענטשן, פאַרבענקטע איינע אין די אַנדערע, אַפילו ווען זיי זיינען צוזאַמען.

איך בין אַרויס אין גאַס, באַגעגנט אַ ווייטן באַקאַנטן, נאָר גערעדט האָב איך צו אים, ווי צו אַ מענטשן וועלכן מען זוכט לאַנג און מען קען קוים גע-פינען. מיין בענקשאַפט נאָך דיר, דיין שיינקייט, איז אַריבער אויף אַלץ און אַלעמען. איך הער זיך צו צום ווינטער ווינט, דערהער דעם אַנאָג אויף סופלאָזע פּרילינגס. די גאַס ווערט — אַ ווייטער מאַרגן.

נאָך אַ טאָג אַוועק. איך רעד צו דיר נאָך אַ לאַנגער, שלאַפֿאָזער נאַכט. אינ- מיטן נאַכט איז מיך באַפֿאַלן אַזאַ מוראדיקער עלנט, מיך געשעפֿט איבער די פֿראַסטיקע, טויטע, באַראַפֿאַרקער גאַסן. אָן דיר, יעסקע, בין איך געבליבן אַזוי אַליין, ווי דער מענטשן מין וואָלט נעלם געוואָרן פֿון גאַר דער ערד. אַ האַלב נאַכטיקער פֿאַרבייגייער האָט זיך אָפּגעשטעלט אַ רגע, לעס מיר, און איז ווי פֿון פּחד אַנטלאָפֿן. — נאָר אַ היימלאָזער, בלאַנקנדיק דורך ערגעצנישט. האָט מיך באַגריסט, ווי אַ ברודער.

איך האָב געהאַלפֿן דעם היימלאָזן טראַגן די שווערע פעק — די פעק מיט צרות, זיין גאַנצע באַלעבאַטישקייט וואָס ער שלעפֿט שטענדיק מיט זיך, ווי ס'וואָלט געווען אַ טייל פֿון זיין גוף. מיר זיינען אַריין אין אַ זייטיקער, ליידיקער קאַפּע- טעריע וואָס איז אָפֿן, זעט אויס, דורך די נעכט, נאָר פֿאַר אַזוינע עלנטע, ווי מיר. מיר זיינען שוין מער ניט געווען קיין פֿרעמדע, ווי מיר וואָסטן זיך באַגעגנט אין אַ וועלט, וואו קיינער איז ניט קיין פֿרעמדער: אַלע לענדער, אַלע פעלקער — איין ישׂעיה משפּחה.

מיין היימלאָזער שכן און איך האָבן זיך שוין גוט דערוואַרעמט. מיר האָבן זיך באַשטעלט צו נאָך טעפּעלעך קאַווע. די טעפּעלעך קאַווע האָבן באַרואיקט, געלאָזן הינטער זיך, ווי אויף אַ וואַלקן אַלע נאַגנדיקע מחשבות. אַ נייגערדיקע אומרו האָט געשוועבט אויף מיין שכנס פנים. ער האָט אַ הויכן זופֿ געטאַן פֿונעם טעפּעלע קאַווע און פֿלוצעם אַ פֿרעג געטאַן:

„ציי וועט נאָך, ווען עס איז, די וועלט ווערן בעסער, דער מענטש שענער, מעינקע?“

די פֿראַגע האָט אַרויסגעלויכטן פֿון זיינע אויגן, ווי אַט-אַט וועל איך אים באַ- גליקן מיט אַן ענטפֿער וואָס וועט פֿאַריאַגן יעדן שאַטן פֿון ליידן פֿון דער ערד. „איך ווייס ניט, דזשאַן. איך ווייס, דיין וואַגלען היימלאָז דורך די נעכט ווייזט ווי ווייט דער מענטש איז נאָך פֿון יושר. פֿון דער נויט טאָר קיין זכר אויף גאַר דער ערד ניט בלייבן. איך רעכן אָבער, אַז ניט פֿון פייערדיקע רעדעס פֿון פֿלאַטפֿאַרמעס וועט קומען די ישׂועה, נאָר דורך „קול דממה דקה“, דורך שטייִן, ערלעכן וואָרט, דורך פֿריינטשאַפֿט פֿון מענטש צו מענטש. ניט מיט שווערד וועט דער מענטש ברעכן די שווערד. פֿאַרטייען, פֿירער, מלחמות האָבן, זינט בראשית, ניט באַוווּזן צו פֿאַריאַגן דעם האָס פֿון דער וועלט. די שנאה איז מסתּמא אַ לעבעדיקע פֿאַרזעעניש אַזאַ וואָס קען קיין ליבשאַפֿט ניט פֿאַרטראַגן, איז לאַמיר, דזשאַן, אַליין זיך לערנען ליבשאַפֿט. זע, אַט האָבן מיר זיך ערשט באַגעגנט און שוין ווילן מיר איינער דעם אַנדערן קיין שלעכטס ניט טאָן. אַלע מענטשן פֿון גאַר דער ערד קענען זיך דערנענטערן אַזוי, דזשאַן; נאָר דורך אינטימען שמועס: פנים אל פנים, האַרץ צו האַרץ, ווערט ישׂעיהס חלום — וואָר.“

מיט די ערשטע טריט פֿון באַגינען האָבן מיר ביידע, דער היימלאָזער און איך, געזען דעם מענטש פֿון ווייטע, נייע דורות קומען: אַ טיפּער, פֿאַרבענקטער,

עכטער מענטש, ווי דו, יעסקע, — א מענטש וועלכער וועט פארנעמען דעם ציטער פון יענעמס פרייד נאך מער ווי די אייגענע פרייד.
א גוטן טאג, דזשאן, פריינט וועלן מיר בלייבן, אויב אפילו מיר וועלן זיך קיינמאל גיט באגעגענען; מיט די פארבראכטע שעהן איז דער האלב נאכטיקער קאפעטעריע, וועלן מיר ביידע שוין קיינמאל זיך גיט שיידן.

פרייטיק, דעם 12טן פעברואר,

אט ערשט געזען דיך אין חלום, יעסקע. פון א ווייטן דור האט דערגרייכט צו אונדז א נאך קיינמאל גיט געהערט געזאנג, ווי פון נאך גיט געבארענע פייגל. ווי, דער עלנט האט מיך ווידער אויפגעוועקט, צערונען דעם צויבער פונעם חלום.

איך האב ווידער געבלאנקט דורך די שלאפנדיקע, בארא-פארקער גאסן, ווי איך וואלט אויפגעשטאנען, נאר כדי צו זוכן מיין היימלאזן פריינט, דזשאן. ווי דו זעסט, יעסקע, איז מיר דזשאן זייער נאנט, נאר קען קיינמאל גיט ווערן אזוי נאנט, ווי דער ייד, פונקט ווי דעם גיט-ייד וועט קיינמאל גיט ווערן דער ייד אזוי נאנט, ווי דזשאן. ס'איז בשום אופן, אפילו, גיט גייטיק. יעדעס פאקט מוז היטן הייליק, ס'זאל זיך ערגעץ גיט א קרישל טאן די גאנצקייט. אן אויסגעמישט פאלק שמעקט מיט קבר, איז בית-עולם שטויב אויף פאליצעס פון פארלעגענע געשיכטע ביכער וואס דערציילן אז אמאל-אמאל איז געווען א פאלק, איך קען גיט זען קיין פרייע וועלט אן מיין פאלק, אפילו אין א דור, וואו קיין האר און קיין קנעכט וועט גיט זיין. ווי גליקלעך דער מענטש זאל אין דעם ווייטן מארגן גיט זיין, שטעל איך זיך פאר א טרויעריקן גן עדן אויף דער ערד, אויב מיין פאלק זאל, חלילה, דאן גיט זיין. פרייען זיך מיט די פריידן פון אלע פעדקער, אוודאי און אוודאי! אויב אין אייביקן פאלק ארקעסטער, שפילט דער קובאנער אויס זיין צער און זיין פרייד אויף דער גיטארע, דער רוס אויף דער באלארייקע, וועט רירנדיקער צויבערן די הארף אויף וועלכער מיין פאלק וועט שפילן. קלאר אבער איז אז אונדזער פאלק איז אונדזער מאמע, מיאוס צי שוין, קיין שענערער מאמען קען מען זיך גיט אויסקלייבן; אנדערש איז מען א געבארענער, אייביקער יתום.

וואס שייך א גייע וועלט? זאל נאר דער מענטש זיך דערנען שיינקייט און יושר פון ישעיה הנביא, וועט שוין זיין א וועלט אן פייניקער, אן געפייניקטע; א וועלט אן תפיסות, אן שלעסער אויף די טירן, — וועלן שוין זיין אנשטאט שפיזן — צווייגעסערס און בייער וועלן גיט ווערן קיין תליות, נאר פריינט פון מענטשן, שטערן און פייגעלעך.

א י נ מ י ט ן ט א ג

איך ווייס ניט, אויב ס'איז ערגעץ וואו א יידישע כאַבע געווען וואָס האָט ניט געזאָגט אז: „דער מיטן איז אַ גילדענער שליטן.“
און ווער פון אונדז איז אין אַט דעם גילדענעם שליטן ניט געווען?
און ווער פון אונדז וועט ניט זיין נאָך, אין אַט דעם גילדענעם שליטן?

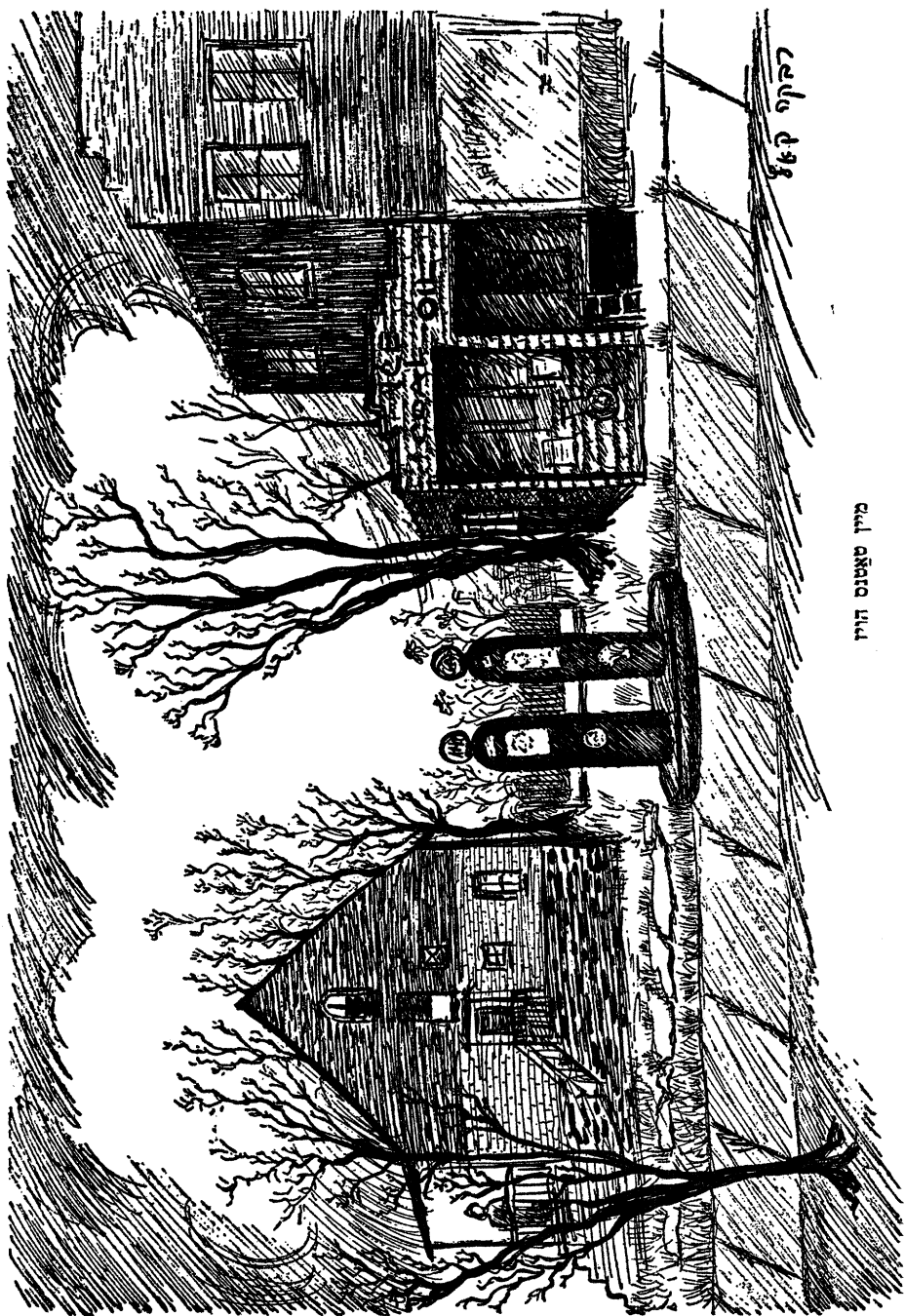
געווען נאָך לאַנג-לאַנג איידער מיר זיינען אויף דער וועלט געקומען, —
אַ, זיין, ברודער, ווען מיר וועלן אויף דער ערד שוין לאַנג-לאַנג ניט זיין:
אינעם ווינט וועט קיין איינציקע אומרו פון אונדז ניט בלייבן שטום.
זיין! דורך געבענטשטע דורות וועלן מיר עלטערן די וויינען.

הער, אַ טויט בלעטעלע פלאַטערט אויף: ניטאָ קיין אייביקער שלאָף,
אַן אייביק-אייביקער אינמיטן איז דער גילדענער שליטן:
אַזא אינמיטן טאָג וואָס ווייסט ניט פון קיין אַנהייב, פון קיין סוף,
וואָס הערט פון יעדער שנאה אונדזער ליכשאַפט ניט אויף צו היטן.

ליכשאַפט איז אַלץ וואָס קרישלט ניט ביים ליכט פון מיטן, העלן טאָג.
אַפילו פאַר בראַשית איז קיין נאַקעטער הושך ניט געווען.
אויך איז „תהו“ געווען איז די בענקשאַפט נאָך זיין, נאָך מיטן טאָג, —
איז אַפילו בראַשית ניט קיין אַנהייב, נאָר אַ מיטן געווען.

אינמיטן טאָג הערט פאַרן ניט אויף אונדזער גילדענער שליטן —
אַנטקעגן פריילינגס וואו אַפילו צייט האָט קיין כלום ניט באַרירט,
דורך ווינטערס וואו ס'קען נאָר גליטשן זיך אַ נאָך ניט געבאָרן קינד:
אַ מיטן טאָג — קלאָר, ווי מיט נאָך ניט געבליטן לאַנדיש צעצירט.

דורך דורות, ווי אויף סאַבוויי-רעלסן, פלי, אַ, גילדענער שליטן,
פדי אונדזער צאַרטסטער שעה — דער ווייטסטער זעאונג אַנצויאָגן.
זע, דער ברודער פון ווייטסטן דור אַזא נאַנטן האַנט-דרוק אונדז ניט.
זע, אונדזער גילדענער שליטן איז — וואָר, אינמיטן, העלן טאָג.

ca. 1848

ca. 1848

מײן טאַטע הירשע דוד

מ"ן טאטע הירשע דוד

א האלבער סאגעטן קראַנץ אויף דעם פֿרישן קבר פֿון מיין טאטן

(1879—1951)

א

דער לידיקער טיש איז נאָך וואַרעם פֿון אונדזער נעכטיקן לחיים.
די פֿוסטע פֿוסות זיינען נאָך פֿול מיט דיינע גליענדיקע רייד:
„צו מיין פֿראַצע, צום קרישמאָלענעם אייז, צו די קוילן — אַ לחיים.
פֿראַצע איז — באַשאַף, דער רוף פֿון מענטש: „יהי אור“ —
בראשיתדיקע פֿרייד.

„איך האָב געזען, ווי אַ זונאוּפגאַנג, שפּילט אויס וועלט באַשאַף אויף
אַ בלאַק אייז,
געזען ישעיהם זעאונג זיך שפּיגלען דורך אייז, ווי דורך וויין אַ פֿוס, —
און די קוילן, מיט יחוס פֿון פינצטערע טיפֿן פֿון מינען — ווייזן,
וויפל געפֿאַרן לויערן דורך דעם מיינערס ביימאַגיקע חצותן:

„א-הא, אין די קוילן איז אַזויפל גומהאַרציק פייער פֿאַראַנען,
פֿאַר שטיכער, וואו אויך די זון קוואַפעט זיך אַ פעני ליכט צו קאַרגן.
אַט גייען אין מיין אויוון ווידער אויף לאַנג פֿאַרגאַנגענע יאָרן —
פינקלען נאַנטע אַמאָלן פֿון חרובֿן סוויר, מיכאַלישעק, סווינציאַן.
דער אַש דערמאַנט די חורבות וואָס שרעקן נאָר דעם גלאַמפֿ —
דעם „סווירער באַרג“.
טאַטע, אין דיין אַלמער שטובֿ ביסטו אַ מעשהלע פֿון סוויר געוואָרן.

ב

טאמע, אין דיין אלטער שטוב ביסמו א מעשהלע פון סוויר געווארן.
מיר, די פינף קינדער דיינע, שווייגן מיט פחד פון דיין פארשטוממן קול.
אויף די בלעטער פון אפענעם תהילים איינזאמט דיין אויסגעגאנגענער
— דור, —
כאטש גוט וואס אין די מעשהלעך פון ווינט וועט אייביק לעבן דיין אמאל.

די לופט ארום טיש איז נאך צעשניערט פון תלמודישע פארוואסן.
אויף א בייגעלע פאפיר, בענקט נאך דיין האנט, א ניט דערשריבענער אות.
די נעכטיקע פוסות זיינען מיט היינטיקן יאמער אָנגעגאָסן.
אין דער פארלאזטער קיך ריכט אפ דאס תהילימדיקע טויטן-ליכט
איצט הצות.

דורך די פינף קאמערן זוכט דיך פארוואונדערט יעדער באקאנטער שאמן.
דער פארלאזשענער אויוון פראַסטיקט אויס מיט קעלט פון טויט:
„א גוטע נאכט“,
צו דעם אייז, צו די קוילן, צו דיר און צו דעם נעכטיקן לחיים.
אין דרויסן, דורך פראַסט און יאמער פון שבט באוויינט דיך אפילו גאט.
א דערשראָקענע שיין פון ערשטן פארטאָג האַלט איצט אויף דיין
קבר וואָך.
זאָ ליכטיקייט פאלט צו די שאַטנעס צו, ווי אַ וואונד אַ געטרייע.

אזא ליכטיקייט פאלט צו די שאַטנעם צו, ווי אַ וואונד אַ געטרייע, אַ ליכטיקייט פון אייז און קוילן, פון סוויר, מיכאַלישעק, סווינציאָן. האַסט מיך געלערנט אַז אַלמע חכמה, ווי די אַלמע זון איז אייביק ניי, און אייביק ניי איז דאָס אַלמע גאַלד וואָס איז אין מיין ליד צו דיר פאַראַנען.

ווער ווייסט נאָך ווי דו, וויפל יום-טוב ס'קען אין וואַכעדיקער פּראַצע זיין —

דער יום-טוב פון לייגן, מעסטן, האַקן די הויכע בלאַקן אייז, אין גלייכע, דורכזיכטיקע סקווערן, ווי שטיקער פּראַסטיקע זון, קען אַזוי רירנדיק, ווי אַ תפילה פאַר דעם „רבונא דעלמא“ זיין.

אַפילו זומער טוט דאָס אייז אַ ברי מיט פּראַסטיקער שיכרות, און די פרייד פון לאַדן דאָס שטעלכל מיט דער שפע פון נייאינקע קוילן, פאַרט זיך מיט דער שפע פון חלומות פון די וויימע קינדער יאַרן. טאַמע, די בלאַקן אייז רינען אויס, ווי סווירער פּראַסטיקע לבנות. דייע ערשמע קבר-נעכט שוואַרצן אַרויס פון די פאַרלאַזמע קוילן. קעגנאיבער, אין אייזהויז ליגן אַלע דייע תמוז דערפאַרן.

קעגנאיבער, אין אייזהויז ליגן אַלע דייע תמוז דערפאַרן. דער פאַרשפאַרטער עלנט רייסט זיך פון פאַרשלאַסענעם אייזהויז אַרויס. יעדע קויל זעט אויס, ווי פון אַ וויסטער אַנשיקעניש אַ פינצטערע קראַ, און ס'דאַכט: אַט באַלד וועט זיך אַ ריס מאַן, קעגן אונדו, יעדער ציגל פון הויז.

אין פאַסטיקער אייזהויז איז שוין דאָס אייז, ווי די זון פון סוויר צעגאַנגען. פאַרטאַג וועט אייביק וואַרטן נייגעריק אויף דייע שחריתדיקע טריט — דער פאַריתומטער שמעג וואָס פירט פון שטוב צום בית-מדרש דיין סווירער גאַנג. פון דייע פּערציק יאַר טריט האַט זיך דאָ אַן אומזעבאַרער גאַרטן צעבליט.

וואו זיינען די פרומע באַגינענעם, די גלויביקע הימלען, טאַמע? צי האַט דער אַרון, דער קבר, אַלע הימלען צוגענומען, און נאָר אַזאַ לאַנגן, בייזן חלום, אויף גאַר דער ערד, מיר געלאָזן? ביסט אייביק, ווי די שיינ פון אַלע דורות אויף דיין קבר, טאַמע, וויי, צי איז דיין אייביקייט אַן זון, אַן שטח, אַן מענטש, אַן בלום? מיין ליד צו דיר איז אַ קראַנץ פון אייז און קוילן, פון לבנה און גראַז.

מיין ליד צו דיר איז אַ קראַנץ פון אייז און קוילן, פון לבנה און גראַז :
 דאָס אייז איז פון טרערן און פראַסמ, די קוילן פון אייביקן הושך.
 סוויר אין הלום איז — די לבנה, די פאַסעיקער פערציק זומערס —
 דאָס גראַז.

אוי, טאַטע, צי איז די עולם-הבא נאָר אַזא אייביקער הושך ?

אויב פון גאַנצן גן-עדן ביסמו נאָר טרויעריק זאמד געוואָרן,
 וועל איך איצט אַן איינציק זעמדעלע האַלט האַבן מער פון אַלע שמערן.
 אויב אין י"ג שבט ביסמו נאָר פאַרגאַנגענע זון געוואָרן,
 א, ווי וואַלט איך וועלן יעדע שיין פון דיין פאַרגאַנגען לעבן ווערן.

אוי, מיט דיין טויט באַלאַדן, אין דרייען איינגעבויגן,
 בין איך דער עלנט פון דיינע ערשמע בית-עולם נעכט.
 ווי ס'וואַלט דיין טויט — אַ קראַ אַזא מיט דאַרנדיקע אויגן,
 דורך מיר דורכגעפלויגן, מיט אַלע דיינע טעג און נעכט, —
 שמעכן דורך מיר, ווי דערנער דיינע צוויי און זיבעציק יאָר.
 אוי, טאַטע, הער מיין עלנט אינעם ווינט אויף דיין קבר קלאַנג.

אוי, טאַטע, הער מיין עלנט אינעם ווינט אויף דיין קבר קלאַנג :
 אַזא עלנט אינעם איינציקן בוים פון פאַרשמומטן הינטערהויף.
 אויף די נאַקעטע צווייגן פריין דיינע פאַרהאַרעוועטע יאָרן.
 דער בוים איז דאָ דער שומר פון די פאַרבליטע זומערס אין הינטערהויף.

דער בוים פאַררוקט האַרט ביי דער וואַנט פונעם שמענדיקן ווינטער
 פון אייז-הויז,

ווי ער וואַלט אַליין, באַשיידן, אין וואַלדיקן ווינקל זיך געשמעלט,
 פדי מיט זיין יום-טוב ניט צו שמערן דעם אייז און קוילן-פאַרקויף, —
 האַט מיט דיינע באַגינענס זיין קרוין עולם-הבאדיק דורכגעהעלט.

דער בוים איז דאָ ווי דער „עץ-הדעת" פון נאַנטן גן-עדן אַרויס.
 דורך דעם בוים האַבן תפילות שמענדיק געשעפטשעט צו דיין פראַצע
 אַ לויב.

דעם גן-עדן האַט דער ווינט פאַרטראַגן אין פרישן, טרויעריקן גראַז,
 געבליבן איז דער בוים, ווי אַ געבויגענער רייז ביים פראַסמ פון אייז-הויז.
 דורך די נעכט ביסמו אויף יעדן צווייג דער פאַרקלערמער שמערן-שטויב,
 און זעסט דעם הינטערהויף, ווי אַ געסעלע פון סוויר, אַן דיר פאַרלאַזן.

זע, דער הינטערהויף, אן דיר, ווי א געסעלע פון סוויר איז פארלאזן.
דער נאנטער שמעג פון שטוב צום בית-מדרש ווערט א ווייטער
שמערן-וועג.

א, רעד מיך איין, א, נאר מיך חלום, איך זאל קענען זאגן:
דו לעבסט, טאמע, ווי מיין בענקשאפט נאך דיר ביים ווייטן שמערן-וועג.

אין דיין לעצטער רגע האט גאט אליין א זמר צו דיין פראצע געזונגען.
זע, רבי עקיבא טראגט דעם שלימל פון גן-עדן דיר אנטקעגן,
און ציילט און ציילט דינע מצוות פון פראצע ביי אייז און ביי קוילן,
נאך מער, ווי די מצוות פון דינע תהילימדיקע פארטאגן.

דו לעבסט! דו לעבסט! — ווי דער שוי, דאס ליכט, ווי דער
זומערדיקער רעגן,

וואס בענטשט די פעלדער מיט ליכשאפט, מיט זעט, מיט מזלדיקע יארן.
טאמע, אין דעם בין-השמשות פון סוויר ביז פאסעיק וועסטו אייביק
לעבן, לעבן!

דו לעבסט, ווי מיין נאך ניט געבארן קינד לעבט אויף מארגנדיקע וועגן, —
ווי מיין ליד צו דיר וואס וועט אייביק קלאגן דורך די חורבות פון דיין דור.
ווי מיין פאלק, וועסטו אייביק לעבן, טאמע, אייביק לעבן! לעבן!

א האלבער מאגיסטראל

דער ליידיקער שיש איז נאך ווארעם פון אונדזער נעכטיקן לחיים.
טאמע, אין דיין אלטער שטוב ביסטו א מעשהלע פון סוויר געווארן.
זאז ליכטיקייט פאלט צו די שאטנס צו, ווי א וואונד א געטרייע.
קעגנאיבער, אין אייזוויז ליגן אלע דינע תמוזן דערפארן.

מיין ליד צו דיר איז א קראנץ פון אייז און קוילן, פון לבנה און גראז.
הער, מיין עלנט אינעם ווינט אויף דיין קבר קלאגן.
זע, דער הינטערהויף, אן דיר, ווי א געסעלע פון סוויר איז פארלאזן.
ווי מיין פאלק וועסטו אייביק לעבן, טאמע, אייביק לעבן! לעבן!

מײן טאטע וועגן אלט און יונג

אלט איז שטענדיק דער נאר און פון נבזה — דאָס גליטשיקע קול.
יונג איז עליע-לייזער, מיין זיידע, מיט אַ שמייכל פון אַ קינד.
יונג איז פון זיידנס ווינטמיל — דער פארהאַרעוועטער ווינט.
אלט איז שטענדיק דער נאר און פון נבזה — דאָס גליטשיקע קול.
יונג זיינען פון „שיר השירים“ — די קושן פון אַמאַל.
יונג איז פון מיין באַבען, אין גסיסה פיינען, דאָס לעצטע וואָרט,
ווען דערהערט האָט זי פון אייניקל — מיין ערשט געבאָרן קול:
„איך זע מיין טויט, ווי דורך אַ העל פענצטערל, געבענטשט, ווי דו
מיין קינד“.

מײן טאטע וועגן אַמאַל, היינט און מאָרגן

אַן דעם מעשהלע פון אַמאַל וואָלט קיין היינט ניט געווען.
אַן דעם פראַגער גולם, אַן דעם סווידער באַרג,
וואָלט שמשון הגיבור ניט זיין אזוי שטאַרק.
אַן דעם מעשהלע פון אַמאַל וואָלט קיין היינט ניט געווען.
אַן דעם פייגעלע פון אַמאַל, ווי וואָלט אַן עראַפלאַן היינט געווען?
ניט קיין חלום, אַ הויקער, וואָלט דערמאַנט אַ באַרג.
אַפילו שלום וואָלט אַן אומעטיקע טויב געווען.
לחיים, צום פראַגער גולם, לחיים, צום סווידער באַרג!

דער סוירער בארג

מיין מאמע דערציילט

א

ווי פראג מיט דעם גולם האט סויר געשעמט מיט דעם בארג.
וויפל שמורעמס האט דער בארג דורך די דורות פארשמומט?
וויפל ריזן פון מעשהלעך זיינען מיט דעם בארג,
אין בלינדע חשוון-נעכט פארמעסטן זיך געקומען?

אנמקעגן די פייערן פון פארבענקטן אונט,
פלעגן חדר-יינגלעך, אן אויפהער, זיך דערציילן,
ווי ס'האט דער בארג די ריזן — אויג אויף אויג באגעגנט
און מיט א בארגיקער פויסט ריז נאך ריז געבויגן.

האט דורך חדר-יינגלעך געלעכט די גבורה פון בארג:
הא! ביים בארג — א ריז: א צוקערלעקעכל די גרויס,
נאך פארן מבול האט די נפילים פאריאגט דער בארג.
ער קען די בערג פון דער וועלט מיט איין שטויס צעשמויסן.

הא! סוירער בארג, ווער ביסטו און פונוואנען קומסטו?
דו שלינגער פון ריזן, דו, זיגער איבער שמורעמס!

מעשהלעך פון סווירער באַרג

ביים סווירער באַרג הערן זיידעס קיינמאל גאָר ניט אויף,
פלאי פלאים זיך איבער און איבערדערציילן,
און ס'קען יעדער ביי באַרד און פאות שווערן דערויף,
אז געווען איז דער באַרג אַמאל אַ הנאם קבלה-הייל.

און ווייל ס'האַט שמעון בר יוחאי אין הייל זיך באַהאַלטן,
האַט דער רבונא דעלמא די הייל פון תהום דערהויבן.
אין יעדן ווינטעלע שוועבט דא אום דעם הנאם געשטאַלט.
דער באַרג אַליין, הערט און שטוינט, קען זיך אַזש ניט גלויבן.

מען זאָגט, עוג מלך הבשן איז דער סווירער באַרג,
אז ס'האַבן וואַסערן פון מכול אים דאָ פאַרטראָגן:
ווינט און האַגל — צייכנס פון מכול קאַרבן נאָך דעם באַרג.
מען זאָגט, די ערשמע שיינ פון בראשית האַט דורך אים געטאַגט.

קינד און קייט, פויגל און וואַרעס, עכאַס פון היילן,
פלעגן מעשהלעך פון סווירער באַרג זיך דערציילן.

דער שטאַרקסטער באַלעבאַס פון שטעטל

אזויפיל דורות האָבן יידן זיך געבענמשט, געשאַלטן,
מיט דעם שטאַרקסטן באַלעבאַס פון שטעטל — דעם סווירער באַרג.
קצבים פלעגן רייסן זיך ביי די פליישיקע קאַלטנס
און שרייען: „פתי! בוף! ווער געשוואַלן, ווי דער סווירער באַרג!“

קללות פון קצבים פלעגן שמעקן מיט בלוט פון יאַמקעס,
קללות, זאַט מיט גערעוו פון די ערשמ געקוילעטע אַקסן:
גרייט צעלייגן דעם באַרג אַליין אויף די קלעצער פון יאַמקעס,
אַט, ווי זיי וואַלטן מיט דער האַק טרייבערן טויטע אַקסן.

אַפילו פרומע באַכעס האָבן פלומרשט זיך געשאַלטן:
„זאַלסט מיין קינד, ניט געשוואַלן ווערן ווי דער סווירער באַרג.“
דער באַרג אַליין האַט קיינעם ניט געבענמשט און ניט געשאַלטן,
נאָר געשטאַנען, ווי ס'וואַלט דעם מענמש געלערנט געדולד — דער באַרג.

ביים חצות האַט די גבורה פון מיין פאַלק דערוואַכט אין סווירער באַרג:
וויפל שמערן, אזויפל סודות האַט פאַרטרויט אונדזער באַרג.

היט זיך פלישתי!

און זאלן מיר גלויבן אין דער חכמה פון סווירער זיידעס,
איז ניט אנדערש ווי שמשון הגיבור — דער סווירער בארג,
ווייל שמשון איז ניט אריין רוען אייביק אין גן-עדן,
נאר ווי א שטורעם איז ער אריין אין שטיין פון סווירער בארג.

אט זע, איז ניט דער שפיץ פון בארג, ווי די פעלדזיקע אקסלען,
פונעם גיבור פון אלע גיבורים — שמשון הגיבור?
דור נאך דור האט זיך דא אין שטיין שמשונס גבורה צעוואקסן,
און ס'וואקסט דא אינעם בארג דער צארן פון שמשון הגיבור.

הא-הא, אין בלינדקייט, אין קיימן האבן שמשונס אקסלען,
געלאזן פון תפיסות, פון פלישתים, נאר הויפנס שווארציארן:
דער סווירער בארג מיט יחוס פון יארטוויזנטן אויף די אקסלען,
וועט נאך פאר אלע טייטן פון דיין פאלק זיך צעצארענען!

זאל נאר א פלישתי שמעלן קעגן סוויר אן איינציקן שפאן,
וועט איבער פלישתים פון גאר דער ערד דער בארג זיך צעשפאנען!

ריר זיך באַרג!

און אז געקומען איז דער דייטש קוילען דאָס שמעמעלע סוויר,
האַבן יידן געשריען צום בעל-מופת — דעם סווירער באַרג:
„ריר זיך באַרג! זאָלסט אונדז בשלום איבער קעפּ פון קוילער פירן!
זאָלסט קיין פעך און שוועבל, קיין טויט — קעגן דייטש ניט קאַרגן“.

נאָר ווי אַן ענדלאַז שטיינערנער שד האָט שמום געגרוילט דער באַרג:
געוואָרן איז אַפילו גאָט אַליין — אַ יאַמערטאָל,
האַט בעטן זיך ביים טויט ניט אויפגעהערט דער סווירער באַרג:
„אוי, ליבינקער טויט — אדון עולם, שליידער מיך אין יאַמערטאָל!“

נאָר ווי אויף להכעים האָט דער טויט ניט געענטפערט דעם באַרג,
ווייל ס'האַט ניט טויט, ניט גאָט, נאָר דייטש באַשערט דעם גורל
פון מענטש און בלום.

איבער די חורבות האָט מיט קנאה געקוקט דער סווירער באַרג,
אומזיסט געהאַפט אַז ס'וועט דער טויט — דער וויסער בעל-רחמים
קומען.

איבער סוויר הערט שטייגן ניט אויף פון קללות דער באַרג, —
וועט נאָך אַמאָל דעם דייטש און דעם בייטש פאַרשילטן דער סווירער
באַרג.

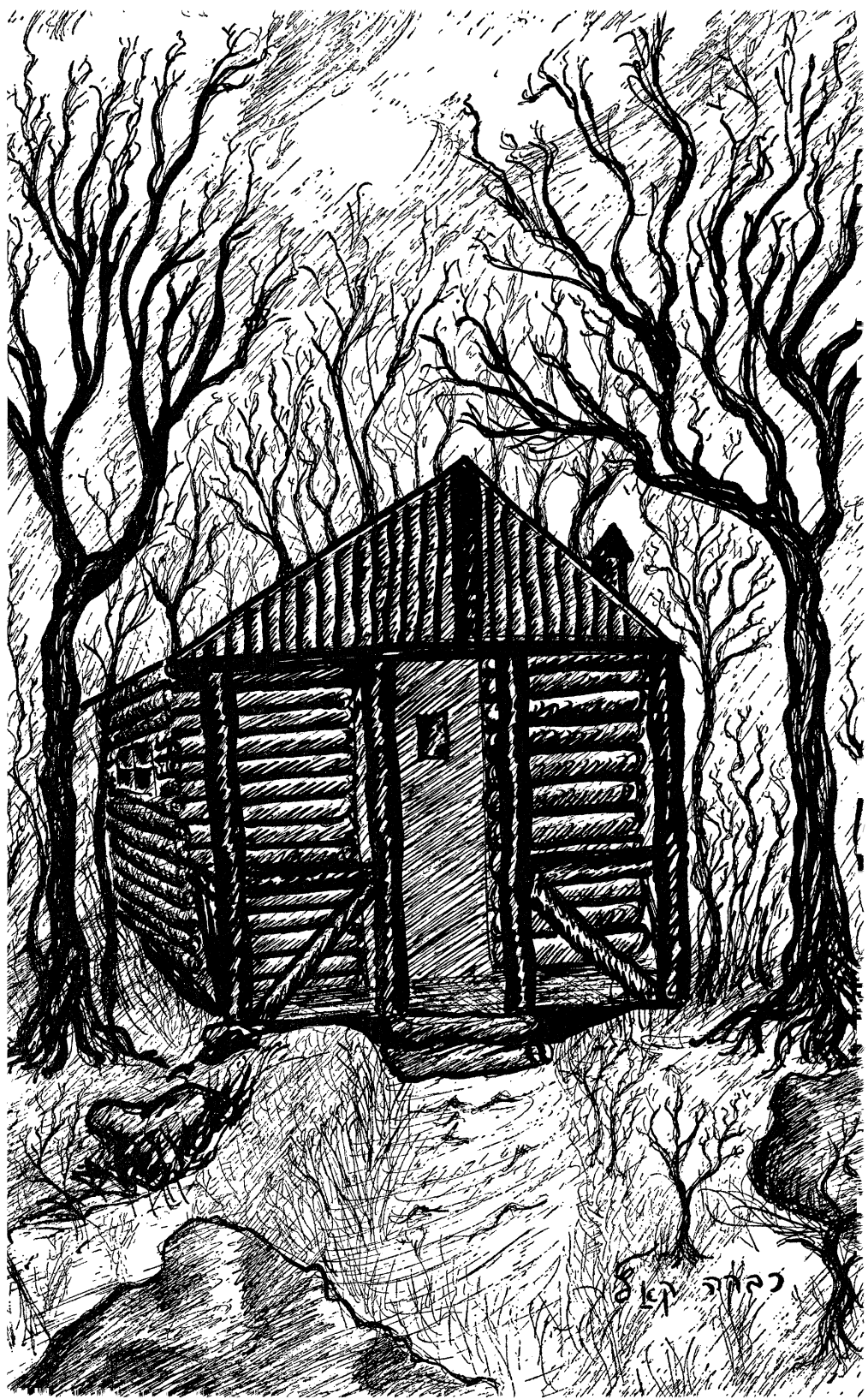
(דעם 13טן אויגוסט, 1953)

מיין טאָטנס האַנטשריפֿט

אב גאָט

מאָרע
א. א. א. א. א.
מאָרע

19 - 41 גאָט א. א. א.

רחוב הרצל 10

אַ שטיבעלע אין וואַלד

ה ע י , י ע ג ע ר !

אונדזער שטיבעלע פון יונגע בעריאזעס געפלאַכטן,
די ווענט, ווי מיין ליד צו דיר, פון בוים און פראַסטן צעמענט.
דורך די פענצטערלעך טרייבט דער יום-טוב ווייט אַוועק די וואַך.
ביינאַכט גלעטן דאָס שטיבעלע אויס לכּנהדיקע הענט.

אונדזער שטיבעלע אין טיפעניש פון וואַלד
ווערט באַשיצט פונעם לעבן פון ווילדן אוראַלט,
זאַל נאָר אַ יעגער באַפאלן אונדזער וואַלד,
וועט אַריין אין אַטאַקע דער ווילדער אוראַלט:

די פייגל וואַלטן שאַרפן די שנאַבלען, ווי געווער,
די ביימער — דעם צאַרן קעגן העקער אויפּוואַכן,
די פעלדן — זייער אייגענער גבורה דעהערן,
און אַ שווערד וואַלט ווערן יעדער שאַטן פון דער נאַכט!

הע, יעגער, מיט יחוס פון וואַרצלען איז דאָ די אוראַלט יונג —
אויב אַ שריפה פאַלסטו דער ערשמער אין בראַנד פון די צונגען.

א י כ א ו ן ד ו

אַ שטיבעלע אין וואַלד — און איך און דו.
אַ חלום האָט גאָר דאָס בייז פון היינט פאַריאַגט, —
איז נאָר דער מאַרגן דאָ און איך און דו.
מיר זיינען דאָ נאַנט פון ווייטסטן פאַרטאַג.

און נאַנט איז דאָ ווי דו דער ווייטסטער גליק —
אַ דאָרן לעבט בשלום מיט אַ בלום.
פון אַלע פעמליעס האָט דאָ אויסגעשמריקט
אַ לעצטע פעמליע — די פאַרבענקטע רן.

אַ לעצטע פעמליע פאַר דעם לעצטן תּליון —
פון אַלע תּליות — אַ לעצטע תּליה.
זע, אַ קללה שלינגט איין דעם לעצטן תּליון,
אין זונפאַרגאַנג ברענט די לעצטע תּליה.

דער מאַג האָט אויף די פענצטערלעך שוין איינגעדערעמלט.
ריוועלע, זע, אַ וועלט אַזאַ שמערנט אויס דער הימל.

מײן שטיי לינקע, בארא-פארקער מיידל

ווי קליין מיין שטיילינקע בארא-פארקער מיידל איז,
נאר גרויס איז אונדזער ליבע, ווי דאס שטיבעלע אין חלום.
אויף דעם ארט פון יעדער תפיסה שטייט דאס שטיבעלע אין חלום,
איז אונדזער שטיבעלע העכער פון אלע טורעמס — אלע ריזן.

האב איך וואונדער איבער וואונדער דיר אויסגעטראכט,
ווי ס'ווערט: א שטראל פון מיין מאמעס שפרודלדיקן שכל,
טויזנט העלע דורות — פון דינע טויזנט שטייכלען,
פון דיין גוטסקייט — דאס גאלד פון אלע פארנאכטן.

דער וואלד שרייט, ווי ער וואלט געריסן זיך פון ביז אנטלויפן,
קעגן גאר דעם האס גייט אויף די אייביקע ליבשאפט — לעבן:
זע, די מאמע-פויגל קלייבט איר האב און גוטס — די פייגעלעך צונויף
און לערנט קלוג און שטרענג די נייאנקע פייגעלעך לעבן.

דאס שטיבעלע שלאפט איין פון דער האפערדיקער נאכט געבענטשט:
מיט די שמערן סידעט זיך א נאך ניט געבארענער מענטש.

נאכט

דער לאמפ, ווי זון א שטיק, איז שוין אויסגעגאנגען.
מיר זיינען דא אליין מיט ווילדער נאכט געבליבן:
מיט בוים און שטיין, מיט חיה און שלאפנדיק געזאנג,
ס'איז א צארטער פחד, ריין ווי טרייסט, ווי ליבע.

נאר אט שליידערט אונדז א הונט הינמישע גוואלדן:
ניין, ס'איז ניט קיין טרייסט, ניט קיין ליבע — ס'איז מארד!
אויף א שמערן-שמעג, דורך העלער שרעק פון וואלד,
איז ערשט א האז אוועקגעשפרונגען פון מארד.

געבליבן איז דער הונט — אן אפגעצארטער גולן,
אין אייגענעם עק, ביז פיין איינגעביסן,
און שמשירעט מיט די ציין קעגן זיך — דעם נאר.
אוי, האז-האז — העזעלע, כ'גיב דיר א גייעס מזל —
זאלסט מער קיינמאל פון קיין מארד ניט וויסן,
נאר פארשילט מיך ניט, אויב ס'וועט דיך ווער פארנארן.

פ א ר ב ל א נ ד ז ש ע ט

ביסט אליין אין וואַלד. די נאַכט האָט דאָ יעדן שפור צו דיר פאַרשלונגען.
אַ הירש לויפט פון יעגער, צעשאַרכט די שרעק דורך די יאַגדע-ביימלעך.
איך בלאַנדזשע בלינד דורך פיצלעך ליכט, ווי דורך צעבראַכענע
שפיגלען, —

כאַטש בעט ס'זאָל ווייזן אַ שטעג צו דיר — אַ הירש, אַ פויגל, אַ בוים.

דאָס מינדסטע ווערימל איז איצט ביי זיך אַ זיגערישע שלאַנג.
אַ פייער-פליג, דורך חושך, איז ווי אַן אויג פון אַ וואַלד-רויבער.
די ביימער זיינען שונאים וואָס האַלמן מיך פון דיר געפאַנגען.
די שיינקייט — אַ פישוף אַזא, מיט טויט צו פאַרצויבערן.

פלוצלונג: אַ ווייט פייערל, היימיש זעט די חיה אויס אין וואַלד.
דער געלבלעכער לאַמפ גיסט דאָס שטיבעלע אין גאַלד פון שאַמען אויס,
ווי ס'וואַלט אַ פאַרליכטער נאַכט-וואַנדלעך פון מיין ליד געשניצט
די ווענט.

פון אַלע שטערן איז דאָס פראַסטע פייערל שענער אין וואַלד.
און אַט איז ריוועלע — אַ וואַלד-מיידל פון שטיבעלע אַרויס.
דאָס פייערל פון פרייד און רו האָט הינטער זיך די נאַכט פאַרברענט.

פון רעגן — ביז שמורעם

אויפן דאָך פון אונדזער שטיבעלע גייט אום דער רעגן.
אַט איז דער רעגן — אַ וואַסער-מיידל וואָס מאַנצט אַן טריט.
אַט הער איך סטאַיעס פייגעלעך מיט גיכע שנאַבלען פיקן.
אַט גיט אַ וואַסערל אַ פליוסק אין לעבן און ווערט ניט.

אַט איז דער רעגן — אַ ים וואָס איז פון ברעג אַרויס,
אַט אַ שמורעם — אַ מחנה סתם גאַלאַפירנדיקע פערד
וואָס האָט די רייטער, מיט די פאַדקאוועס צעשטויסן
און לויפט אין געדריי, ווי ס'וואַלט ווער פאַריאַנט פון אַלץ די ערד.

אַט ציטערט דורך אַ בליץ דעם רוים, ווי גליענדיקער פראַסט.
צי וואוינט דער טויט אין חושך, צי אין ליכט, ווייסט די נאַכט.
קעגן אַזא קליין שטיבעלע האָט אַזא גרויסער שמורעם,
מיט אַלע זיינע וויסטע פלי זין זיך פאַרמאַסטן.
כ'האַב נאָך קיינמאַל ניט געהערט דעם וואַלד אַזוי לאַכן,
איז לאַמיר, ריוועלע מיין, לאַכן פון דעם שומה — שמורעם.

בליץ און דונער

ריוועלע מיינ, הער, דער דונער קייקלמ זיך ניט איבער בערג, נאר די בערג קייקלען זיך איבער דונער, אין שרויט צעשאטן. אט א בליץ — א ווילדער ריו: א זולל-וסוכא, שלינגט איין בערג, אט, דעם בליץ פארשלינגט א ווייט געשריי, עמיצנס לעצמער טראט.

איז אונדזער שטיבעלע, ווי פון בליץ און דונער אויסגעבויט, די פענצמערלעך — פון נאנטן בליץ, די ווענט — פון ווייטן דונער. ס'ווערט דער בליץ ניט מיד: אריין-ארויס — א שמיפערישער טויט, און ס'ווערט ניט מיד פון אויספרואוון זיין באריטאן — דער דונער.

ריוועלע, מיר זיינען דא א שטיבעלע לידער אין וואלד. דער אומגליק איז א שונא מיט א גוף פון דונער און בליץ, און דו — מיינ דין מיידל ביסט אזוי אויסגעאיידלט, צארט. דער קאץ-פויגל שרייט הילפלאז איבער אונדז א קעצישן גוואלד. דורך דיינע אויגן בלענדט ווי טויזנט שווערדן איעדער בליץ. די נאכט איז אייביק, אויף טאג איז זיך גארניט צו דערווארטן.

„באחרית הימים“

אין „באחרית הימים“ וועט נאר בלייבן דער שטורעם, צו דערמאנען דעם אנדענק פון לאנג פארשווענקטע דורות, און שלאגן זיך אליין וועט דער איבעריקער שטורעם, וואס ער קען זיך אליין ניט פאריאגן פון די דורות.

שילמן זיך אליין וועט דאס פארשאלטענע ליכט פון בליץ און מקנא זיין דעם איינציקן פונק פון פייערפליג: א, אן ארעם גליווערימל צו זיין, נאר ניט קיין בליץ, כ'וויל ניט יאגן, ניט שרעקן, איבער קיינעם ניט זיגן.

און דונערן וועט קעגן אייגן געשריי דער דונער: ניט דורך צארן וויל איך אנוואגן אויף קילן רעגן, נאר ווי א וואלקן, שטיל, אין ברכות דעם פעלד זיך געבן. דער וואולקאן וועט באגראבן זיך פאר חרפה קעגן זון, וועט פאלן אויפן וואונק פון מענטש — דער חכמה אנטקעגן. ווי פלייש און בלוט וועט אין אלץ דער רעגנבויגן לעבן.

נאך ניט געבארענע טריט

א, ווי כ'וואַלט געוואַלט אַ מענטש אַ נאָך ניט געבארענער זיין, וואָס וועט אין הונדערט יאָר אַרום געבאָרן ווערן:
זיין אַ בענקשאַפט וואָס וואַלט אַפילו אין טויטן-צעל געשיינט.
דער צום טויט פאַרמשפּטער וואַלט אויך מיין טרייסט דערהערט:

כ'וואַלט אים זיך אַליין, אין הונדערט יאָר אַרום געוויזן —
די טורמעס, אין די פייערן פון צאָרן שוין לאַנג פאַרברענט.
די פעטליעס — פון בליצן, פון אַלמע שטורעמס צעריסן.
ער וואַלט דערזען ביים טויט — אַ תּליון מיט אַפּגעהאַקטע הענט.

איך וואַלט דורך הונדערט יאָר טרערן, ווי אַ ווינטעלע געגאַנגען,
מיט ניטאַאיקע טריט פון אַ נאָך ניט געבארענעס מענטשן.
כ'וואַלט ביז גרונט פון טרויער, ווי אַ בשורה פון גליק אויפגעגאַנגען.
ווי אַ טייכעלע, אַן אויפהער, שעפּטשען ברכות צו דעם מענטשן.

דורך די נעכט, וואַלט איך, אין יעדנס חלום, ווי אַ סוד זיך פאַרטרויט
און ס'וואַלט דורך מיר יעדער דערזען, אַ נייע ערד פון טרוים און ברויט.

צו חלום

אַלע קינדער וואָס איך האָב ניט געלאָזט געבאָרן ווערן,
זיינען מיר צו חלום, אַט ערשט, אין מיטן נאַכט געקומען.
אַלע זיינען מיך באַפּאַלן, ווי פּאַלנדיקע שטערן:
קינדער — אויסגערוגענע קוואַלן, אויסגעלאַכטע בלומען.

קינדער — מעשהלעך וואָס קיין ווינט וועט קיינמאַל ניט דערציילן,
זיינען דאָ אַצינד אין וואַלד געקומען, וועקן מיך פון שלאָף, —
איז גלייך מיין שטיבעלע געוואָרן — אַ פאַרשאַלטענע הייל,
פון ניט געהערטן געוויין, פון בלינדן אומגליק געטראָפּן:

— אויב איר זייט קינדערלעך געקומען פון מיר לעבן מאַנען,
גיב איך אייך מיין גוף און ליד — אייער לעבן, אַט שוין אַוועק.
נו, פלינק, שוט אייך קינדערלעך אַן געזונטערהייט, אין מיין לייב:
רייסן זיי פון מיר, אַ גליד נאָך אַ גליד, אַ צאָן נאָך אַ צאָן,
ביז ס'בלייבט פון מיר: ניט געבארענער גאַרנישט ניט — שרעק
מאַל שרעק,
בין איך אַ ליד וואָס נאָר אַ ניט געבאָרן קינד קען שרייבן.

ב א ר ג א י ב ע ר ב א ר ג

דער וועג פון אונדזער שטיכעלע צום דאָרף,
איז אַ טאָל אַזאָ צווישן באַרג איבער באַרג:
דער טאָל האָט זיך אין שטיכעלעך צעוואַרפן,
און פּלאַפּלט אַויס זיין בענקשאַפט צו יעדן באַרג.

וועלדער, ווי אין מיטן פליען, איבער באַרג, —
ניט דערפּלויגענע — גרין פון קנאה און האָס;
וועלדער, ווי אין פּאַלן, גרייט צו האַרגענען,
גרויסן זיך, ווי אַ העכערע וואַלד ראַסע.

ווען ס'וועט אַמאָל דער טאָל זיין בענקשאַפט גרייכן,
ווען ווערן וועט באַרג — פון טאָל און טאָל — פון באַרג,
וועלן ווידער ווי עדות, זען די הויכן,
ווי דער טאָל זוכט אין נידער — די הויך פון באַרג.

אַלץ רייסט זיך צו דער אייביקייט, צום אין סוף,
אויך אין אַ לעצטן בליק — אַזאָ ערשט האַפּן.

פ א ר ט א ג א י נ ו ו א ל ד

פּאַרטאַג. דער וויפּורוויל זאַגט אָן דעם וואַלד — פון טכויר ביז פּויגל:
„ווי-פּור-וויל, ווי-פּור-וויל, איך בין דאָ, דער זומער איז נאָך יונג.“
פּאַרטאַג איז אַפּילו די קראַ אַ פּאַנאַסטישער פּויגל,
וואָס אונטער אירע פּליגל ווערט דער עלטסטער חושך יונג.

רייך בין איך, ווי דער וואַלד, מיט נאָך ניט געזונגענע לידער.
אַן ערשט צעעפּנטער קנאַספּ איז יעדע רגע פון טאַג.
דער פּאַרטאַג, אין טייכל, האָט פייער מיט וואַסער פּאַרבּרידערט.
איצט קען אָן איינציקער שטראַל הונדערט וואַלקנס פּאַריאַגן.

הונדערט דערנער — אַ וויסטע באַנדע, דערשרעקט זיך פאַר אַ רוין.
מידאַס גייט אין וואַלד און בייט אום חיה, בוים און שמיין אויף גאַלד,
גאַלד קוועלט אַפּילו פון אַ בלינדן ווערימל אַרויס, —
ס'זאָל חלילה מידאַס ניט בייטן אונדז אַליין אויף גאַלד.

צי זינגט אין וואַלד דער פּויגל — פון היינט, צי פון אַמאָל?
דער פּאַעט איז ווי אַ קוואַל אין מדבר אויך טויטערהייט.
מיט זאַפּטן פון צייט איז אַנגעטרונקען דאָס ליד פון אַמאָל.
דער פּויגל דערציילט: וואָס עלטער דער וויין, אַלץ יינגער די פּרייד.

ריוועלע מײן

א, וואס האט מער פון טויזנט פליגל?
וואס איז נענטער פון אט דער נאנטער נאכט?
הער, דער ווינט האט טויזנט און איין פליגל,
א שעה מיט דיר האט טויזנט און איין נאכט.

די זון ביים שטארבן מאלט אונדז אזא חלום:
חלום און וואר זיינען לייבלעכע ברידער,
צו דער וואר וועט גרייכן דער ווייטסטער חלום.
די נאכט פאלט צו דורשטיק צום קוואל פון מיין ליד.

די פייער-פליגן בויען פייער-וועגן,
מיט ליכט פון נאך ניט אנטדעקטע פלאנעטן.
די גריל, אין איר מאכיקער היים, ווי א זעג,
דערמאנט אין רויע פון נאך ניט געבוימע שמעט.

פינצטער, ווי ס'וואלט פלוצים דער וואלד ניט געווארן,
און דו, ריוועלע מיין, ביסט א חלום אין וואר.

א וועלט אן שלעסער

דער פרייער וואלד האט אונדזער שטיבעלע פון שלעסער פארשמעלט.
די מיר האט נאך קיינמאל קיין ריגל, קיין שלאס ניט געטראגן,
ווייסט ניט אונדזער שטיבעלע פון קיין גראמעס ארום דער וועלט.
אויף די פענצטערלעך שפילט שוין די שייך פון לאנג געגארטן טאג.

א בוים איז דא נאך קיינמאל קיין תליה ניט געוועזן.
ס'האט דא קיין פויגל נאך קיינמאל ניט געזונגען קיין ליגן,
קיין אדלער קיינמאל אין קיין שטייג פון חווק ניט געזעסן, —
האט שוין אונדזער שטיבעלע איבער אלע טורמעס געזיגט.

איז גרינג פון אונדזער וואלד, א וועלט אן שלעסער זען, מיין מיידל,
וואו א קינד וועט נאר אין א מעשהלע זען א שלאס, א קייט,
וואו פארלאשענע שלאכטן וועלן שוומען אן שווער, אן צארן.
זע, וואס נעכטיקער דער טרויער, אלץ מארגנדיקער די פרייד.
לאמיר ווי גערטנער היטן די נאך ניט פארזיימע בייטן,
ס'זאל קיין שפרינקעלע בלוט ניט סאמען דעם וויין פון די יארן.

דער אלטער עפֿלבוים

דער אלטער עפֿלבוים — דער קלוגער זיידע,
איז ביי אונדזער שטיבעלע — דער באַשיידנסמער שכן:
מיט קרומע צווייגן, מיט פינגער אויסגעדרייטע,
גיט אלעמען זיין פארמעג — דער גוטהאַרציקער שכן.

לאַנגע ווינטערס האָבן שוין צעגעסן אונדזער שכן.
די קאַרע שיילט זיך און ווייזט וואונדן אויפן הוילן גוף,
נאַר ס'האַט קיין שמורעס זיין חכמה קיינמאַל גיט געבראַכן, —
הערט ער גיט אויף דעם מענטש צו שיינקייט און צו שלום רופן.

און ווייל ער הערט גיט אויף צו גאַסט דעם מענטשן בעסן,
זיינען די געשמאַקע אַרעמס תמיד געבן גרייט.
אויב ס'זאָל אַ מידער וואַנדערער פאַרבלאַנדזשען דאָ אַהער,
האַלט ער ברידערלעך זיין קילן שאַטן שמענדיק אויסגעבעט
און איז מיט זיסע עפֿל מכבד זיין אים גרייט,
סיי ביים נויג פון גוטמאַרגן, סיי ביים קוש פון די שמערן.

א גוטן טאג

טרויעריק שטיבעלע מיינס אין ווילדן וואַלד,
איך שטיי שוין ביי דיין שוועל און זאָג דיר אַ גוטן טאָג.
קראַען קראַקען דאָס געזאָנג אַרויס פון וואַלד.
די גריל האָט שוין אַלע סודות פון זומער אויסגעזאָגט.

דער זומער איז שוין מיד פון גרין און גאַלד
און האָט פאַר ווינט און הפקר זיך צעשאַטן.
ס'האַט שוין היינט, מיין ליבסטע, צום לעצטן מאָל,
אין קלאַרן טייכעלע זיך אויסגעבאַדן.

אַ קמצן גיט שוין קורצע טעג און קאַרגע שוין.
ניט מיך, נאָר דעם יעגער וועט דער הירש באַגעגענען.
העי, שטיבעלע, זיי גרייט מיט זאָווערוכעם ווערן פריינט,
זיי גרייט דעם שונא — עלנט צו באַגעגענען.

אוי, שטיבעלע מיינס, מיט אַלע גילדענע טעג,
אײַלט טרויעריק דאָס טייכעלע ערגעץ אַוועק.

(זומער, 1951)

אַ קליינע פרינצעסן

רבקה

מיינע לידער צו דיר, ווי דו, אַזוי צאַרט און קליין,
מיט אומרו פון ווינט דורך פאַרנאַכטיקן קאַרן.
ידיש, ווי דאָס טייכעלע דורך שטיינדעלעך ריינע,
אײַלט צו דיר, ווי יעדעס וואַסערל, קיל און קלאַר.

פאַסט דיר יעדעס ליד, ווי אַ קרוין אויף אַ קליינער פרינצעסן.
אַ, רבקה, מיידל מיינס, מיט אַ בענקשאַפט ווייט ווי מיכאַלישעק,
אַ, רבקה, ווייב מיינס, מיין דערווילטע „באַראַ-פאַרקער“ פרינצעסן:
ב'האַב דיך אויסגעטרוימט אין קינדישע הויכן פון מיכאַלישעק.

אונדזער איינציקער צימער אויף דעם זעקסטן שטאַק,
איז היינטיקער פון אַלע היינטס — נענטער צו אַלע מאַרגנס:
אַ שטיבעלע פון מאַרגנס אויף דעם זעקסטן שטאַק,
פון נאַענטסטן נעכטן איז דאָ נענטער דער ווייטסטער מאַרגן.

ביי די אַפענע פענצטער צעפאַלט אין טויזנט קושן,
דאָס ליד וואָס איך האַלט צו דיר איצט אין שרײַבן.

יידיש

מאי אין מיכאלישעק און סווינציאן

א

וואָס מוט אין מיכאלישעק דער מאי אַצינד
 אויב ניט צו ווייזן וואָס ס'איז עלנטער פון אַ שטיין, —
 און אויב דודס פידעלע איז אינעם ווינמ,
 קען נאָר אויף יידיש דודס פידעלע דאָ וויינען,
 ווייל נאָר אויף יידיש האָט דאָ מיין פאלק די זון געזען,
 נאָר אויף יידיש איז דאָ די וועלט אַ מעשהלע געווען, —
 איז אַ געבעט אַזאָ אין מיין שמעמעלע געבליבן,
 אַ געבעט, ווי די האַנט פון אַ בעמלער אַ בלינדן,
 אַ געבעט אַז אויך גאָט זאָל סיי זיין האַס, סיי זיין ליבע,
 סיי שילטן, סיי בענטשן אויף אונדזער איינציקן מאַמע-לשון,
 אויף אונדזער אויסגעלאַכטן, אויסגעוויינטן מאַמע-לשון.

ב

יידיש, מיט שיפורלעכן טעם פון אַן ערשטן קוש,
 ווי מיין מאַמעס אַנבליק פאַרגייט קיינמאָל ניט.
 יידיש, צו דיר מיין ערשט געשריי, צו דיר מיין לעצטער קוש!
 יידיש, מיט בלענד פון שייטערהויפנס אַנגעגליט —
 ווער וואָנט קעגן אַזאָ גרויזאָס ליכט זיך ווערן?
 דורך אַזאָ בראַנד בלייבט פון שונא קיין זכר ניט.
 יידיש, פראַסט ווי ליכט דורך חרובע געסעלעך,
 יידיש, פשוט ווי די שטיינער וואָס האַבן געצאָרנט
 קעגן שונא — אין ווילנער און וואַרשעווער געסעלעך.
 אַזאָ טרער — אַזאָ פלאַס, וואָסער בעזעס קען פאַרקערן?
 יידיש, ווי דעם מאי איז דיר באַשערט אַזויפל יאָרן.

ג

וואָס איז אין סווינציאן דער מאי — מיין קינדהייט אַצינד,
 אויב ניט אַקעגן זונאוּפגאַנג — אַ בלינדער גריין,
 אַז ס'קען דאָ אַ ווינטעלע, אַ בלום, אַ שמערן, אַ גראַז,
 נאָר דעם אייגענעם טרויער די שיינקייט ווייזן.
 אַ ווינטעלע פלאַטערט, ווי אַ פאַרפייניקט, גופלאַז קינד,
 פון מאַמע-מאַמע, פון הימל און ערד פאַרלאָזן.
 אַ בלום איז אַ פאַרשפילטע, מאַרגנדיקע פרייד,

א שמערן איז — אן אויסגערונען אויג פון א קינד,
און וואָס איז אין שאַטן אַ גראַז, פון זון און פעלד צעשיידט,
אויב ניט אן אומרו וואָס פלאַפּלט ניט דערזאָגטע רייד?
א ניט דערזאָגט וואָרט איז אַ קדוש — אַש אין ווינט.

ד

וואָס איז אין מיינע שמעטעלעך דער מאַי אַצינד,
אויב ניט אַ בליענדיקער פּחד איבער קברימלאַזע קינדער?
אַז ס'איז ניטאָ ווער ס'זאָל די שמחה פון אַ בלעטעלע דערזען,
ווי ס'וואַלט גאָר קיין שום אויג דאָ קיינמאָל ניט געווען,
איז דאָ אין יעדן ליכט אַ בלינדקייט אַזאָ פאַראַנען,
וואָס קען דער זון מיט גבורה פון גאָר דעם אומקום באַפּאַלן.
דאָס עלנמסמע שאַטנדל דערשרעקט דעם פריידיקסטן שטראַל,
איז דאָ אין יעדער בלוס דער צאָרן פון דאָרן פאַראַנען, —
איז דאָ דער מאַי — אַן אויסגעזוניקטער טויט,
איז דאָ די בענקשאַפט גאָר יידיש ביז שטאַרבן צאָרט —
צאָרט, ווי אין ווינט — אַ האַרצרייסנדיקע פּלייט.

ה

גוט וואָס אין מיינע שמעטעלעך איז גאָר דער מאַי געבליבן.
די ווינטעלעך קושן גאָר פון יידיש דעם פּראַסטן קלאַנג,
דער יידיש וואָס איז גאָר אין שאַרף פון חורבות געבליבן,
מיט גלי און ציטער פון קידוש השם אין יעדן קלאַנג.
אַ, ווער ס'לאַזט ניט יידיש, ווי אַ מאַמען ליב צו האַבן,
איז אַן ליבשאַפט, מיט שנאה פון אַ ראַב געבאָרן געוואָרן,
קען גאָר זיין אייגענעם האַס ניט אויפהערן ליב צו האַבן:
אַ, ס'איז גאָר קיין גאַלד דורך פייער פון האַס ניט געגאַסן געוואָרן.
אַ וויסט איז ער, ווי אַ מדבר-זינגער פון אַ שאַקאַל-כאַר.
יידיש, וויפל שטיינער, וויפל שנאה ס'וועט דעם וועג אונדז צאָמען,
וועלן מיר, ווי מאַי זיך רייסן פון צעשפּאַלטענעם שטיין.

ו

ברודער, אַן יידיש, וואָס איז דיין קינדהייט, וואָס איז דער מאַי,
אויב ניט, ווי אַן בליטן — אַ הוילע רויז?
ברודער, אַן יידיש, אַן דיין קינדהייט — אַן מאַי,
ווי רייסט מען פון אַזויפל טויט זיך אַרויס?
אַ, יידיש: טויזנט יאָר חלום, טויזנט יאָר מאַי!

שׁוֹנָא פֿון ייִדיש — שׁוֹנָא פֿון מײַן פֿאַלק!

א

ייִדיש איז אַ געוועזן שמעטעלע פֿון ליטע צי פֿון פּוילן.
 אין יעדער חורבה פֿוסטעווען פֿרי-פֿאַרשנימענע יאַרן.
 דאָ שוועכט נאָך אַ מזל, ווי אויף צעבראַכענע פֿליגל,
 דאָרט בענקט אַ שפּילכל נאָך אַ געוועזן קינד.
 דאָ שרעקט אַרויס די פֿוסטקייט פֿון אַ ליידיקן וויגל.
 האַרץ, דאָ זוכט דעם זינגער — אַ ניט דערונגען ליד.
 דאָרט שמומט אַ וואָרט — אַן אַפּגעהאַקטע צונג,
 דאָ יאַמערט אַ וואָרט — פֿון שעכטער ניט דערקוילעט.
 דאָרט רייסט אויף אַ וואָרט — אַ בראַנדיקע וואָרונג, —
 אַ קללה אַזאָ וואָס פֿאַרקילט דאָס האַרץ פֿון פֿאַררעמער.
 דאָ מאַגט אַ וואָרט — אַ פֿירנדיקע שײַן: אַן עמוד-אַש.

ב

ייִדיש, אוי מאַמע-לשון, אוי, מאַמע-לשון,
 דורך דאָרנדיקע דורות — אַ געיאָגטער וואָגלער,
 ווי מײַן פֿאַלק אויף יעדן וואַנדער-וועג דורכגעטריבן,
 איז שמעכיק פֿון מײַן פֿאַלק דאָס צאַרמע לשון,
 איז ייִדיש בראַנד און צאַרן פֿון טויזנט יאַר וואָגל —
 איז ייִדיש — אַ דאָרנדיקער יאַרטוויזנט דורך דעם שונאָס אויגן, —
 ברעכט ייִדיש, ווי מײַן פֿאַלק — יעדע קייט, יעדן שלאָם,
 קען קיין ייד אַן ייִדיש זיין פֿאַלק ניט האַבן ליב,
 ווי ס'קען קיין שפּאַן קיין זאַפט פֿון וואַרצלען ניט זייגן, —
 איז דער שונאָ פֿון ייִדיש — דער שונאָ פֿון מײַן פֿאַלק.
 ייִדיש, אוי, מאַמע-לשון, אוי, מאַמע-לשון.

ג

אַ, וואָסער לשון קען נאָך ווי ייִדיש דערציילן,
 פֿאַרוואָס דער טוי איז שמענדיק פֿאַרוויינט, —
 אַ, מײַן פֿאַלק קען טויזנט דערנער צו יעדער בלוס ציילן.
 אויף יעדן געלעכטער לויערן טויזנט געוויינען,
 נאָר גרינגער איז הערן טויזנט געוויינען,
 איידער פֿונעם אַפּלאַכער — איין היענע געלעכטערל.
 העי, דו פֿון גאוּוה, פֿון שנאה און פֿון חוּזק — וויסער בויער,

פארצן אין דיין געלעכטערל דער פרצוף פונעם שעכטער,
ווי קעגן לעצמן, הילפלעזן הילף-געשריי — דער לאכעדיקער רוצח:
די ערד פון דיין קבר וועט ניט פארמאגן קיין טרויער.
דיין חוזק, ווי א קראַ וועט קראַקן איבער דיר אַ שוואַרץ יאָר.

ד

נאַכט, ווייטע פייערלעך מיניען אויס אַ שוועבנדיק רויזן-פעלד.
יידיש, הונדערטער יאָר לאַכן מיר איין געלעכטער,
יידיש, הונדערטער יאָר וויינען מיר איין געוויין,
איין גורל האָט הונדערטער יאָר אונדז באַגלייט,
פון וואָר — צו חלום, פון חלום — צו וואָר,
פון אַלטע אומגליקן — צו נייע וואַנדער־וועגן
יעדער שטיין האָט קעגן שונא אונדזער צאָרן אויסגעשליפן.
ברודער שליף דעם צאָרן, וועסט אים לאַנג נאָך דאַרפן,
מיט דעם צאָרן היט די ליבשאַפט — די מאַמע יידיש:
לאַז דאָס קול פון נבזה ניט צעגרילצן אונדזער לויטער געזאַנג,
לאַז די גלאַטע צונג ניט פאַרפלאַכן אונדזער יעדע טיף.

ה

יידיש איז דער צער פון מיין מאַמעס פאַרבאַכענע הענט,
יידיש איז ערדיש, ווי מיין מאַמעס פשטות און גומסקייט,
מיין באַכעס טרער פון האַפענונג דורך יעדן טרויער צעשיינמ,
אין איר גרויער שטוב — די לויכטנדיקע מלכה שבת,
איבער אַרעמער „אַלדאָסגוטס“ — די ערשט געבענטישטע ליכט.
איז ווער קען ליב האַבן ביז דער טיפּסטער טיף, אַן דער מאַמעס
צער און פרייד?

ווער קען האַסן דעם שונא אַן דעם מאַמנס ליבשאַפט און צאָרן?
ווער קען שטאַרק זיין, ווי קעגן „תהו-ובוהו“ — די עשרת הדברות,
אַן דער באַכעס גוממאדיקן לויב, אַן דעם זיידנס מעסערדיקן מוסר?
אַ, מאַמע, מאַמע, זיידע, באַכע: גבורה פון פאַרוואַרצלע דורות,
אויך איבער מיין קבר, וועט יידיש שמענדיק בליען — אַ האַפּערדיקע רויז.

ו

אייביק וועט מיין מאַמע אין יעדן ווינטעלע זיך צערעדן:
„יידיש: אונטער דעם שונאס ביימיש מיין צעביימישט בלוט און פלייש.
אַ, די האַנט וואָס שלאַנגט יידיש הערט טויטערהייט ניט אויף מיך שלאַגן.“
אייביק וועט דער פּרילינג דורך גראַז און זאַנג און בלוט,
אין מינע פּוסטע שמעמעלעך אויף יידיש זיך צערוישן.

ד י צ ו ו א ה

א

ברודער, טרעט צארט אויף שטויב, א שטויב ווי א וואנד טוט וויי.
א, הער, דער שטויב, אונטער דיין פוס, שווייגט אויף יידיש אויס,
פון אלע מיתה-משונות — איעדן געוויין.

א, דער שטויב קלאגט אט די הייליקע צוואה אויס —
הארך, ס'איז די צוואה פון קברימלאזע יידן:

„יידיש זיינען מיר — פעך און שוועבל, זון און האגל.
יידיש איז דער לעצטער בליק פון שוועסטער און ברידער —
דער בליק, ווי א גלגול דורך נאכט און שמורעס וואגלט:
ברודער, לאז אונדז ניט ווערן קיין מעשהלע פון אמאל,
קיין לעצטער שמראל פון א געזונקענעם זונפארנאנג.
יידיש רעד, פדי זאלסט ניט פארשטומען אונדזער קול,
ס'זאל דורך דיר ווידער זינגען אונדזער דערווארגן געזאנג.

„יידיש זיינען מיר — דער מוראדיקער פלאם פון מאידאנעק,
צארנט יידיש פון אונדזער אש ארויס — א ווארנדיקע שרעק“.

ב

ווער וואגט פארלאכן די צוואה פון דער ווארשעווער געטא:
„יידיש זיינען מיר — מיט פויסט, מיט ביקס, מיט ציין קעגן שונא,
א צארן קאכעדיק ווי דאס בלוט פון דער ווארשעווער געטא —
א צארן — א קרא אזא וואס פליקט דאס הארץ פון שונא.
יידיש — א געיאמער אזא וואסער טויט קען פארשטומען?
יידיש — א תוכחה אזא וואסער קללה קען פארשילמן?
א, ווי דיין פאלק, ווי דער ים זאל יידיש קיינמאל ניט פארשטומען,
פדי אונדזער בלוט זאל קיינמאל, קיינמאל ניט ווערן פארקילט,
אינגאנצן יידיש זיינען מיר — יעדעס ווארט איז אונדזערס א גליד —
יעדער אות: פון פאנאר, פון פאלעגאן — אן אויסגעלאכטע טרער:
פון דער גוטער מומע ביילקע — די ניט דערזאגטע ווידוי,
איר געבעט: פון איינציקן כעל רחמים — פון טויט אליין דערהערט.

„יידיש רעד, דורך דיר זאל אונדזער האס ניט אויפהערן צארענען.
יידיש רעד, דורך דיר זאל אונדזער ליבשאפט יעדן פריילינג אויפמאנען“.

:
:
:

ברודער, דורך יעדן חן פון יידיש, זע א נייעם באגינען,
דורך יעדן קלאנג הער א נאך ניט געבארענעם יידן.
וויפל ווערטער אין יידיש, וויפל שמראלן אין באגינען,
אזויפיל מארגנדיקע יידן וועלן נאך לאכן אויף יידיש.
יידיש, דער וואונדער וואס האט אויף גאר דער ערד,
ווי משהם שמעקן, ביי יעדן שלידער זיך צעבליט,
וועט נאך צעמאגן פינצטערן אש זיין באשערט.
יעדער אונטערגאנג וועט פארגיין ביים אויפגייענדיקסטן ליד:
„זאג ניט קיינמאל אז דו גייסט דעם לעצטן וועג“.
מיט חכמה פון גלייך-ווערטל, מיט גינגאלד פון פאלק-ליד,
לויכט מיין מאמע-לשון — אן אייביק ערשמער וועג.

הירשקע לעקערטס יידיש

ברודער, לערן זיך יידיש פון אייביקן הירשקע לעקערט,
דעם ליכטיקן שוסטער-יונג פון ווילנע — ירושלים פון לימע:
יידיש — דער צארן פון די ערשמע ערשמער-מאי מארשירער,
דורך די שמיץ פון פאן וואלם חזקדיקע ריטער.

א, ניט מתם אזוי, ניט פון צייט פארטרייב
האט הירשקע אויפן דיל פון טויטן-צעל געמאלן
אזא תליה — אזא צארן וואס קיין לשון קען ניט שרייבן, —
איז יידיש — די קללה וואס הירשקע האט מיט געשמידטע טריט געשריבן,
ארום און ארום דער סופלאזער נאכט פון טויטן-צעל, —
איז יידיש — הירשקעס טויט וואס איז אין אונדז לעבן געבליבן,
איז הירשקע לעקערטס יידיש — א האק אזא פון צארן
וואס שרעקט דער גרויל פון דורות — פון תליות דעם וויסטן צארן,
הילכט דורך אלע מאיען הירשקעס יידיש — די האק פון צארן.

יידיש — הירשקע לעקערטס זעאונג אויף דער תליה:
א חלום, ווי דער ערשמער שמייכל פון א קינד אזוי העל,
א חלום, וואו פארליכט איז אין דער בלוס אפילו דער דארן,
א חלום וואו דער לעצטער תליון ווארט אין לעצטן טויטן-צעל.

וואס הירשקע לעקערט האט געקלערט אין טויטן-צעל

ווער מ'האט ניט געזען ווי מ'פליט א פויגל פון א שטייג ארויס,
האט נאך קיינמאל קיין פויגל ניט געזען,
איז נאך קיינמאל אליין פריי ניט געווען.
ווער מ'האט קיינמאל ניט געלאזט קיין פויגל פון א שטייג ארויס,
האט קיינמאל קיין מענטש ניט געפירט דורך א ברענענדיקן הויז,
האט קיינמאל קיין מענטש ניט געזען, —
פארגינט מיך אפילו ניט מיין קארצער אין טויטן-הויז,
איז קיינמאל אין מין מענטש ניט געווען.

הירשקע, צי קען א מענטש א רגע פארן הענגען,
זיך דערמאנען, ווען ער האט געלאכט צום לעצטן מאל,
ווען ביי דער תליה גרייכט פון ערגעץ א קינדיש קול?
א, ווען כ'וואלט געקענט דיך, הירשקע, א רגע פארן הענגען,
די בשורה פון ליכט און בראנד, דורך דיין חושך ברענגען,
אז ניט דו, נאר דער תליון ווערט פינצטערער אמאל, —
וואלסטו אוודאי, הירשקע, א רגע פארן הענגען,
געלאכט אזוי אז מ'וואלט דעם תליון דערווארגן דיין קול.

יידיש אין מיטן טאג

דער מיטן טאג דערמאנט אין געזונטן רעש פון גאסן — די מאמע יידיש וואס האט שוין הינטער אונדז אויסגעטראפן די דערנער פון גאר דער וועלט.

דער מיטן טאג דערמאנט דורך נייע דורות — נייע יידן: אוראלטער יידיש.

א, יידיש — טויזנט יאר זונאוויפגאנג וועט קיינמאל ניט פארגיין אויף דער וועלט:

אויב ניט אין ניריארק איז אין משילע, צי אין תל-אביב, צי אין „שאן גרע לא“.

וועט יידיש אייביק-אייביק הילכן, ווי א פריילינגדיקער וואסערפאל, און אייביק וועט מיכאלישעק יידיש דערהערן אינעם צארטסטן טריף פון א טוי.

אזויפל דורות — אזויפל שמערן ווערן צווישן די קרומטע שאטנס ניט פארפאלן.

שווער נאר ברודער, ביי אט דעם מאמעדיקסטן יארטויזנט, מ'וועט דער הילך פון יידיש קיינמאל ניט פארשמומען, מ'זאל דיין טראט ניט בלייבן פארשאטנט, מ'זאל דער שטויב פון דיין קבר אויך נאך דיין טויט דיין קול ניט פארשמומען.

שווער נאר ברודער, ווי איך, ביי מיינע זעקס און פערציק יאר — מ'וועט יידיש, ווי א רוישנדיקע ראד פון מיטן קיינמאל ניט ארויס. די מאמע יידיש בלייבט שמענדיק, נאך אלע געפארן, אין מיטן טאג: דור איין, דור אויס אזוי, שמורעם איין, שמורעם אויס, סוף איין, סוף אויס.

א, ברודער פון פאנאר, פאר מיין טויט וועל איך שעפטשען דיין הייליקע ווידוי:

וויי, אן יידיש ווי קען העל זיין דער מיטן טאג?
יידיש — דאס קול פון מיינע קברימלאזע שוועסטער און ברידער, איז אייביק, ווי מיין פאלק אין מיטן, העלן טאג.

אונדזער יידישע שול

די ערשמע שעה

א, וואס איז יינגער פון דער ערשמער שעה פון אונדזער נייעם שול-יאָר?
ווי דער אָנהייב פון אַ וועלט שפּראַצט אָן ערשט וואָרט אַרויס.
די מאַמע יידיש האָט שוין דאָ די ערשמע אותעלעך געבאָרן
און קוועלט מיט מעם פון לעקעך פון יעדן קינד אַרויס.

אַט איז אָן אות — אַ שמראַל, אַ קלאַנג — אַ זין, אַ קינד — אַ ליד.
זע, ס'קען די נאַכט קיינמאַל ניט פאַרשמעלן דאָס טאַגן!
און קינדער וואָס זיינען שוין מיט יידיש גוטע ברידער,
הער: ס'וועט דער ליגן דעם אמת קיינמאַל ניט פאַריאַגן.

אַן ערשמע שעה מיט חכמה פון דורות לויכט אין אונדזער שול:
חכמה פון וואַנדער, מיט ריחות פון שמעטיקע רויזן.
אַ מעשהלע פון ליכט און פרייהייט איז דער לערער אין שול,
יעדעס קינד — אַ העלד וואָס וויל פון מעשהלע ניט אַרויס.

אַ, אונדזער פאַלק האָט נאָך מעשהלעך אַ פולן טינטער —
אַ מעשהלע איז עמוס, פּרץ, רות און ישעיה,
עמוס מאַנט דעם מאַי פאַר אַלעמען אין מיטן ווינטער,
דער פאַסטעך עמוס שמעקט מיט פייגן, מיט פעלד מיט פרייען.

פּרץ איז די שאַרף פון מעסער דורך היימישן טאַרט.
רות בינדט איר מזל אויס, ווי אַ גאַרב, פון בועז קאַרן.
ישעיה הנביא ברעכט די שווערד מיט דונער פון וואָרט.
ישעיה האָט שלום פאַרזייט ביז אין סוף פון די יאָרן.

דאָס שענסמע מעשהלע איז ביז לעצמן בענקל, אַ פולע שול.
ס'האַט אַברהם יידישע קינדער געזען ווי שמערן,
איז זאָל מיט יידישע קינדער זיין אויסגעשמערנט אונדזער שול —
אַ, אַזאָ שול וואָס דער ייד פון ווייטסטן דור וועט דערהערן.

שול מוער

צו יעדן וועכטער פון אונדזער שול — א ברכה היינט,
א ברכה פאר די מלפּהס, משהס, כייקעס, וועלכע קומען
מיט ליכטיקע קינדער — מונקעלע קעלערס צעשיינען.
אייער לויז איז פון ווייטע גערטנער יעדע מאָרגנדיקע בלום.

שייערן קינדערלעך יידיש אין נעכטיקע קראַמען,
קומען דאָ ניט קיין כיטרע הענדלער, קיין גרויע קרעמער, —
קומען עמוס, לינקאלן און ישעיה אין פארלאַזטע קראַמען,
קען דאָ דער ווילדסמער וואָלף פאר ישעיהן זיך פארשעמען.

הימער פון אונדזער שול, אייער קלאַפּ אין פרעמדער טיר,
זאָגט יידישע קינדער אַ מוזל אַ זוניקן אָן.
אין שול: רייען קינדער — רייען מאָרגנס צעצירטע,
יידישע ווערטער פאַרזייען בשורות, ווי הויפּנס זאַמען, —
יעדע בשורה מוט אַ קאַרטשע דעם הושך פון אונדזער יאַרהונדערט.
אייער לויז איז פון בלי און פון שלום — די פשוטע וואונדער.

5 יי ב 5

(אין אַנדענק פון יידישן לערער,
מיין פֿריינט — לייבל שאַפיראַ)

ניין, לייבל, ס'איז דיין געלעכטער אויף אייביק ניט פאַרשטומט,
ניט פאַרלאַשן אויף אייביק אַלע באַגינענס,
פון געבונדענע יאַרטוויזנטן רייסט זיך אונדזער באַגינען.
ניין, לייבל, ס'איז דיין געלעכטער אויף אייביק ניט פאַרשטומט.
ניט פאַרוועלקט האָט דער האַרבסט אַלע דינע זומערס:
יעדער זומער וועט דיך אין בוים, אין קינד און בלום געפינען.
ניין, לייבל, ס'איז דיין געלעכטער אויף אייביק ניט פאַרשטומט,
ניט פאַרלאַשן אויף אייביק אַלע באַגינענס.

הער, וויפל קינדער אין די „לייבל שאפיראָ שולן“,
לאַכן יידיש, לאַכן מאַרגנדיק דיין געלעכטער.
פון דיין בילד זעסטו אַ וועלט פון ליכט און געלעכטער.
דו בליסט דורך יעדן קינד פון די לייבל שאפיראָ שולן,
מיט דיין שמייכל איז אַיעדער שטראַל דאָ פול
און מאַמע לשון קוועלט ווי דו אַזוי עכט.
הער, וויפל קינדער אין די לייבל שאפיראָ שולן,
לאַכן יידיש, לאַכן מאַרגנדיק דיין געלעכטער.

לייבל, פופציק יאַריקער יינגל, ליכטיקער:
ביסט אַוועק דעם מענטש דורך דור-דורות ליבן.
אויף דיין אַרט זיצט די ליידיקייט אַזוי מריב.
לייבל, פופציק יאַריקער יינגל, ליכטיקער,
דורך יעדן יידישן אות לעבט דיין ווענד און קער.
ביסט אין אונדזער בענקשאַפט אַזאָ גליענדיקער געבליבן.
לייבל, פופציק יאַריקער יינגל, ליכטיקער,
ביסט אַוועק דעם מענטש דורך דור-דורות ליבן.

וויי, אַזויפל פלינקע ניט אויסגעשפילטע שפילן,
זוכן דיך פאַריתומט אַזוי, לייבל.
ביסט פון שמערן די העלסטע שפיל, לייבל.
ביסט פון מאַרגן — די נאָך ניט געשפילטע שפילן,
פון מענטש און חלום — די זוניקסטע שפיל.
דיין חלום זיינען מיר אַלע, לייבל.
מיר שפילן דיינע ניט אויסגעשפילטע שפילן.
דו לויכסט דורך אונדז, קעגן יעדן חושך, לייבל.

וואַלסטו מיט אונדז ביי דיין קבר געשמאַנען אַצינד,
וואַלסטו געזאַגט: אויך פון קבר זע איך ניט מיינע יאַרן,
ווי צעפליקטע בלעטער, דורך אַ וויסמן האַרבסט געטראַגן.
וואַלסטו מיט אונדז ביי דיין קבר געשמאַנען אַצינד,
וואַלסטו געזאַגט: אויב איך בין ווינט און גראַז געוואַרן,
ווערט יעדעס בלאַנדזשענדיק קערנדל דורך מיר צעגרינט.
וואַלסטו מיט אונדז ביי דיין קבר געשמאַנען אַצינד,
וואַלסטו געזאַגט: מענטש, כ'בין מיט דיר ביז אין סוף פון די יאַרן.

א קינד וואס וואקסט א גאון

א

- מאמע, אויף וואסער שפראך קען דאס טייכעלע רעדן?
ווער קען, ווי שלמה, די שפראך פון טייכעלע פארשטיין?
— דאס טייכעלע קען, ווי איך און דו יידיש רעדן —
איז גרינג, ווי יידיש, די שפראך פון טייכעלע פארשטיין.
- מאמע, ווי לאנג וועט נאך ייד מיט ייד יידיש רעדן?
— אזוי לאנג ווי טייכעלעך וועלן וואסערלעך געבן,
אזוי לאנג ווי וואסערל מיט וואסערל וועט רעדן,
אזוי לאנג, מיין קינד, ווי טייכעלעך וועלן לעבן.
- מאמע, וויפל וואסערלעך קען דאס טייכעלע פארמאגן?
— אזויפל שמערן האט נאר אברהם געפונען,
אזויפל יאר, מיין קינד, וועט אונדזער פאלק נאך מאגן,
דורך אזויפל שפיגלען, שפיגלען זיך זיבן זונען.
- מאמע, יע, כ'הער ווי יידיש, דאס טייכעלע רוישן.
— מיין קינד, ס'וועט קיין ים דאס טייכעלע ניט פארשטויסן.

ב

- מאמע, פארוואס איילט דאס טייכעלע אזוי פון שטיין צו שטיין?
וואס ווילן די וואסערלעך אויף יידיש אונדו דערציילן?
— דאס טייכעלע דערציילט פון טעג און שווער, און נויט, און געוויין,
ווען דאס מעסער וועט נאר א לעבעלע ברויט קוילען.
- דערפאר, מיין קינד, ווערט דאס טייכעלע גאר ניט מיד,
די שטיינדעלעך צו גלעטן, צו צוואגן און צו וואשן,
דערפאר, מיין קינד, ווערן וואסערלעך גאר ניט מיד,
איינע די אנדערע צו האלדן זיך און צו קושן.
- און ווילסטו, מיין קינד, עפעס ביי דער חכמה פרעגן,
איז פרעג, מיין קינד, דעם קלוגן טייכעלע אליין:
דאס טייכעלע איילט שמענדיק הערן דיר אנטקעגן,
פרעג, וועט דאס טייכעלע ענטפערן דיר אליין.
- פרעג, ווען ס'וועט דיין לעצטע שאלה דעם לעצטן ענטפער גרייכן,
וועט משיח קומען און ברענגען א נייעם פרעג-צייכן.

— וואוהין איילסטו טייכעלע, וואו געפינסטו א היים, ווען פון לאנגן וואנדער ווערסטו, ווי איך פון שפיל, מיד? אפשר וואלסטו א ווילינקע, ווי מיין טראַט, ווי דער בוים, זיך אפשטעלן, זיך צוהערן צו דיין אייגן ליד?

— מיין קינד, נאָר דער פוילער, דער טויט און דער ליגנער, קען די צייט, ווי א קייקלענדיקן שטיין אפשטעלן. וועלכער גיבור קען א, רגע אין גאנג, באַזיגן? נאָר יהושע קען די זון אין מיטן טאָג אפשטעלן.

— מיין קינד, טייכעלעך זיינען אייביקער אין מיטן וועג, וועלן טייכעלעך קיינמאל ניט וויסן פון קיין סוף. דער מיטן איז שטענדיקער אַנהייב, איז ניטאָ קיין ברעג, דעם מיטן קען קיינמאל ניט פאַרנאַרן דער סוף.

ס'האַט די חכמה פונעם טייכעלע דעם קינד גענומען און געוויזן: אַן אַנהייב, אַן סוף — אזא אייביקע בלום.

— וואָס איז מאַמע מאַמעדיקער פון אַלע שפּראַכן?

וואָס איז מאַמע שענער פון אַלע יאַמען?

— יידיש, מיין קינד איז מאַמעדיקער פון אַלע שפּראַכן.

דאָס טייכעלע, מיין קינד, איז שענער פון אַלע יאַמען.

— מאַמע, פאַרוואָס הערט דאָס טייכעלע קיינמאל ניט אויף צו לאַכן?

וועמען הערט דאָס טייכעלע קיינמאל ניט אויף צו יאַגן?

— מיין קינד, דאָס טייכעלע הערט ניט אויף פון יאַלד גאוונה צו לאַכן.

די וואַסערלעך הערן ניט אויף דעם שונא לאַנגווייל צו יאַגן.

— מאַמע, וואָס איז אויף דער וועלט די טרויעריקסטע שיין?

— מיין קינד, די שיין פון אויגן וואָס קען נאָר לויכמן דורך טרערן.

— מאַמע, איך וויל אויך אַ קינד פון טייכעלע זיין.

כ'וויל דורך שטיין און דאַרן אַן איילנדיק וואַסערל ווערן.

— יע, מיין קינד, מיר וועלן נאָך אַלע — קינדער פון טייכעלע זיין,

ווי גיכע וואַסערלעך, ריין פון טרערן, אייביק-אייביק זיין.

א גרעזעלע

א

א גרעזעלע איז צווישן שטיינער געכאָרן געוואָרן,
איז דאָס גרעזעלע אַך און וויי, דאָר און קוואַר.
לכבוד דעם גרעזעלע זינגען אלע פייגעלעך אין כאַר.
אפילו די קראַ שרייט: „גוואַלד מאַכט אַ וואַרע!“

פאַרמאָגט דאָס גרעזעלע פון אַרעמקייט איעדן צייכן,
אפילו דער טוי פאַלט אויף אים ווי טרערן:
איז דען אַ וואַנדער וואָס ס'איז דאָס גרעזעלע, ווי די שרעק בלייד,
מ'קען דאָך צווישן שטיינער פאַרשטיינט ווערן.

מיינט ס'גרעזעלע אז קיין געלעכטער איז גאָר ניטאָ אויף דער וועלט,
נאָר אַט טוט אַ שמייכל צו אַ בין די בלום,
האַט ס'גרעזעלע מיט טויזנט ווינטעלעך זיך צעלאַכט אין פעלד,
און מיט יעדן שמראַל זיך אַרומגענומען.

אלע שטיינער האָט דאָס גרעזעלע צעשפאַרט.
דעם טויט אליין האָט דאָס גרעזעלע אָפגענאַרט.

ב

ס'האַט דאָס גרעזעלע פון קיינעם קיין גלעט ניט געקראַגן,
פון דאָרן געכאַפט — אַ שמאַך, פון שטיין — אַ שטורך, אַ שמויס,
נאָר ווי ס'רייסט פון דער נעץ פון דער נאַכט זיך אַרויס דער מאַג,
רייסט דאָס לעבן דורך דאָרן און דורך שטיין זיך אַרויס.

דער מאַי האָט מיט אַלדאָסגוטס דאָס גרעזעלע דערנערט.
דער פויער האָט דעם מאַי דורך די קערנדלעך צעשאַטן,
האַפט אפילו צווישן שטיינער דאָס גרעזעלע אין פעלד,
כאַמט דין איז ס'גרעזעלע — אַ שאַטן פון אַ שאַטן.

אַן ערשמער שמראַל האָט אונדזער גרעזעלע פון שלאָף געוועקט,
אפילו דער דאָרן — דער טויבער דראַנג האָט די פרייד דערהערט,
נאָר קעגן דאָרן האָט אים פוחות פון אַ גיבור געקלעקט:
מיט יעדן ווינטעלע טאַנצט אונדזער גרעזעלע אַ שער.

אויף יעדן דאָרן האָט ס'גרעזעלע געוואַרפן אַ שרעק:
ס'האַבן שוין די דערנער אים לעבן ניט פאַרווערט.

אָוונט אין ניו־יאָרק

פֿרילינג אויף „אַשן פאַרקוועי“

א

פֿרילינג איז יעדעס יינגל, יעדעס מיידל,
אויף דעם בייסיקל וועג פון „אַשן פאַרקוועי“.
ווי צו איין ציל, איין האַפענונג, איין פֿרייד,
איילן ענדלאַזע אויטאָס דורך אַשן פאַרקוועי.

די ריינע רגעס פון דער ערשמער ליבע,
ווי מיט די ליפן, אין דער לופט, צו באַרירן.
אַוונט, פון מאַג איז אַ לעצטער קוש געבליבן,
דער קוש האָט דורך פייערן פון שטאַט זיך צעצירט.

איך פֿאַר אויף מיין בייסיקל דורך האַרץ פון פֿרילינג.
דאָס ליכט פון אויגן, ביים הילך פון געלעכטער,
איז העלער, פֿרילינגדיקער פון אַלע פֿרילינגס, —
גיב אַהער מענטש, אַזאָ מיין אַ, געלעכטער!

איך פֿאַר אויף מיין בייסיקל ביז ווייטסטן דור:
הער, דער מענטש לאַכט ליכטיקער פון דור צו דור.

ב

די שיינקייט פון דער עוועניו מוט אַזש וויי.
ביז לויטערסטן לויטער מוט אַליץ אַזוי באַנג.
דער פֿרילינג פֿאַרט אויף בייסיקלעך דורך אַשן פאַרקוועי.
דער פֿרילינג צעשוועבט די שלאַנקע מיידלעך שלאַנקער.

ביי די זיימן פון דער עוועניו קרוינען זיך ביימער,
קושן זיך פייגעלעך מיט ליכט און מיט וואונדער —
זיינען מיט שאַטנס פון פייגעלעך קיל די ביימער.
אינמיטן איינזאַמען אינדזעלעך גראַז באַזונדער.

און אַט איז אַ פֿערדל צו אַ וואַגן געשפּאַנט,
ווי פון סווינציאָנער מאַרק פֿאַרבלאַנדזשעט אַהער.
דער טרייבער, ווי טאַנקע דער פֿורמאַן, מיט בייטש אין האַנט,
טרייבט אַ פֿרילינג פון מיין שמעטעלע אַריין אַהער.

הויך, איבערן פֿערדל רימט זיך אַן עראַפּלאַן מיט זיג,
נאָר ביידע וועלן בלייבן — קינדער פון פֿרילינג.

ר ב ק ה

רבקה, ליכטיק מיידל פון גרויע, באַראַ-פאַרקער געסלעך,
מיט גאַר דיין ליכטיקייט ביסטו אזא מאַרגנדיקע געקומען,
ווען כ'האַב די איינזאַמקייט פון ניו-יאָרק געצערטלט, ווי אַ קראַנקע בלוס.
ביסט געקומען מיט גאַר דער בענקשאַפט פון גרויע, באַראַ-פאַרקער
געסלעך,
וואו די איבעריקע לבנה איז ווי מיט לאַנגווייל — אַ כעלעמער פעסל.
דיין באַשיידן קול האַט אַ וויילינקע דעם גערעווו פון ליגן, גאַלד
און מאַרד פאַרשטומט.
רבקה, קינדישע ווייב מיינע פון גרויע, באַראַ-פאַרקער געסלעך:
ביז מיין לעצטן זונפאַרגאַנג האַסטו שוין יעדן צער מיינעם, צאַרט
אַזוי, אַרומגענומען.

דעם שווערן עלנט פון מיין בחורישן צימערל האַט פאַריאַגט דיין
גרינגער גוף:
אַזויפּל עלנט וואַלט מסתמא גאַר די פרייד פון אַן עלנטלאַזן דור
פאַרצערט.
נאָך האַלבער נאַכט זוכן מיך נאָך פאַריתומט — פון מאַנהעטן די
פאַררויכערטע שמערן,
נאָר קעגן דעם אומעט פון פאַרדעכטיקער ליבשאַפט, גייט אויף פון
היים דער געשמאַקער דופט:
אַ, דורך וויפּל שמערנלאַזן בלאַנדזשען האַב איך די שטיינער און
די שמאַלן פון ניו-יאָרק אַליין אויסגעשמערנט,
ווען איבער שמאַט האַבן דורותדיקע וואַלקנס, קעגן אַלדאַסביזן,
זיך צעטורעמט.
פון אַלע מיינע לאַנגע נעכט לויכטן מיר אַנטקעגן: דער יום-טוב
פון חברים, מיין ליד און דיין דינער גוף.
פון די טונקלסטע טיפּן האַב איך, דורך דיר, דעם קלאַרן רוף
פון גורל דערהערט.

ווי ס'פרואווט א בלאַנדזשענדיקער סתם אזוי א טראַם פאַרויס,
און דערנעם די שיין פון א פענצמערל א ווייטס אויף א בלינדן שמעג,
ווען מיט צווייפל, מיט שאַטנס און מיט אפשרם זיינען געדיכט
פאַרצווייפלמע וועגן,
בין איך סתם אזוי א גלויביקער צוזא אויף גאַטס באַראַט אַרויס,
גלאַט אזוי, אין דער וועלט אַרײַן, דעם ווינט אויף דיר געפרעגט.
מיט אַוונט, מיט דיר — מיט רוען פּרילינג האַט א ווייע געמאַן דער
דרויסן,
מיט דייע אַכט און צוואַנציק אַפּרילן האַט א ווייע געמאַן דער דרויסן.
דו ביסט געווען די לאַנג גענאַרמע שיין אויף בלינדן שמעג.

וויפל דערנער ס'האַבן מיינע פיר און פערציק פולע זומערס שוין
פאַרמאַגט,
אזויפל מאַל האַב איך אויף וועג און שמעג, פאַרלאַרן, אויסגעבענקט
דיין געשמאַלט,
נאָר צווישן דלות, טרוים און טרויער האַט דײַך דיין געמעלע באַהאַלטן.
אין מיין לויטערסטער וויזיע האַב איך געזען דײַך גיין מיר אַנטקעגן,
נאָר דייע קליינע טריט פאַרקלונגען האַט דער רעש פון טאַג:
וואַנט אויף וואַנט, טורעם איבער טורעם האַט דײַך די שמאַט פאַרשמעלט.
א, וויפל ניט געשריבענע לידער מיינע, די קליינע גלידער דייע
פאַרמאַגן —
א מענטש א נאָך ניט געבאַרענער וועט נאָך, מיט גאָר דיין חן,
ווייטע דורות באַכיינען.

באַראַ פאַרק, דעם דריטן אַקטאַבער, 1950.

אָוּנַט אין ניו-יאָרק

א

מידע מחנות איילן דעם מאָג אַרויס פון שאַפּ, פון אָפּים, פון פּאַבריק. יעדער קער פון זונפאַרגאַנג שפּיגלט מיין געוועזן שטעטעלע אויס, די זון בלייבט אין גליעדניקן אַש פון אונדזער אָפּגעברענט הויז. מידע מחנות איילן דעם מאָג אַרויס פון שאַפּ, פון אָפּים, פון פּאַבריק. די זון בלייבט, ווי פון אַ וואָגן — אַ פאַרלאָרענע ראָד, הינטער נאַכט אַ שטיק. פון אַלע גערטנער געבליבן איז אויף יעדער שויב — אַ טויטע רויז. מידע מחנות איילן דעם מאָג אַרויס פון שאַפּ, פון אָפּים, פון פּאַבריק, יעדער קער פון זונפאַרגאַנג שפּיגלט מיין געוועזן שטעטעלע אויס.

ב

איך זע די שאַטנעס פון מיכאַלישעק וואָגלען אויף יעדן טורעם אום, אין יעדן שאַטן לעכט דער אַנבליק פון אַ נעכטיקן מענטש אַ ליבן. אויב ניט דער אַש אויף מיין צונג, אַ, וואָס איז פון מיין שטעטעלע געבליבן? איך זע די שאַטנעס פון מיכאַלישעק וואָגלען אויף יעדן טורעם אום. דער אָוונט צינדט דורך מיר אַיעדן טויט וואָס האַט מיין שטעטעלע פאַרשטומט. אויף בראַדוויי, מאַנצט אויס דאָס ליכט אַ שרעק, ווי פון בייטשן געטריבן. איך זע די שאַטנעס פון מיכאַלישעק וואָגלען אויף יעדן טורעם אום, אין יעדן שאַטן לעכט דער אַנבליק פון אַ נעכטיקן מענטש אַ ליבן.

ג

הער, אין ווינט שפּילט יאָסקע מיטן פּידל, בערל מיטן באַס. די זון פאַלט גולמדיק אַזוי הינטערן האַריזאָנט אַראָפּ, ווי פון מיין גוטער מומע בייַלקע — דער אָפּגעהאַקטער קאַפּ. הער, אין ווינט שפּילט יאָסקע מיטן פּידל, בערל מיטן באַס. דער מאָג ראַנגלט זיך אַ פאַרשמינטער דורך גערעוו פון גאַסן. אוי, פאַר אַזויפּל טויט האַט דער טויט אַליין זיך דערשראַקן — הער, אין ווינט שפּילט יאָסקע מיטן פּידל, בערל מיטן באַס. די זון פאַלט גולמדיק אַזוי הינטערן האַריזאָנט אַראָפּ.

ד

פאר דעם טאָג איז אַ וואונדיקער געלעגער די גאַנצע ערד.
ווייזט זיך כאַטש אין חלום, שמעטעלעך מיינע: מיכאַלישעק, מווינציאָן!
אוי, דאָס האַרץ איז אונטער רעדער פון אונטערערדישע באַנען.
אַ לעצטער שטראַל פון מיין פאַרגאַנגען שמעטעלע שווערט,
און ס'זוערט די שבועה ביז דעם ווייטסטן פאַרטאָג דערהערט:
— ניין, ס'זועט דער טויט קיין איינציקע שיין ניט פאַריאַגן פון דאַנען!
גוט וואָס דער שונא האָט דעם חלום ניט דערשטיקט אויף דער ערד,
ווייזן זיך כאַטש אין חלום מיינע שמעטעלעך — מיכאַלישעק, מווינציאָן.

ה

אויב מיין קינד וועט יידיש רעדן וועט ניט זיין קיין אונטערגאַנג,
און נאַנט וועל איך זען ביים שטאַרבן: „באַחרית הימים“ — די
ווייטסטע בלום,
וועט אויף מיין קבר, מיט מיין אייגן שטאַט, מיין נאָך ניט געבאַרן
קינד קומען.
אויב מיין קינד וועט יידיש רעדן וועט ניט זיין קיין אונטערגאַנג,
וועט אפילו מיין לעצטער שטראַל ניט אַנזאַגן מיין אונטערגאַנג:
זע, אפילו מיט געשמאַרבענע הענט נעם איך אַ העלן אָנהייב אַרום.
אויב ס'זועט מיין קינד יידיש רעדן וועט ניט זיין קיין אונטערגאַנג,
און נאַנט וועל איך זען ביים שטאַרבן: „באַחרית הימים“ — די
ווייטסטע בלום.

1

שמעמעלע מיינס, פארצאן איז אין דיין טויט דאס ליכט פון געבארן ווערן,
כאטש דער ווינט וועט מיט עלנט פון דייע חורבות אייביק קלאגן.
אזא נדר וועל איך יעדן ווארט פון מיין מויל איינרעדן זאגן:
שמעמעלע מיינס, פארצאן איז אין דיין טויט דאס ליכט פון געבארן ווערן,
כאטש יעדע בלום וועט אייביק זיין, אין גאטס הענט, א כוס פאר
דייע טרערן.
קיין גריל וועט קיינמאל אט דאס ליד ניט אויפהערן איבערצוזאגן:
שמעמעלע מיינס, פארצאן איז אין דיין טויט דאס ליכט פון געבארן ווערן,
כאטש דער ווינט וועט מיט דעם עלנט פון דייע חורבות אייביק קלאגן.

2

בר פוכבאן פרעג, אויב פון שונאם יעדן זיג איז ניט שמארקער
אונדזער דורכפאל.
מיין אייביק פאלק שאלט ארויס פון בר פוכבאם פארשמומטן שמויב.
די מדבריות פרעג, וויפל דורשט פון מיין פאלק לעכצט אין מדבר שמויב.
בר פוכבאן פרעג, אויב פון שונאם יעדן זיג איז ניט שמארקער
אונדזער דורכפאל.
וואס לענגער, וואס עלטער די נאכט, אלץ יינגער, אלץ צארטער דער
יינגסטער שמראל.
דער באזיגטער טאג, ווי פון דער תליה א קדוש אזוי נצחונדיק פאלט.
בר פוכבאן פרעג, אויב פון שונאם יעדן זיג איז ניט שמארקער
אונדזער דורכפאל.
מיין אייביק פאלק שאלט ארויס פון בר פוכבאם פארשמומטן שמויב.

טרוים

טרוים — מיידל פון וויליאמסבורגער הינטערהויפן:
נאך אזויפל ליערן ביי דיין פענצטער א ווייטן בליק אויף דיר,
נאך אזויפל נישטערן אינעם ווינט אן איינציקן קלאנג פון דיין קול,
ביסטו פלוצעם אזוי,
אין אט דער פשוטער, ניריארקער קאפעטעריע צו מיר געקומען,
ווי דו וואלסט פון מיין פארבענקסטן ליד ארויס מיר דא אנטקעגן.

טרוים, קינד מיינס, פון נאנטע פרעמדן פארבלאנדזשעט אהער,
אין מיין גוף און אין מיין ליד גערעטן.
אט ביסטו לעם מיר:
גליד פון מיינע גלידער — גליקלעכע וואר.

איך שפאן מיט דיר גאס איין,
איך שפאן מיט דיר גאס אויס.
דורך יעדער שיין איז דא די נויט פארזייט,
וואקסט דא רחבותדיק אזוי דער הושך,
די נויט דורך נאכט איז א ווארנדיק שווארץ יאר:
אין ווינט ווערט א רעכעל יעדער לויזער ציגל,
נאר מיין צארטקייט צו דיר איז דא קלאר אזוי, מיין קינד.

איך טרוים מיט דיר גאס איין,
איך טרוים מיט דיר גאס אויס
און בייט די קאלטע זארג פון גאסן אויף דיין גליענדיק געלעכטער, —
אזא איינאונאיינציק, אזא האפערדיק געלעכטער,
וועט גאר דאס געוויין פון מענטש און חיה אויף אייביק פארטראגן.
דורך שטאק פינצטערן פחד פון דורות אזא פריי געלעכטער.
איך הער א וועלט א וויימע לאכן דורך דיין געלעכטער.

טרוים, קינד מיינס — דארן פון וויליאמסבורגער הינטערהויפן:
ווי פלוצעם דו ביסט געקומען, אזוי פלוצעם ביסטו אוועק,
מיט דורות אומרו פון מיין פאלק אין דיין ווענד און קער — א
שמעכיקע טרוים.

איצט איז האלבע נאכט.

איך ווייס ניט,

צי איך האב אין חלום, צי אין וואָר דײַך געזען.

איך וואָגל דורך גאָסן, ווי דורך אויסגעקלערטע וועגן.

דורך אַ פאַרלאַשענער שויב פון אַ ניו-יאָרקער קאָפּעטעריע,

זע איך אַ פאַרלאַזט ווינקל, לבנהדיק פאַרקלערט —

די לבנה אויף דער שויב איז אַ צעשאַמענער טרוים.

געבליבן איז מיר,

אין דער ניו-יאָרקער קאָפּעטעריע — אַ ליידיקער, וואַכעדיקער מיט,

אַ שעה וואָס גליט נאָך מיט ציטער פון דיין קומען.

געבליבן איז מיר די בענקשאַפט נאָגן אונטער לאַסט פון יאָרן.

געבליבן איז מיר,

פון צווייפּל און פון אומקום אַזאָ שרעקנדיקער שאַטן,

פון אַ וויליאַמסבורגער הינטערהויף — אַן אָפּגענאַרטער טרוים.

פאַראַיאָריקע שנייען

צו ב. ג.

וויי, ווי האָב איך דײַך געזען — אַ פריינץ פון אַ מעשהלע אַרויס,

אַ פריינט וואָס קען אין נויט, דורך שמיץ פון ריטער רימערלעך שפּאַנען?

אין פאַרקלערטע שעהן, איז נאָך דאָס גאַלד פון אַלכעמיסט פאַראַן.

אַן איינזאַמע שעהערעזאָדע וועלקט נאָך אַרויס פון שפּעטע רויזן.

איז נאכט נאָך נאכט, אין קאָפּעטעריע, פאַרגאַנגען די לבנה :

פון פאַראַיאָריקע שנייען זיינען העלסטע בת מלכות געוואָרן,

איז דער האָרב פון עלנט, ביים טעפּעלע קאָווע, אַ קרוין געוואָרן, —

איצט נאָגט אין געביין דער זשאַווער פון צעבויגענע לבנות.

אין חלום שוועבט אַ קאָפּעטעריע, ווי אַ שלאָס פון צויבער.

אויסגעקלערטע מיידלעך בענקען, אַרום טישלעך, אַוועק די יאָרן.

אין קיך שפּילן מעלער, לעפּל — סערענאָדעס צו אַ ווייטן דור.

וויי, פון אַלע האַרפּן געבליבן איז שרעקן אַ דראַנג, אַ מויבער.

דער אָונט אויף אַ טורעם-שויב, פירט אַ פריינץ אין אַ מעשהלע אַריין.

אין ווינט שילט איוב זיך אַליין, שליידערט קעגן גאַט אייביקע טענות.

ניו-יאָרק, מערץ, 1954.

עטל

ע ט ל מ ע י נ ק ע ס

דו האַסמט אַ שעה צו פרי דעם טויט גערופן.
איך בין אַ שעה צו שפעט צו דיר געקומען.
דאָס בוידעם שטיבל האַט ווי אַ וואונד געשמומט :
וויי, דו האַסמט אַ שעה צו פרי דעם טויט גערופן.
די שיינע אומרו פון דיין הויכן, שלאַנקן גוף,
קרייזן יולי ווינטעלעך איבער שמאַט אַרום.
וויי, דו האַסמט אַ שעה צו פרי דעם טויט גערופן.
איך בין אַ שעה צו שפעט צו דיר געקומען.

אַ פענצטערל אין בוידעם שטיבל האַט שוין אויפגעבלייט.
דער פאַרטאָג האַט געקרוינט ניו-יאָרק — די מלכה פון שמעט.
איך האָב צו דיר, ווי שמענדיק, פשוט אַזוי גערעדט :
— עטל, ניט גיב מיר אַ מתנה דיין טויט,
זע, איך גיב דיר אַ מתנה זיך אַליין.
איך האָב נאָך דעם העלסמן סוד דרך ניט פאַרטרויט.
אַ פענצטערל אין בוידעם שטיבל האַט שוין אויפגעבלייט.
אַרום האַט גערוישט ניו-יאָרק — די מלכה פון שמעט.

אויף דעם יום-טובדיקן טיש — אונדזער אַלטן באַקאַנטן,
איז דיין לעצטער בריוו געלעגן — אַ קאַרטשנדיק האַרץ
און ס'האַט דורך גאַלד און גריין פון טאַג דיין גורל זיך געשוואַרצט.
אויף דעם יום-טובדיקן טיש — אונדזער אַלטן באַקאַנטן,
האַט נאָך געוואַרעמט דער לעצטער דרוק פון דיין האַנט.
ס'האַט אַפענער גאַז דרך פאַרוויגט, ווי מיט ריחות פון גן עדן.
אויף דעם יום-טובדיקן טיש — אונדזער אַלטן באַקאַנטן,
איז דיין לעצטער בריוו געלעגן — אַ קאַרטשנדיק האַרץ.

אַט בין איך היינט אַזאַ ליכטיקער צו דיר געקומען.
דער מאַרגן איז אַ מלאך פון יעקבס לייטער אַרויס.
מיט יולי און מיט טייבעלעך פלאַטערט דער דרויסן.
אַט בין איך מיט לידער און מיט קושן צו דיר געקומען,
און דו זוכסט דורך דער קאַלמער אייביקייט מיך אַרום.
אויף אַ קבר האַט קיין האַרץ ניט די האַרציקסמע רויז.
אַט בין איך היינט אַזאַ ליכטיקער צו דיר געקומען :
דער מאַרגן איז אַ מלאך פון ישראלס חלום אַרויס.

דער יולי האָט אַ געראַטענעם מאָג ערשט געבאָרן :
דער מאָג איז אַ מעשהלע פאַר די קליינע קינדערסוועגן.
איז ווער וועט היינט גאָר אויף דעם טויט זיך פּרעגן ?
דער יולי האָט אַ מפּלדיקן מאָג ערשט געבאָרן.
אַ ווינטעלע זאָגט ווידוי נאָך דינע פּריע יאָרן.
דו האָסט די זון געביטן אויף אַ בית-עולם שמעג.
דער יולי האָט אַ לעצטן מאָג ערשט געבאָרן.
דער מאָג איז אַ גרויסע שרעק פאַר די קליינע קינדערסוועגן.

וואָס דערציילן אויגן ביים געזעגענען זיך ?
אַ זעמדעלע ווערט — אַן אויסגעקלערט לאַנד.
אין ערשטן שטראַל איז דיין לעצטער בליק פאַראַן.
וואָס דערציילן אויגן ביים געזעגענען זיך ?
אַזא בענקשאַפט, נאָר ביים שמאַרבן צו באַגעגענען.
פון בוידעם פענצטערל פּאַכעט נאָך צו מיר דיין נייגעריקע האַנט.
וואָס דערציילן אויגן ביים געזעגענען זיך ?
אַט ווערט אַ מענטש — אַן אויסגעקלערט לאַנד.

איבער דעם 11טן יולי, 1947, וועט אַט דאָס ליד, ווי אַ מצבה שטיין,
און וועט פון דינע פרי פאַרשניטענע יאָרן קיינמאָל זיך ניט שיידן,
ווי טרויעריק גראַז וועט אַט דאָס ליד מיט דיר קיינמאָל זיך ניט שיידן.
איבער יעדן 11טן יולי וועט אַט דאָס ליד, ווי אַ מצבה שטיין :
אַ לבנהדיקע זעלבסטמערדערן וועט דער נאַכט פאַרשטיינען,
און זוכן איר אייגענעם אומקום ביים פאַרטאַגיקן ראַנד.
איבער יעדן 11טן יולי וועט אַט דאָס ליד, ווי אַ מצבה שטיין,
און וועט פון דינע פרי פאַרשניטענע יאָרן קיינמאָל זיך ניט שיידן.

וואָס טוט איצט די נאַכט אין פּוסטן בוידעם שטיבל ?
אין הושך לויכט דער לעצטער בליק פון דינע אויגן.
אַ שוואַרצע שעה, ווי פּאַוס ראַב שטייט איבער דיר געבויגן.
דו ביסט אַליין די נאַכט פון פּוסטן בוידעם שטיבל.
דאָרט שעפּטשעט דיין לעצטער בריוו : „אויך האָב דו ליב“.
דאָרט ליגן גרוי און שטאַר אַלע שמערן אויסגעזויגן.
וואָס טוט איצט די נאַכט אין פּוסטן בוידעם שטיבל ?
אין הושך וועט שמענדיק לויכטן דער לעצטער בליק פון דינע אויגן.

ניו-יאָרק, יולי, 1947.

א ת פ י ל ה

אוי, איך וויל אזוי אונטערגיין,
אונטערגיין, אונטערגיין.
אנא יי הושיעה נא,
איך זאל אונטערגיין, אונטערגיין :
היינט, היינט, היינט,
ווען ס'פאלט דאס גערעוו פון חוזה, הוצפה און גאלד,
ווען דער רעש פון ראד און מענמש און שמיין,
רעדערט איין, שמייערט איין, אונט איין :
א, ווי וואלט איך אין א לעצמן שמראל געוואלט אריין.

אנא יי הצליחה נא,
איך זאל היינט מיט גלעמנדיקער שרעק,
דערשפירן אייגן ווי לייב — די נאנטע מריט פון טויט.
איך זאל ווערט זיין ווערן — שטויב פון פרילינגדיקער ערד,
וואס טראגט מיט געדולדיקן צימער אויס —
דאס גראז, דעם זאנג, די רויו.
איך זאל ווערט זיין ווערן — די אייביקייט אליין.

מודה אני,
וואס דו האסט מיך א ווילינקע באשערמ :
א צינד מאן די בענקשאפט אנטקעגן דינע שמערן,
און היינט, היינט, היינט,
מן המצר קראתי יה,
איך זאל א שוועב מאן א גליענדיקע רגע,
דורך אלע נעכטיקע, דורך אלע מארגנדיקע דורות,
און ניט ווערן, ניט ווערן, ניט ווערן.

ניר-ארק, סוף סעברואר, 1954.

זייט געזונט

פון עלציק הייט

„ואל יבטיחך יצרך שהשאול בית מנוס לך“
—רעד זיך ניט איין, אז דער קבר איז א באהעלטעניש פאר דיר

פון זיינע געבליבענע לידער

מיין פריינט עלציק (עליע לייזער) הייט איז באגאנגען זעלבסטמאָרד. אַ גרעסערער קאָפיטל פֿון זיינע לידער, זיין לעצטער בריוו און מיין ענטפֿער, געפֿינען זיך אין מיין בוך: „דער פשוטער חלום“, פֿון זייט 81 ביז 106.

ב י י ם ן ן א ס ע ר פ א ל

א

פארצן א לעצטער קוש אין יעדן רויש פון וואסערפאל, פון יינגלעך און מיידלעך ביים שטארבן ס'רוישיקע בלום. פון פארקלערטע זעלבסטמערדער קלאגט דא אזא קלאר-ווייס בלום, דערפאר הערט גאר ניט אויף צו קלאגן דער וואסערפאל — א מענטש ווערט דא א כוואליע א רגע פארן פאלן: דער איבעריקער גוף — קעגן זיך אליין א רום. קען זיין, ס'הערט גאר ניט אויף צו לאכן דער וואסערפאל, איך הער דא אן אויפהער קלאגן אזא קלאר-ווייס בלום.

די אומרו פון זעלבסטמערדער האב איך ביים וואסערפאל דערהערט, וואס אַמ-אַמ טוען זיי פון פעלדזשפיצן א שפרונג פעלדז אראפ, — דערזען א מענטשן וואס פרואווט צי זיין פעמליע בינדט זיך ניט אפ, און שמיכלט ווי שוים וואס אן אייגענער טויט איז אים באשערט. און א מענטש וואס צערמלט דעם קריץ פון א מעסער האב איך דערהערט. א, יעדער שלונג פון אַמ דעם וואסערפאל איז ווי סס א פוס: ניט די וואסערן, מיין ליבסטע האב איך דא פאלן דערהערט, ציט זי מיט וואסער-הענט, א פארליבטע, צו זיך מיך אראפ.

ב

פראַסט אויף אַ שױב

כ'בין א ווינטער נאכט, ווי א שניי-מענטש ביי דיין הויז געשטאנען. דער פראַסט האַט אויף אַ שױב אַ ווייט מיידל געמאַלן: — מיידל ווייטע, אַדער נאַנטע, ווער ביסטו און פונװאַנען? — ניט פרעג, מיין ליבער, זעסט, דער פראַסט האַט מיך צעמאַלן. פאַרטאַג, פאַלט דאָס מיידל, אויף דער שױב, דורך אַ וואַסערפאַל, נאָר קוים מוט זי אַ ריר — אַ שאַרף די וואַסער-גרונטן, קערט זי גלייך צו דער הויך זיך אום — צו דער שרעק פון וואסערפאל. און אַמ, ווי ס'וואַלט לויז געוואָרן פון דער זון אַ שפּונט, פאַלט, צעפאַלט דאָס מיידל דורך טױזנט און איין זונענפאַלן: אזא ליכטיקייט דערועט אַ מענטש ביים לעצטן בליק — איר בליק פון פראַסט מוט אַ פעלדז אַ שמויס, קען מיט ווענט באַפאַלן. אַמ, אַ שױעב צום פאַרטאַג, אַמ, אַ פאַל דורך נאַכט צוריק, אַמ, דער פראַסט האַט אויף דער שױב אין שױן זי צעשטױסן, — בלייבט מיר פון מיין מיידל נאָר אַ טרער — אַ וואַסער-רויז.

מלכה פון וואסערפאלן

איך זע דיך ליבסטע — א מלכה פון וואסערפאלן:
 פונדיינטוועגן, הערט דאס וואסער, ווי זילבער ניט אויף צו פלייצן,
 הערן וואסער-מיידלעך, גליד איין, גליד אויס ניט אויף צו פאלן,
 פאלן, פאלן אן אויפהער, ווילן אונטערמעניק זיין דיין רייץ.
 — דו פאלסט די שענסטע, דיין יעדער פאל טוט פונקט ווי דיך מיך וויי —
 אויב חלום איז פאר אַלדאָסבייז אַ שמראָף איז גענוג געשמראָפט!
 קום פון וואסערפאל אַרויס, בלייב כאַטש אַ רגע לעבן מיר שמיין,
 אויב דו קלאַרסט דאָ אַדמס זינד, וועסטו שוין פאלן ביז אין סוף!

אַט קומט מיין ליבסטע, די האָר פון וואסערפאלן אויסגעקעמט,
 שעפטשעט פרעמד: „זע, מיין שוואַכסטן גליד קען קיין פעלדז ניט
 צעשטויסן,

און שוואַך בין איך געווען אזוי, כ'האָב אַזש לעבן זיך געשעמט, —
 איז פאַרוואָס, ליבער, זאָל איך וועלן פון וואסערפאל אַרויס?

„און זאָל איך צו דיר אַרויס, וואַלט איך אין וואסערלעך צערינגען,
 וואַלטסטו, מיין ליבער, אַפילו אין חלום מיך ניט געפינען“.

קום, אַ, קום!

„אויב אַט דער וואסערפאל האַט דיך, מיין טייערע, פאַרשלונגען,
 איז וואָס הערט דאָס וואסער גאָר ניט אויף שלונג און שלונג דיך שלינגען?
 וואָס הערן גאָר ניט אויף באַלעקן זיך די וואסער-צונגען?
 אַ דערטרונקענע אין טייך איז כאַטש דאָ אין וואסער-רינגען“.

„איך בין ניטאָ, וועסטו וועלן אַ וואונד פון מיר געפינען,
 בין איך אין ווינט, די אויסגעפליקטע בלימל פון יעדער בלום, —
 וועסטו וועלן, ליבער, אַ נאַנטן טראַט פון מיר געפינען,
 איז טו וואו ניט איז אַ פליוסק אַ וואסער און הער מיך קומען.“

„וואַרף אַ שטיינדל אין אַ ברונעם, וועל איך דאַרט גולן קרייזן, —
 אין דער טונקעלער טיף סתם אַ ציטער מאַן — וואסער-זונגען,
 כאַטש טויטערהייט, אַנטקעגן דיר אַ רגע לעבן קרייזן,
 כאַטש אין חלום, אַרום דיר, ווי אַ רייף פעלד זיך צעגרינגען“.

מיין ליבסטע — אַ רייצנדיקע ליידיקייט, נעמט מיך אַרום:
 „אַ, איך בין דער וואסערפאל, פאל דורך מיר, ליבער, קום, אַ, קום!“

וואונדער איבער וואונדער

מיין ליד איז גאר דאס גינגאלד פון א לעצטער רויו.
 יאר נאך יאר, לאסט נאך לאסט ווארף איך פון זיך אראפ,
 און ווער ווי דו — וואסערפאל: א חלום די גרויס,
 קום איך צו דיר אזא גרינגער, אן גוף, אן קאפ, —
 ווערט די וואכעדיקסטע שעה, ווי דו, אינגאנצן צויבער,
 שרעקט אונדז ניט קיין שפרונג פון פעלדז, קיין פאל דורך גרונטן,
 קען אונדז ניט גרויען קיין מענטשעלע — קיין סנאביש שמויבל,
 קען קיין שמאך פון שווערד ניט אנטשעכן אונדז קיין וואונד, —
 קיין קארליקל אין גראשנס גליק אונדז ניט פיצלען:
 דער וואס דער זון, ווי בלעך, דעם ים ווי שוים פארקויפט.
 פון דער טרער פון צבועק, פון שמייכל פון היצל,
 לאמיר צום וואונדער איבער וואונדער אנטלויפן!
 דער שטויס פון גורל, דער שלונג פון שטראם טומ אונדז גאר ניט וויי,
 דער דריק פון ליבשאפט, דאס גליען פון פרייד טומ אונדז איצט וויי.

פארליבטע וואסערלעך

א קינד פון וואסערפאל, ליבסטע, ביסטו געבליבן.
 איז גוט כאטש וואס דורך טויט קען איך איצט צו דיר קומען,
 א, אין אימלעך פאל פון וואסערפאל זיך פארליבן.
 האסט דא אליין זיך צערונען, ווי א וואסער-בלום,
 וועל איך דיך טראפן נאך טראפן, אן אויפהער זוכן, —
 ווי דו ווערן — א וואסערל פון וואסערפאל.
 ווי איין וואסערל א צווייטס וועל איך דיך פארזוכן,
 מיט דיר ניט אויפהערן צו פאלן, פאלן, פאלן,
 מיט דיר, פון פעלדז — צו פעלדז, ווי שטראם מיט שטראם זיך צעמאנצן,
 מיט דיר, ווי וואסערלעך זיך האלדזן פון פאל דורך פאל.
 א, גוט כאטש וואס דורך טויט ביסטו מיינע אינגאנצן,
 איך און דו — פארליבטע וואסערלעך פון וואסערפאל:
 אן אויפהער, אין אזא לעצטן ליד זיך צעווארפן:
 איך — דער וואונדער-בויגן, דו — די קלאנגדיקע הארף.

פרי פארשניטענע בלומען

פון פרי פארשניטענע בלומען שרעקט ארויס דער שענסמער טויט:
די פארבן מיניען זיך, ווי ניט אויסגעטאגמע פארטאגן,
בלומען וואס קיין גינגאלד וועט מער ניט צינדן דורך זיי דעם טוי,
די קראנקע ווארצלען אין דער ערד בלייבן, ווי וואונדן נאָגן.

בלומען פארבענקטע נאָך פעלד צויבערן קינדישן וואונדער,
ווי אַ וועלט ביים לעשן זיך, ווי שמערן ביים אָנהייב פאלן.
בלומען אויף שמחות ווילן גאָר שמארבן עלנא, באַזונדער, —
צעשפילן דורך דער פרייד — פון די פארשפילטע מעג יעדן שמראַל.

פון דער בלום וואס קען נאָר וועלקן קען די בין נאָר גאל זויגן.
ווי שייך דו זאלסט אין קראַנץ דעם בלענד פון בלומען ניט צעצירן,
וועט זיי מער ניט קיין זאָט ווינטעלע, נאָר דער טרויער בויגן,
וועט זיי שוין ניט קיין ערד פון פעלדער, נאָר דער טויט באַרירן.

בלומען פרי פארשניטענע, ווי בעכערס פאר צער און טרערן.
אַ, שמארבן גאַנץ אויף אייגן שמאַם, קיין פרעמדער קראַנץ ניט ווערן.

פ ר י י נ ט מ י י נ ע

פריינט מיינע, פארגיט מיר וואָס כ'וויל אַזוי שטאַרבן,
אַז כ'ווייס די שעה פון מיין טויט, ווי כ'ווייס זיך גענוי.
כ'האַב אין טויט זיך פאַרליבט, ווי מען זאָגט, ביז שטאַרבן,
איז גרינג מיר אַזוי דעם טויט זיך צו געטרויען.

איז גרינג מיר יעדער צער, יעדע לאַסט געוואָרן :
דערנער גלעטן מיך צאַרט אַזוי, ווי פאַרליבטע הענט.
גרינג ביז ניט ווערן בין איך זיך אַליין געוואָרן,
ס'וואַלט מיך איצט קיין אַויוון פון טרעבלינקע ניט פאַרברענט.

אינגאַנצן ליד, האָב איך גאַר פרייד און פרייד געוואוסט.
ווי ס'רייסט זיך אַ ניי קינד צו יעדער ערשמער ליכטיקייט,
רייס איך ברענגען זיך אַליין : פון זיך אַ לעצטן גרום —
דורך ליד פאַרפאַלן ווערן צווישן שמערן און צייטן.

לאַז איך אייך איבער גאַר דאָס בלי פון פרי פאַרבליטע זומערס,
ווער איך קלאַר, ווי כ'וואַלט פון גלידער פון דער זון געווען אַ קראַנץ —
דורכזיכטיק, ווי ווייטע ריחות פון פאַרבאַרגענע בלומען, —
ווערט אַלדאָסביי אין מיר, ביז לעצטער זינד, ברכה אינגאַנצן.

בין איך אַ צום טויט פאַרמשפּטער „רואה ואינו נראה“.
אַ, אַפּט, ווען כ'האַב פאַרליבט אין אייך, אַ ליכטיקער ביים טיש
פאַרבראַכט,
האַב איך פּלוצעם, אין מיין הילכיקן קול, דעם רוף פון טויט דערהערט,
ווי ניט מיט מיר, מיט דעם טויט וואַלט איר, פריינט מיינע, פאַרבראַכט.

אַ, איר זאַלט דורך מיר, פריינט מיינע, זען גאַר זונאוּפּגאַנג, —
איך זאַל ניט קיין נעכטיקער חושך, גאַר אינגאַנצן מאַרגן זיין :
איר זאַלט מיך שטענדיק זען אין ליכט פון דורות, גאַך ניט
אויפּגעאַנגענע.
ווער איז גאַך ווי מיר, גאַך לעצטן טראַט, אַזוי אייביק, אַ, מיינע פריינט ?

הייליק שטויב

דער שטויב וואו דאס בלינדע ווערימל קריכט,
קען אויך דעם קערנדל מיט אלדאסגוטס בענטשן, —
דורך אַם דעם שטויב מוז אויך די רויז קריכן:
צו אַם דעם הייליקן שטויב קערט זיך אום דער מענטש.

ווען דאָס ווערימל מיט גאַר זיין שטומקייט שרייט,
זע איך גאַט אַליין אין זיין גאַנצער גרויס קריכן —
לעס ווערימל — שאַר נאָך שאַר, זייט ביי זייט,
פדי צאַרט דעם דינסטן רים אויף לייב פאַרריכטן.

אַט פאַלט ווי אַ פינטעלע גינגאַלד, אַ טרונק טוי,
שטילט גאַט דעם דורשט פון ווערימל אין שטויב —
קריכט דאָס ווערימל גרינג אַריבער ניט איין טויט:
„אַ, פאַרהיט מיך גאַט פון אויג פון רויבער“.

ס'וואַלט מסתם קיין אַדלער ניט וועלן זיין,
אויב דעם ווערימל וואַלט מען געקענט נאָר פרעגן:
אַ שטרויעלע קען דער העכסטער פעלדז זיין,
דאָס מינדסטע בלעטעלע איז אַ ברייט געלעגער.

איז אויך דאָס ווערימל אַ קינד פון גאַט,
אַזא ליכט דורך יעדער בלינדקייט האַט גאַט באַשערט,
אויך אין ווערימל — די ברכה פון גאַט:
דעם גרויען גאַרנישמניט איז אויך אַ פונק באַשערט.

קללות, חרמות, פאַראַן איז נאָר אין שטויב,
וואו אויף אַרט פון מיין פאַלק שרעקט דעם תליונס שאַטן:
מער קללות, ווי שפּרינקעלעך אינעם שטויב,
ס'האַבן אַזש די קללות שיר ניט פאַרשאַלטן גאַט.

פון פאנאר ביז אַ נייעם „אַז ישיר“

ב ע נ ק ש א פ ט

איך לייען און לייען טויזנט בריוו,
ביז אלע ווערטער הילכן אליין פון פאפיר ארויס,
ביז איך ווער אליין — בלאנק פאפיר.
מיינע הויש, ווי גאדלעך, שארף און דיך:
איך פארנעם נאָר דורך רעש פון אַוונט,
ווי אַ שטאַטיש גרעזעלע אין ווינט ווערט הילפלאַז געוויין.

אַ רגע בענקשאַפט קאָן מיט אלע שטיינער פון דער וועלט פאַרשטיינען,
פון בענקשאַפט ווערן אַפילו מיינע פינגער גרוי.
איך שפיר איבער מיר יעדע ראָד פון שטאַט.
די קולות פון אויטאָס, ווי פון קראַען — אַ פאַרשאַלטענער כאָר.
מיר דאַכט:

די ברייטע עוועניוס קאַרטשען זיך, ווי מיכאַלישקער געסעלעך צונויף:
יעדעס געסעלע, אונטער בייטש, אונטער דייטש, מיט אַ האַרץ — אַ דאַרן.
פון יעדן טורעם, פון יעדנס האַנט פאַלט אויף מיר שטיין נאָך שטיין,
ביז יעדער טורעם בלייבט — אַ שטיבעלע אַ הויקערדיקס פון ליים.

נאַכט. אומרו פון מיין ליד און מעשהלעך פון שמערן.
חוצפהדיקע ליכטער חוזקן פון מיין ליד און פון די שמערן.
איך גיי צו דיר דורך אלע מיינע לידער, מיכאַלישעק, —
איך גיי צו דיר און ס'גייט די צייט צוריק, צוריק:
אַט ווערט אַ טראַט — אַ יאָר, אַט ביז איך טויזנט יאָר אַלט,
ביז איך אינגאַנצן בייזוואַנדער — אַ מענטש טויזנט יאָר אַלט.

וויי, ליטוויש שטעמעלע מיינס, מיכאַלישעק:
פון אלע דינע דורות געבליבן איז אַ הויפן צעפליקט גראָז.
אין דער פעטער חיימס קוזניע,
זשאַווערט נאָך אַ פּרילינג פון מיין קינדהייט אויף דער פאַרשטומטער
קאַוואַדלע.

אין וויליע-טייך מורמלען נאָך די וואַסערלעך אויס,
די שבועות פון פאַרליכטע יינגלעך און מיידלעך,
וועלכע האַבן זיך אייביקע ליכע געשוואָרן.
אַנשטאַט אַ גמראַ-ניגון — דאַס קלאַנגן פון שאַקאַל,
דינע זונפאַרגאַנגען — פון בית-עולם-ליכט.
מיין מאַמע זעט דיך אין גן-עדן, ווי אַ בוים פון טויט.

פארטאג.

גוט איז מיר אזוי, מיכאלישעק,
וואָס דיין באַגינען הערט קיינמאל ניט אויף לעס מיר צו בלוען,
גוט איז כאַטש אין ליד זיין, לעס דיר, אַן איינציקע שעה.
גוט איז מיר אזוי,
איבער ניט געפּוצמע שורות, ווי איבער דינע קרומע געסעלעך שפּאַנען.
איך רייס זיך צו דיר פון חושך, ווי אַ בלינדער צו ליכט,
און רוף דיך ביז דער דינסטער צארטקייט אין מיר :
מיכאַ-לי-שעק !
ביסט פאַראַן אין מיר אינגאַנצן, ווי אין אַ בלאַט דער גאַנצער וואַלד.
גיריאַרק, יולי, 1953.

1

פ א נ א ר

פאַראַן אַ וואַרט וואָס הערט ניט אויף דאָס ליכט פון מעג צו שרעקן :
פאַנאַר !

פרעג מיין שמעטעלע סווינציאָן אויב פאַנאַר איז ניט יחזקאלס טאַל.
קומען וועט דער מענטש פון הונדערט יאָר אַרום פּרעגן אין פאַנאַר :
„צי קלאַגט דאָ יחזקאל אין ווינט דאָס געקלאַג פון ביינער טאַל.“

„וועמענס געוויין גייט אויף און פאַרגייט אין פאַנאַר : יחזקאלס טאַל ?
די אוראַלט פאַרשיפורט, ווי דער ריח פון סאַמיקע בלומען,
דאָס געוויין פון דורות הערט גאָר ניט אויף אין פאַרשאַלטענעם טאַל.
וואָסער פּוה קען אין פאַנאַר יחזקאלס געוויין פאַרשטומען ?“

„הער, פון שמיין קלאַגט מיין פאַלק אַרויס, אַ מענטש פון הונדערט
יאָר אַרום,

לערן זיך פון אַ שטומען דאָס לשון פון אַ שמיין דערהערן.
ווייס, דאָ איז געווען אַמאַל אַ רויוז, דער דאַרן, דער קרומער.
אַ זאָג אַ וואַרט אזאָ וואָס קען ביימן אַ שמיין אין אַ שמערן.

„ווייס, אַ שטומער איז ניט דער וואָס קען דורך וואַרט אַפילו ניט וויינען, —
אַ שטומער איז דער וואָס קען דאָס לשון פון שמיין דאָ ניט פאַרשמיין.“

א תפילה פון א שטיין

יעדער שטיין פון פאנאר בעט זיך: צעהאק מיך, צעזאמד מיך, מענטש, איך זאל דא ווי דאס גרויליקע הארץ פון א גולן ניט בלייבן:
 ס'זאל מיינס א שטויבעלע — א געיאגט קערנדל מיט אנהאלט בענטשן,
 ס'זאל מיינס א זעמדעלע צערוישן א קלאנג פון א פארשטומט לעבן.

כ'זאל דא ניט בלייבן אין פאנאר — א קיינמאל ניט געוויינט געוויין.
 כ'זאל דא ניט בלייבן א שטיין: א קיינמאל ניט געזונגען געזאנג.
 וויי, איך האב דא געהאלפן די קלוגע ליטוואקעס פארשטיינען,
 איז וויל איך ווערן אצינד — א וואונד וואס טוט נאר זיך אליין באנג.

כ'זאל ווי דער ווינט, אן אויפהער די ליטווישע שמעטעלעך באוויינען,
 ווערן א טרער וואס קען די שטיינער פון גאר דער ערד רירן,
 אזא טרער וואס הערט ניט אויף דורך די נעכט פון פאנאר צו שיינען:
 איך זאל דעם קבר פאנאר מיט ליכטיקע בשורות צעצירן:

בשורות פון דעם ערשטן פרילינג נאך דעם לעצטן, לעצטן פאנאר —
 ס'זאל אויך דעם שטיין, ווי דורך זיך אליין, די קויל דורך א קינד ארן.

ר א ק פ א ר ט , מ א ס א ט ש ו ס ע ט ס

ראקפארט :

איך זע דיינע אלטע געמעלעך דרימלען ארום ים,
אין בענקשאפט אויסגעבעט.
איך זע דיינע געמעלעך, ווי מעשהלעך וואס דער ים האט דערציילט,
ווייל דו דערמאנסט מיך אין מיכאלישעק —
נאר דו הייסט ראקפארט — דער האפן פון פעלדזן,
ביסטו א זיכערער, פעלדזיקער ארעם ארום ים.
מיכאלישעק פלעגט טוליען זיך מיט א גמרא ניגון צו דער וויליע.
יורקע פויער פלעגט דעם פארעם צו מיין יינגלשן חלום ציען.
אוי, שטעמעלע מיינס, מיין פארליכטע קינדהייט:
געבליבן בין איך אויך אין דיינ יעדן שטויב צעטראגן,
געבליבן איז מיין פאלק — א יתום: מאמע מיכאלישעק.

ראקפארט: פרעמדע, שיינע שטיף-מאמע,

גייסט אויף און פארגייסט אויף לייזונגן פון מאלער — הימלען פון
טרויער.

אט וויינט א יענקישער מאלער,

ווי די כוואליעס, ארום דיר, לאכן דאס געלעכטער פון א מעריקע.

אט וויינט א יידישער מאלער,

ווי די כוואליעס קלאגן דעם יארטוויזנמן געקלאג פון מיין פאלק.

אט שלאגט א כוואליע זיך דורך א וועג דורך דער אייביקייט פון פעלדזן,

נאר טרעט אפ צוריק — באזיגט, אפגענארט.

אט גיסט א כוואליע אויס דעם צארן פון קדוש — מיכאלישעק.

אט בלאזט זיך א כוואליע מיט יענקישן יחוס,

אט רייסט זיך א כוואליע חוצפהדיק פארשווענקען דעם לעצמן זכר
פון מיכאלישעק.

ראקפארט, פארטאג.

די זון גייט אויף, ווי א צויבער פענדזל פאר מאלער.

די זון איז א פאנאסטישער כאל וואס קינדער ווארפן אין שלאף:

פון מארגן — צו מארגן, פון חלום — צו חלום.

די זון גיט גאר איר גאלד אוועק פאר בעטלער, פייגעלעך און פאעמן.

אויף דעם וואַרנדיקן שפיץ פון „אלמנה טורעם“,

ווייזן זיך שאַטנס פון אלמנות געבויגענע,

און זוכן מיט טרויעריקע אויגן,

אין פארלארענע ווייטן —

די פארשפעטיקטע פישערלייט.

ראקפארט, מאסאטשוסעטס, 1947.

די מאמע סרענצע אין „בוענאָס איירעס“

(ש. דאָוידאָוויטשן)

די מאמע סרענצע האָט אַזש קיין „בוענאָס איירעס“,
ביז לעצטן שראָס איר חרוב שמעמעלע געבראַכט:
ווי ס'וואָלטן אירע זיידעס געוואַנדערט דורך בוענאָס איירעס,
צערטלען זי און פערטלען די זעלביקע חלומות ביינאַכט.

די זעלביקע געסעלעך, דרייען זיך בלאַנדזשענדיק קרום.
דורך יעדן רעש האָט זי אויך דאָ איר שמעמעלע דעהערט,
מוראדיק, ווי אונטערן רוט — דאָס געווייזן פון אַ שטומען.
זי טרעט אויך דאָ, ווי אויף דער זעלביקער, וואונדיקער ערד.

וויי, די מענטשן, די פייגל, די זון אַליין האָט דער שעכטער געקוילעט,
נאָר דער געבליבענער נאַכט האָט דאָס האַרץ פאַרבאַרגן:
ביינאַכט שאַטנס דאָ לעבעדיק אום איר שמעמעלע פון פוילן,
און ס'וואָגלען אום די דורות וואָס דער תליון האָט דערוואַרגן.

די טעג פון בוענאָס איירעס גייען איר פרעמד אַזוי פאַרביי:
אין פרעמדן ליכט ווערט מען זיך אַליין אַפילו פרעמד,
נאָר די שמערן זיינען אויך אין בוענאָס איירעס איר געטריי,
און האַבן שוין יעדע ווייט אויף איר שמעמעלע זיך נאַכגעפרעגט.

ניטאָ! מיט די שטיינער פון די געסעלעך אַפילו גאָט פאַרשטיינט.
אַן איינזאַמער שטיין קען אויך דאָ אַ זכר פון איר שמעמעלע דערמאַנען.
אוי, זי האָט אַליין געהערט: אַ שטיין האָט ווי אַ קינד זיך צעוויינט,
און אין ערד אַ שטיק קען זי אויך דאָ אַ באַקאַנט פנים דערקאַנען.

האָט די מאמע סרענצע ליב אַזוי דער נאַכט געקראַגן.
דורך איר אייגן חלום פאַרשווינדט די פרעמדע שמאַט,
און ווי שמואלן, איר ככור, האָט זי ליב דעם פלאַס פון טאַגן,
ווייל אין שמוליקס ערשמע טריט איז דער פאַרטאַג געראַטן.

פונקט ווי דער פארטאג האט שמוליק ליב דאס אויפגיין,
אויפגיין אפילו דורך טרויער פון אונטערגאנג,
דערהערן העלן אונזאג אפילו דורך א גוסס געוויין,
זען דעם מענטש אויפגיין אפילו ביים לעצמן זונפארגאנג.

נאָר ווייט איז שמוליק, ווי דער לאַנגער וועג פון פערטל יאָרהונדערט,
וואָס האָט דער מאַמען דאָס האַרץ שוין אויסגעבענקט.
זי זעט אים פאַרלאָרן צווישן ניו-יאָרקער וואונדער.
זי צערטלט דאָס ליכט וואָס דער טונקעלער שמח געדענקט.

און אַט אַ בריוועלע: אַ נייער מוזל קומט צושוועבן.
דער שאַרף פון נייגעריק פאַפיר איז ווי פאַך פון פליגל.
זי טוליעט דאָס בריוועלע צו זיך, ווי שמוליקס לעבן.
ער קומט און טאַקע, ווי אין אַ מעשה-ביכל, אויף פליגל:

„איך קום מאַמע, צו דיין פסחדיקן טיש, מאַמע, איך קום“.
אוי, אַזאַ בשורהדיקע נאַכט, ווער האָט אויגן צו פאַרשלאָפן.
דאָס געשריי פון אַלע פיינען האָט זיך אַ וויילינקע פאַרשטומט.
אוי, אַזויפל טויזנטער נעכט אויף אַזאַ נאַכט געהאַפּט, זיך דערהאַפּט.

די מאַמע סרענצע האָט אַזש אין בוענאָס איירעס,
איר ווייסט שמעמעלע — נייגעבאַרן דערזען.
דער זעלביקער הימל בלויט און גרויט אין בוענאָס איירעס —
דער שונא, דער חורבן איז נאָר אַ בייזער הלום געווען.

זי זעט אים שוין ביים סדר, פריי פון אַלע דאַרן-וועגן:
אינגאַנצן נס, ווי ס'וואַלט אליהו הנביא אים אַהער געבראַכט.
די פרייד אין שטוב איז ווי אַ ים אַרויס פון די ברעגן,
ווייסט ניט סרענצע, צי פון גליק וויינען, אַדער לאַכן.

ווי פון דער הגדה איז שמוליק אַרויס,
און ס'ווערט די מאַמע סרענצע, ווי האַפּענונג יונג.
דורך דעם וויין טאַנצט מרים דעם נצחון פון איר פאַלק אים,
און שמואל האָט אַ נייעם קריעת ים סוף אויסגעזונגען.

נאָר פון דער מאַמע סרענצע האָט די פלייצנדיקע פרייד,
ווי דאָס געלעכטער פון אַ גולן, דאָס האַרץ אַזש צוגענומען.
אַ געגרייטער פסח האָט געגרוילט אויף איר יום-טובדיקן מיש.
ווי מיט שמוליקס קוש האָט דער מויט זי אַרומגענומען.

איז די נאַכט פון פסח צו דער זון קיינמאַל ניט דערגאַנגען,
איז די מאַמע סרענצע, ווי איר שטעטעלע, אין דער נאַכט געבליבן.
דורך דעם מיר-פענצטערל האָט אַ שמערן זיך פאַרגנבעט,
און האָט אויף אַ שויב שמוליקס כרייזל איבער און איבערגעשריבן.

א ק ע ר נ ד ל ג ו ט ס

ווער קען ווי יהודה הלוי נאך ירושלים בענקען?
אפשר בענקט אזוי א בלאט אין ווינט, צוריק אהיים — צום בוים?
אפשר קען אזוי אן אדלער אין שטייג, צו די נאנטע הויכן בענקען?
אפשר קען אזוי א מענטש אין צעל — פון זיין ליבסטער טרוימען?

א, בענטש מיך גאט, אויב כ'האב ווען, ערגעץ וואו, א קערנדל גומס
פארזייט,

כ'זאל ווי יהודה הלוי קושן די ערד פון מיין פאלק,
אויב אפילו אן אראבישער ריימער איז גאלאפירן גרייט:
איבער מיר, ווי איבער יהודה הלוי — דעם פרינץ פון מיין פאלק.

יהודה הלוי, אין דיין זכות איז א גילדענער דיין דור געווען:
משה רבינו האט מיט לעצטן בליק געזען נאך פון ווייט,
דאס אייביקע לאנד, וואו ס'איז אים שטארבן אפילו ניט באשערט געווען,
אונטער די קלאען פונעם פערד פון אראבישן ריימער.

אייביק וועט בענקען יהודה הלוי נאך ירושלים,
ווי נאך יהודה הלוי וועט אייביק בענקען ירושלים.

א ק ע ר נ ד ל ש י י נ ק י י ט

א, בענטש מיך גאט, אויב כ'האב ווען א קערנדל שיינקייט פארזייט,
איך זאל ווי יצחק אבינו ביי א ברונעם פון נגב,
רבקהן פון בארא פארק זען — אויף א קעמל פונעם נגב,
מיט א קרוג וואסער אויף איר שמאלן אקסל, ווי קלארע פרייד.

א, אין וואר די נסים פון מיין פאלק מיט מיין טראט בארירן.
א, ליימער אונדז נס, ביז יעדנס זינד וועט א שמערן ווערן:
ליימער אונדז, ליימער אונדז ביז די וועלט וועט אנהייב בראשית ווערן,
דאס צארטסטע ליכט פון העלסטן מארגן מיט די פינגער בארירן.

וויפל זעמדעלעך, אזויפל קערנדלעך וועט אין נגב זיין,
וויפל קרומע דערנער, אזויפל פאלמען, שטאלץ ווי מיין פאלק, —
און קומען וועט צום נגב — צום גארטן פון ישראל, מיין פאלק:
דורך יידיש קען אויך מיין שמעטעלע אין „שיר השירים“ זיין.

נאר זע, אש פון מיכאלישעק בוינט אין טרויער אונדזער ווייטסטן טאג,
הער, אין ווינט הערט קיינמאל ניט אויף דאס יארטווינטן קלאגן.

א נײַער „אז ישיר“

און ס'איז מיין רעכטע האנט ניט געליימט געוואָרן,
ווייל איך האָב ירושלים דיך ניט פאַרגעסן,
זינט ביי די טייכן פון בבל זיינען מיר געזעסן ;
ניט צוגעקלעפט צום גומען איז מיין צונג געוואָרן,
נאָר גלייאיקער די בענקשאַפט, דור נאָך דור.
ס'האָבן די אַבות פאַרברידערט אונדז מיט נס,
איז מיין רעכטע האנט ניט געליימט געוואָרן,
האָב איך, ירושלים, דיך ניט פאַרגעסן.

וויפל וואָגל בענקט אַרויס פון דערגרייכטן היינט?
אזויפל וואָגל איז נאָר דעם ווינט כאַשערט געוועזן,
אזויפל פּרילינגדיקן אַנזאָג אין אַן ערשטן גרעזל.
א, נאָך גאָר דעם טרויער, מיט אַן ערשטן שמיכל זיך צעשיינען,
זיך צעלויכטן מיט אַלע מאַרגנס וואָס אין דער זון וועט נאָך זיין.
די דערנער דערמאָנען אין טויט און אין מאַרגנדיקן בעז.
וויפל וואָגל בענקט אַרויס פון דערגרייכטן היינט?
אזויפל וואָגל איז נאָר דעם ווינט כאַשערט געוועזן.

דורך וויפל שייטערהויפּנס האָבן מיר אונדזער גורל שוין געמראָגן?
דורך וויפל חושך, צום זונאוּפגאַנג, געקלעמערט אַרויף און אַראָפּ?
וויפל מדבריות, אונטער הימלאַזע הימלען, געלעגן זיינען שוין צוקאַפּנס?
דורך וויפל שייטערהויפּנס מיר האָבן אונדזער גורל שוין געמראָגן,
אזויפל קוואַלן וועט מיין פאַלק פון משתּם פעלדז נאָך שלאָגן,
אזויפל שטערן, אונטער ישעיהם הימלען, וועלן וואַכן ביי יעדן צוקאַפּנס.
א, ס'זעט מיין פאַלק, דורך די גרויזאַמסטע נעכט ניט אויפהערן טאַגן.
א, ס'זעט מיין פאַלק פון יעקבס לייטער קיינמאַל ניט אַראָפּ.

מיין פאלק — א יארטוויזנטן בוים, מיט זעג דורך הארץ.
 לאַמיר צארט, א, צארט די זעג פון וואונדיקן בוים נעמען,
 ס'זאל דער יאָמער פון די צווייגן דעם שורש ניט צענעמען.
 מיין פאלק — א יארטוויזנטן בוים, מיט זעג דורך הארץ,
 נאָר ס'האַט קיין המן, קיין הושך דעם נביאס שיין ניט פארשוואַרצט,
 און ס'האַט קיין עמלק, קיין שוואַרציאָר מיין פאלק ניט גענומען.
 מיין פאלק — אן עץ החיים מיט זעג דורך הארץ,
 לאַמיר צארט, א, צארט די זעג פון אייביקן בוים נעמען.

חושך דעם שונא, וואו און ווער ער זאל ניט זיין,
 ס'האַט דער פלאם פון דאָרן דורכגעגליט אונדזער צאָרן —
 זיינען מיר אן אייביק ברענענדיקער דאָרן,
 א דאָרן, אין בראַנד פון אַש וואָרנדיק צעשיינט.
 חושך דעם שונא, וואו און ווער ער זאל ניט זיין,
 אויב נאָר ער הייבט די האַק קעגן אונדזערע יאָרן,
 חושך דעם שונא, וואו און ווער ער זאל ניט זיין —
 ס'האַבן דאָרנדיקע יאָרן דורכגעדאָרנט אונדזער צאָרן.

אַט איז די ערשמע בלום פון פּרילינג פון לאַנג גענאַרמן:
 א פּרילינג אַזא, וואָסער שונא, וואָסער שמורעם קען בויגן?
 א, ס'איז דער פּרילינג וואָס די אייביקייט קען ניט בויגן.
 נאָך אַלע מדבריות, אַט איז די בלום, די לאַנג גענאַרמע.
 ברודער, ניט נעם פון פאַרטאָג איצט דעם פייער, דעם צאַרטן,
 נאָר מיט טויט אין די הענט, מיט זיג אין די אויגן,
 לאַמיר היטן דעם ערשטן פּרילינג פון אונדזער גאַרטן:
 א פּרילינג אַזא, וואָסער שונא — וואָסער שמורעם קען בויגן!

אַברהם זעאונג שמערנט אויס אונדזער לאַנד.
 פון פינצטערן אוראַלט שאַלן ליכטיקע גדעונים:
 די לעצטע עמלקים וועט די תוכחה פאַרשלינגען!
 אַברהם זעאונג שמערנט אויס אונדזער לאַנד,
 דורך פינצטערן אוראַלט שפּאַנען ליכטיקע גדעונים.
 פון ישעיהם חלום לויכט אַרויס אונדזער לאַנד:
 א, זיי געבענמשט, אַקעראַיזן, אין יידישער האַנט.
 א, נייעם „אז ישיר“, הער א, משה זינגען.

פשוטע אמתן

אמת

וואס איז פשוטער פון אמת? וואס איז טיפער פון א סוד?
ווער האט דעם מענטש פון ערשטן טרויער דערציילט?
פון ערשטן טרויער האט דערציילט דער ווינט — די פלייט.
דעם גורל פון מיין פאלק האט אויסגעקלאגט דער ווינט — די פלייט.
וואס פשוטער דער אמת, אלץ טיפער דער סוד.
ווער ס'האט צום ערשטן מאל דערזען די זון — די ערשטע ראד,
האט דערזען דעם פשוטסטן אמת — דעם טיפסטן סוד.
וואס פשוטער דער אמת, אלץ טיפער דער סוד.

אויס פערד

וואס טוט דער רעגן אויף א וויסטן פעלד, נאך א שלאכט?
אוי, ניט קיין ברכה פאר די קליינע קינדערסוועגן,
האט דער רעגן אויף דער זומערדיקער ערד געבראכט.
אווודאי, ניט קיין לעבעלע ברויט אפצואוועגן.

קען זיין פון א מיראזש פארפירט בלאנדזשעט דער רעגן:
א קבר אויף א פעלד, זעט אויס, א נייאינקע בייט —
איז ניט דערפרישן דעם טרויער קומט דא דער רעגן,
נאר צו דערפרייען פייגעלעך, קינדער און קווייטן.

אז דער רעגן געפינט דא קברים, אנשמאט בייטן,
שמעקט מיט צעזייטע זומערס, אנשמאט לעבעלעך ברויט, —
בליעז אויף די קברים מעדאלן, אנשמאט קווייטן,
האט א גערעטעניש אזא אויף טויט זיך צעבליט.

דער ווינט אין פעלד שאלט אויס דעם זיג פון גאלד פון רויבער.
די נאכט האט מיט פרי פארשפילטע וואונדער זיך צעצויבערט.

א ווארנדיקער בוים

אזויפל תליות האט שוין געהאדעוועט דעם תליונם וואלד,
צי וועט פאר פייגעלעך נאך בלייבן א גאנצער בוים?
דער תליון זעט מער פריילינג אין דער תליה ווי אין בוים.
אזויפל פריילינגס האט דערווארגן שוין דעם תליונם וואלד —
פון יעדן בוים דער שאמן פון א געהאנגענעם פאלט.
א צווייג אן א פעמליע, ווי פון א פארבלאנדזשעטן בוים.
אזויפל תליות וועט נאך אויסבליען דעם תליונם וואלד —
נאר זע, פאר יעדן תליון בליט א ווארנדיקער בוים!

פשוטע אמתן

1

זאל נאָר דער בויער דעם געזונטן שאל פון האַמער פאַרשמומען, —
וואַקסן טורעמס פון זשאַווער, אַנשטאַט לעבעדיקער שטיין און שמאַל,
וואַלט די פוילע צייט — גאָר דעם אייזן באַפּוצט מיט שימל-בלומען:
שטום. געהילכט וואַלט נאָר פון פּוסטעפּאַסניק דאָס ליגנערישע קול.

זע, די אַרעמס פון דעם שמיד, ווי אייזנס דורך פייער געבויגן,
דערמאָנען אַן קלעטער פון טורעמס, אַן רויש פון גליקלעכע שמעס:
קאַלטער שטאַל גליט אויף מיט ווייטע פייערלעך פון פענצטער-אויגן, —
נאָר ביי דעם הושך, ווער קען אַ פּונק אַן איינציקן אויסבעטן?

זע, אַן פויער איז דעם קערנדל קיין מזל-ברכה ניט באַשערט,
בלייבט דאָס קערנדל הויל און עלנט, אינעם יאָמער פּונעם ווינט,
שרייען סתם נאָך לעבן צום דאָרן פון עקרהדיקער ערד, —
הפּקר, ווי אַברם, אַן טאַטע-מאַמע, אַ פאַרלאָזט קינד אין ווינט.

ווי די זון, ווי דער מענטש איז אַט דער אמת אייביק-אייביק:
אין מי פון בין און מענטש, פון האַמער און בלוס לויכט אונדזער גליק.

2

זאל נאָר דער קאַפּיטאַן לאָזן די שיף ביי אַ געליימטן רודער,
בלייבט פּלוצעם אין אוראַלט די שיף, ווייט הינטער קאַלומבוס טרוים:
בלייבט די שיף — פון רחמים פּונעם אַכזר אונטערנאַנג גערודערט,
און וואַרט אַ צום טויט פאַרמשפּטע אויפן וואונק פון די תּהומען.

אַן דיר, אַן מיר, אַן אים, אַן איר, קען קיין שוואונג קיין ברכה ניט הערן,
און דורך קיין קללה קען דער באַגינען קיין אויפגאַנג ניט צינדן:
וואַלט אַפילו דאָס „פאַרגעס מיך ניט בלימל“ געוואַלט פאַרגעסן ווערן,
און ס'וואַלט אַזש די זון אַליין געוואַלט פון די רוימען פאַרשווינדן.

און געוועלטיקט אויף גאָר דער ערד וואַלט נאָר די שפיץ, די ביקס
און די שרעק,

וואַלטן פאַר פּחד די טעג אויף אייביק פאַרלאָשן געוואָרן, —
אַ נאַכט אַזא וואַלט מיט דער אייביקער זון צו דעם שד אַוועק:
געבליבן וואַלט אַ וועלט וואָס נאָר די תּוכחה קען געבאַרן.

און דער תּם, דער רשע און דער „שאַינו יודע לשאול“,
ווייסט נאָך אַלץ ניט וועמען עס געהערט די וועלט: דעם מענטש,
צי דער גרויל?

לחיים זינגער

(אין אַנדענק פֿון דעם בראַנזווילער זינגער : חיים זינגער)

ער איז די בענקשאפט וואָס איז פון קוידענאָוו געבליבן,
דאָס ליד פון מריט פון פאַרשוואַנדענעם גאַסן-זינגער :
דאָס געוויין פאַר זון און יושר פון יאַסקען מיטן פידל, —
אַ, חיים מיטן באַס — דער בראַנזווילער זינגער.

ער דערמאָנט אַן קלוגן ליכט פון אַלטע וויינען.
וואָס טונקעלער זיין אויג, אַלץ העלער זיין בליק.
ער איז רייך אין יאָרן, ווי דער פאַרנאַכט אין שייַן.
דורך בלינדן אומגליק האָט ער דערזען אַ וועלט פון גליק —

איז ער צום גליק — דור איין, דור אויס, געגאַנגען,
איז אים נאָנט פון גליק דער ווייטסטער שטערן.
פון אַזא וואַנדער-וועג, דורך זונאויפגאַנגען,
ווי זאָל דאָס האַרץ ניט שיפורלעך ווערן :

איז לחיים חיים, לחיים זינגער !
אייניקלעך, אַ קאַראַהאַד, שוין אויסגעזונגען.
וואָס שנייאיקער דער קאַפּ, איז דער הלום יינגער —
אוי, דעם הלום אויף דער וואַר ניט אויסגעזונגען !

אַ ברכה

געבענמשה זיי שוואַנג פון האַמער איבער אַלע שווערע שימלען :
ניט איבער דעם שימל פון פעלדזן אוראַלטע,
ניט איבער דעם מאַך פון גבורהדיקן וואַלד —
דער דונער וועט שוין אַליין אַ קרישל מאַן די שימלען,
דער רעגן וועט שוין אַליין אַ מאַך אַזא אויסצוואַנגן.
די אַלטקייט פון דער זון וועט קיינמאַל ניט שימלען,
די ציכטיקע אַלטקייט, ווי די חכמה, קען קיין שימל ניט פאַרמאַנגן.
דער יינגסטער שומה איז עלטער פון אַלע שימלען.

זע, ס'קלייבט זיך ניט קיין שימל אויף דער אלטקייט פון טאג, אונדזער אלטינקער טאג איז מיט יונגער ווארנונג פון יארטווינטן געלאדן: יעדע שעה, א הייליקע, הערט דעם האמער דורך אלע שימלען שלאגן — פון אזא גליענדיקער אלטקייט האט נאך קיין שונא, מיט אלע טויטן געלאדן.

קיין איינציקע שלאכט, קיין איינציקן נצחון ניט געוואונען. סיי דורך מאדערנע קאנוואלסיעס פון עלעקטרישע שמוץ, סיי דורך די אוראלטע טויטן פון רוימישע צירקן, הערן מאנען ניט אויף די זעלביקע פארשפיגענע טרערן, — האט דער אמת פון באזיגטן שטענדיק דעם גרוילקסטן זיגער צעשמערט. דער פארטאג האט שטענדיק איבער דער לענגסטער נאכט געוואונען.

געבענטשט זיי האמער איבער יעדער שלאנגיקער צארטקייט: צארט, ווי דער גלעט פון א תליון איבער א צום טויט-פארמשפטן, א שמייכל אזא — גרוי און דורכזיכטיק אזוי, ווי דורכזיכטיק ס'איז דער טונקעלער פארטאג, אינעם צארטן שפינוועכ, — א היענע שמייכל קעגן וואלט וויטמאנס אייביקער דעמאקראטיע פון אמעריקע.

ס'האט נאך קיין שפין פון בראשית אן, קיין איינציקן שטראל ניט באשאפן.

און הערט דערפאר פאר יעדן בלענד פון אויפנאנג ניט אויף זיך שרעקן. געבענטשט זיי האמער איבער דעם גלויבן וואס גלויבט נאך פארדאכט, א פארדאכט פארדעכטיקער פון אלע גרויזאמסטע פארדאכטן: העי, פארדאכט, ס'וואלט אפילו א וויסטע נאכט איר חושך דין ניט געטרויען.

דו זאלסט מיט גאר דיין גאל איר יעדן שאטן ניט פארסאמען. ס'וואלט א קרא אפילו, פאר פחד, פון דיין קראנקן האס אנטלאפן, נאר ווייס, דער באגינען איז נאך קיינמאל פון קיין חושך ניט אנטלאפן. ווייס, ניט קיין געבויגענער קנעכט מיט געלעכערטן אויער שטייט דיר אנטקעגן.

ס'ווייסט שוין יעדער אקער, יעדע נאדל, יעדער דלאט, ס'ווייסט שוין קינד און קייט:

ס'האט נאך קיין צאס, קיין קייט, קיין שלאס נאך קיינמאל קיין חלום ניט פארשלאסן —

דורך אלע צאמען, דורך אלע קייטן, דורך אלע שלעסער, ציט דעם אמת פון שייח.

א מענטש אזא פון די פייערן פון ליכשאפט און פון צארן!

אין טרויער פון אונט

דאָס בלוט פונעם פאסטעך הכל וועט אייביק אלע קינס שרעקן,
ס'זאל פון ברודער דאָס געשריי דעם מאַרד פון דער ערד ניט פאַריאַגן :
קין אַן מאַרד איז ווי הכל אַן אַ פייפל, אַן אַ פעלד, אַן שאַף.
אַן הכלס ערשמע ליבשאפט בלייבט אַן אַן איינציקן שמראַל דער פאַרטאַג,
קען נאָר קין, די נאַכט און די גרויל אויף אייביקן חושך האַפן.
אַן הכלס ליבשאפט נעמט קיין איינציקן קערנדל ניט צו די ערד.

וויי, דאָס קלאַגן פון הכלס בלוט האַט נאָך קין, אַליץ ניט דערהערט,
נאָר אין „באַחרית הימים“ וועט קין אַן אַ שווערד, אַן אַ קרבן בלייבן,
ווייל ס'קען קיין קין, קיין טויט ס'געשריי פון בלוט ניט דערווערגן.
זע, פון קינס רציחה קען קיין לעבעדיק גרעזעלע ניט געכאַרן ווערן :
אַן ענדלאַזער מאַל יאַמערט אויף דעם אַרט פון אייביקע בערג, —
איז שוין קלאַר אַז נאָר הכל וועט אין בלי און ליכט פון פעלד בלייבן.

און וויפל טריט ס'איז טרעמן אויף דער ערד, ברודער, דיר באַשערט :
פון דיין ערשמער ביז דיין לעצטער שעה, פון דיין ערשמן ביז דיין
לעצטן טראַט,

אַזויפל מאַל וועט קין דיין יעדן טראַט, צום זונאוּפגאַנג, באַפאַלן,
אַזויפל מאַל וועט זיך קאַרטשען אויף דער ערד, הכל, אין דרייען געבויגן.
הינטער אונדזער יעדן קער גייט קין, רגע נאָך רגע, טראַט נאָך טראַט.
איבער הכלען ווייזט ישעיה פון אויסגעקושמע טויטן אַ רעגנבויגן.

דער נביא קומט אין טרויער פון אונט, ווען מיט גאָר איר שיינ
געזעגנט זיך די וועלט,

ווערט די וועלט ביים ראַנד פון אומקום — אַזאַ האַפערדיקע וואונד.
דער אויסגעלאַכטער שלום גייט אויף קעגן שווערד אַזוי קינדיש העל,
און ס'זעט דער נביא זיין חלום אין די הענט פון אַ תליון געבונדן,
נאָר דער תליון האַט שמענדיק דעם נביאס צאַרן מיט דער קללה
פון אלע קללות געלאָדן,

און נענטער, נענטער האַט דערזען דער נביא דעם „באַחרית הימים“
— אַן אַנטפלעקטער סוד.

פריינט ביים טיש

פריינט ביים טיש

(מיין פרי פארשטארבענעם פריינט : לייזער סאפֿרין)

1

די אומרו נאך ווייטע לענדער האט מיך קיינמאל ניט געצויגן.
די בענקשאפט נאך וואנדער האט מיינס א רגע קיינמאל ניט פארצערט.
מיט פריינט ארום טיש בין איך די וועלט, הארץ צו הארץ דורכגעפלוויגן,
איז מיר וואנדערן דורך שמועס, א לעבן לאנג געווען באשערט.

דער וואנדער ארום טיש איז די עלטסטע ריזע ארום דער וועלט.
דער פריינט ארום טיש איז שענער פון יעדער שיינקייט, דורך אלע ריזעס.
וואסער זונאוויפגאנג קען, ווי א פריינט ביים טיש, די וועלט צעהעלן.
וואסער קונץ פון עראפלאן, קען די וואנדער פון א ווארט ווייזן?

וואסער שיף שווימט גרינג, ווי דער שמועס ביים טעפעלע קאווע — הער :
אט איז א ווארט — נוחס בלאט, אט א שפרייז : א ווינט — די ערשטע
באן.

אט איז א ווארט — א פעלדז, א גיבור וואס ציט די ערד צו די שמערן.
אט איז א ווארט — א האנט וואס נעמט גאר דאס ביזן אוועק פון דאנען :

בלייבט אלדאסגומס מיט גאר דעם בלענד פון פרייד, מי און שפע
פארגאפט —

ווערט יונג די ערד, ניי דער מענטש : אדם ערשמער בליק אויף
וועלט באשאף.

א דער גליענדיקער שמועס מיט חברים ביז שפעטער נאכט.
 דאס ליכט פון קיינמאל ניט פארגאנגענע זונען לויכט ארום מיש.
 דאס ווארט איז די איינציקע שווערד דורך די מוראדיקסטע שלאכטן.
 דער רויך פון סיגארעטן קרייזט און ווייזט פלאנעטן ארום מיש.

דער שמועס ארום טעפעלע קאווע איז די ווייטסטע נסיעה.
 א, פארן דורך זוניקן געפלאפל — פון דעם בלינדסטן אמאל,
 ביז דער צייט ווען אויף דעם ארט פון תליות וועלן גערטנער בליען, —
 ווען טורעמס פון חלום וועלן זיך פארן מיט טורעמס פון שמאל.

אט ווערט דער מיש — א בייט פאר דער ווייטסטער נאך ניט
 פארזייטער רויז.
 אט זעצט זיך מיט אונדז ישעיה בייס מיש — דער קריגער קעגן שווערד.
 אט פירט א קינד א וועגעטארישן וואלף פון תנך ארום
 און פאריאגט דאס געוויין פון מענטש, פון בוים און חיה פון גאר דער ערד.

א, דער שמועס מיט חברים זאגט אן דער וועלט, דורך שפעטער נאכט,
 אז בלייבן וועט דאס ווארט — די איינציקע שווערד נאך אלע שלאכטן.

לא תרצה!

- זע, דאָס קעלבעלע ביים ערשטן בליק אויף ליכט פון טאָג איז ווי גאָט אזוי קלוג.
- די מאַמע קו הערט מעלה גירחן ניט אויף צום בורא עולם אַ דאַנק, פאַר הימל און ערד, פאַר זון און גראָז און פרייד, ווי קוואַל, פאַר אַלעמען גענוג, —
- ווי זאָל איר איינפאַלן אַז פאַר זיסן שמאַנט גיט דער מענטש מיט טויט אַ דאַנק?
- די מאַמע-קו לערנט ס'קינד אַז לעבן איז געשמאַק, ווי גרעזעלעך אין פעלד, נאָר דער מענטש מיט חלף אויף האַלדז, שאַלט אַדעס צו יושר און צאַרטקייט אויס, —
- איז דען אַ וואונדער וואָס קינס רציחה איז נאָך אַלץ דער האַר פון דער וועלט?
- אוי, קעלבעלע, דיין חן אינעם פעלד איז מקנא אַפילו די רויו, נאָר אַז כ'זע דיך הענגען אין יאַטקע, מיט משוואַק דורך האַרץ, צו רייצן פון מענטש ס'מויל, —
- זאָג איך: רעד פון מאַרד בן אַדם, ניט פלאַפל פון דער שיינקייט פון דער רויו.
- שלום איז די הון וואָס ברייט נייע הינדעלעך — פאַנטאַסטישע פייגעלעך אויס:
- דאָס הינדעלע אונטערן חלף פאַרט זיך נאָר מיט חושך, מיט האַס און מיט גרויל.
- אַ, אויב צום געבעט פון שעפעלע, קעגן שוחט, בלייבט טויב ווי שטיין דער מענטש,
- וועט קיינמאַל קיין שלום דעם מענטש ניט בענטשן, וועט שמענדיק מענטש קוילען מענטש.

קינדער

קען זיין קיין פויגל האט נאך אין ערגעץ ניט געזונגען,
ניט קיין געזאנג, נאך א געוויין איז עס אויף דעם טויט פון קינדער :
אוי, מייזעלעך, פייגעלעך, פישעלעך : ביז לעצטן לויכט, פליוסק און זונג,
גלויבן א שטייג, א נעץ, א פאסטקע, ווי ס'גלויבט א קינד אין וואונדער.

פייגעלעך אין שטייגן געבארן צו צערמלען נודנעם לאנגווייל.
מייזעלעך, פון א ניט פארזוכטן ביסן, אין פאסטקע פארנארט,
האבן נאך אין קלארן ליכט פון טאג קיין אטעם ניט פארוויילט, —
ווארט שוין אויף סאמעטענע קינדער, די פאסטקע — אן עשאפאט.

פישעלעך, רייך אין ליד און פרייד, ווי דער טייך איז מיט וואסער רייך,
שפילן זיך מיט גאט, אין די טיפן פון מיסטעריעזע גרונטן.
פישעלעך — קינדער, בעטן זיך צו מלאכימלעך פארגלייכן,
ליגן : טרוקענער שוידער, פון נעץ און פון חוזק צעשונדן.

וויין, מיון ליד, אויף דעם טויט פון גלויביקע, פרי פארשנימענע קינדער :
פייגעלעך, מייזעלעך, פישעלעך — מעשהלעך פון גאלע וואונדער.

אזויפל טרויער

פארצן אזויפל טרויער אין אויפגיין, ווי אין פארגיין :
אין אונט איז יעדער שאטן, ווי פון א יידישן גוף,
וואס קען פלוצעם מיט דעם קול פון טרעבלינקע דרך רופן.
ווי זאל ניט זיין אזא טרויער אין אויפגיין, ווי אין פארגיין,
אז מען זעט אויף גאר דער ערד ניט קיין איינציקן פארטאג,
וואו ס'קען דער מענטש אויף קיין קייט, אין קיין תפיסה ניט קלאגן, —
דערפאר, נאך דערפאר האט נאך קיינער ניט געזען די זון,
זאל ניט אויפגיין מיט א קללה, ווי קעגן ביימש — א וואונד.

אין יעדער שטאָט פון יעדן לאַנד

וויי, פאַרצן נאָך אַלץ אַ טורמע, אין יעדער שטאָט פון יעדן לאַנד.
ווינד, אויב איין מענטש אפילו וועט נאָך בלייבן ערגעץ אין אַ צעל,
וועט נאָך די וועלט זיין אין טורמע, אין יעדער שטאָט, אין יעדן לאַנד —
וועט אונדז אַלעמען צו חלום קומען ווערן דער שלאָס אין צעל.

אַ צעל דערמאָנט אַז ס'איז נאָך אַן ענדלאָזע תפיסה אונדזער ערד.
גיי פאַרביי אַ צעל, ווערט יעדע פרייע גאַס — אַ שטיינערטע וואַנט,
איז נאָך אפילו דעם פויגל, דער רויו — די קייט פון מענטש באַשערט,
איז נאָך אפילו דער ווינט ניט פריי אין קיין שטאָט, אין קיין לאַנד.

וויי, פאַרצן אַ פאַליצימאָן — אַ רעוואָלוציע אויף יעדן ראַג,
ווי ס'וואַלטן ווידער מענטשן-יעגער אונדז אַלעמען באַפאַלן.
לעס רעוואָלוציע דערהער אויך פון הייל דעם אורמענטש קלאַגן,
ווערט דער הימל, ווי נאָך אַ שלאַכט — אַ וויסט פעלד, דער מענטש —
אַ לעצטער שטראַל.

ציי וועט פון די האַפּערדיקסטע זומערס בלייבן נאָר אַ שוואַרצע רויו?
ציי וועט פון העלסטן חלום — דער זעלביקער מעסער-יונג אַרויס?

אַ בויגן בלאַנק פאַפיר

אַ בויגן בלאַנק פאַפיר איז אַ נאָך ניט אַנטדעקטע וועלט,
אַ הוילע שורה רייצט, ווי אַן אומבאַרימער וועג.
שורות ווערן גראַמעס אַרום אַ טויטן צעל,
און שורות: וועגן, וואו ס'לויפן נאָר פריינט אַנטקעגן.

און דער פאַעט באַשערט דעם גורל פון יעדן וועג,
איין וועג פירט צום ברודער, אַ צווייטס פאַרפירט צום שעכטער —
דאָ בענטשט מיט שמעט דער האַמער און ס'זינגט דורך ברעט די זעג,
דאָרט גלעט דער פויסט — אַ קינד, דאָרט איז דער ליגן גערעכט.

זע, פון יעדן וועג איז די מאַמע — טינט אַ טראַפן,
די פען — אַ מיל וואָס קען אַלע מילן צעמאַלן.
אַט שליידערט אַ וואָרט אַ טורעם — אַ באַרג באַרג אַראָפּ,
און פון טורעם — פון באַרג בלייבט אפילו ניט קיין מאַל.

אַ בלאַנק פאַפיר איז אַ וועלט פון קיין טרער ניט באַרירט,
וואו קיין וואָרט האָט נאָך דעם מענטש דורך פייער ניט געפירט.

אויפן בוידעם

אויפן בוידעם פון מיין טאמנס אלמן הויז,
איז קיין ליד ניט אייביק אזוי, ווי די נאכט:
איין גורל איז באשערט דעם דארן, די רויז, —
קיין שמערן האט קיינמאל ניט געטרויט דער נאכט.

אוי, ווער ליענט דא מיינע לידער-ביכער,
אויב ניט חושך און שטויב, די שפין און די גרויל, —
גיי איך אום, ווי ס'זאלט מיין הארץ געוואלנערט זיך,
איין חושך פון שפינוועב — א מאַרבע פון גרויל.

אויפן בוידעם פון מיין טאמנס אלמן הויז,
צערמלען נאָר בלינדע שדים מיינע לידער;
ניט קיין פּרילינג שפּראַצט פון שפינוועב דאָ אַרום:
סיי גליק, סיי אומגליק שעפטשען דאָ איין ווידוי.

אותיות, באַרג אויף באַרג, צעגעסן פון שטויב,
זוכן ליכט, ווי אויגן פון א טויטן-הויז.

גיריארק, ערב יום־כיפור, 1953.

אויף מיין מצבה

1906—19..

ברידער, שוועסטער מיינע:
דא וואו יידיש שטומט,
ווי אַט דער שטויב פון מיין קבר,
דאַרט האָב איך קיינמאל ניט געלעבט.
דאָ וואו יידיש וויינט,
ווי דער אַש פון מיינע שמעטעלעך —
אוי, מיכאַלישעק, אוי, סווינציאָן, —
דאַרט וויינט מיין טאַמע און מיין מאַמע,
דאַרט הער איך קיינמאל ניט אויף וויינען.
דאָ וואו יידיש לאַכט,
האַפּערדיק, ווי פּרילינגדיקער וויינט,
דאַרט לאַכט מיין טאַמע און מיין מאַמע,
דאַרט הער איך קיינמאל ניט אויף לאַכן,
דאַרט הערן מיר קיינמאל ניט אויף לעבן.

גיריארק, סעפטעמבער, 1953.

א נדר

פאר „בל עם ועדה“ האב איך א נדר זיך געגעבן,
אז כ'וועל מיין פען, ווי אן איבעריקן שמעקן פארווארפן,
האט מיך דער גורל, אנשמאט א צונג — א דארן געגעבן,
האב איך דערהערט אוש שדים קייכן דורך די צארטסמע הארפן.

בין איך אין ערגעצנישט — זיבן מאל גארנישט געווארן,
האב איך ווי באוושאווער, מיט די פינגער אויף די ווענט געשריבן, —
האט מיין ליד, ווי א קללה זיך צעשווארצט דורך מיינע יארן,
איז מיר אויף דעם ארט פון הארץ — אן עקרה-פליך געבליבן.

בין איך אליין דאס פינצטערסטע ליד אויף דער וועלט געבליבן,
וואס נאָר א קראַ, א פארוואונדעמע, קראַקעט אויס ביים פאלן,
האב איך אנשמאט ווערמער — גאל, ברענד און שטיינער אַנעקקליבן,
פדי זיך צו פארשטיינען, אליין אין לידער צעפאלן:

בלייבן, ווי טראַפנס נאָך א רעגן, בלאַט און כלום צעצירן,
בלייבן דאָרט, וואו אפילו צייט קען קיינמאל ניט באַרירן.

א ליכטיקער אַנזאָגער

אפילו די ווייטע פרייד פונעם מענטש פון הונדערט יאָר אַרום,
איז אזוי נאָנט לעבן אונדו, ווי אין חלום א ברודערס האַנט-דרוק,
דורך נאכט און טויט אזא ליכטיקן אַנזאָגער הער איך קומען —
ווערן מיר אלע מיט זיין חכמה פון הונדערט יאָר אַרום קלוג.

ער גייט דער מענטש פון הונדערט יאָר אַרום דורך אונדזער ווייטן טאָג,
מיט זיין אומרו זעען מיר אלע — יעדן וואַלקנדל איילן:
דער שטאַרקסטער חושך פאלט פאַנאַנדער ביים באַריר פון זיין פאַרטאָג,
ער שפאַנט און מיילן פון שטח ביימן זיך אויף מיילן פון צייט.

ווערט א וויליניקע אַיעדער — א מענטש פון הונדערט יאָר אַרום —
לויכט גלייך אויף א דור פון ברידער: שוסמער, דיכמער, בויער—טרוימער.
דער שוסמער נעמט די שיד מיט דער ליבשאַפט פון א טאַטן אַרום.
דער סעדער אין סאָד ווערט אליין — פון גליק א פאַנטאַסטישער בוים.

אַנטקעגן אַוונט ווערט אפילו די שפּין — גאַלד אינעם שפּינוועב.
דער אַוונט איז א שפּעטער: אייביקע נאכט באַפאַלט דעם שפּינוועב.

י ע י ס ק ע

(מיין ברודער, מיין פריינט : יעסקע)

אויב מיין געלעכטער איז אמאל קלאר אזוי, גרינג און ניי,
אז מיר דאכט: פון אלע מדבריות ווערט איין וואסערפאל,
מיין ליד — גאר דער צווייט פון מייע זעקס און פערציק מאיען —
אזש א טעמפער שפאן קען פאר גליק זיך צעשאלן, —
איז עס נאר דערפאר, יעסקע, איינאונאיינציקער מייענער,
ווייל גוט איז מיר — צער פון דיין צער, פרייד פון דיין פרייד צו זיין;
איז עס נאר דערפאר, ווייל פון האס וואס וואקסט בארג איבער בארג,
איז אונדזער ליבשאפט, ליכטיקער ברודער מייענער, שטארקער.

און אויב מיין געוויין איז אמאל גרוי אזוי, שווער און אלט,
אט ווי פון א גריל וואס גרילט אן אויפהער פון מאך ארויס,
ווייל זי קען, ווי דער שטורעם, איר עלנט ניט צעגוואלדן,
ווייל זי קען קיין רגע פון איר אייגן גרילן ניט ארויס, —
איז עס דערפאר, ווייל צו דיר פירט די בענקשאפט מיך אזוי:
יעדער וואלקן — א וואנדער-וועג, לויערט אויף דיר מיט טויט.
א, די בענקשאפט איז אמאל א שד, אמאל א שמערן,
אמאל, א, כאטש א בליק טאן אויף דיר און גערן שטארבן.

דו וואגלסט דורך לענדער, ווי איך דורך חלום פון לידער,
א לאנד אין חלום שוועבט אום, ווי אן ערשט געבארן ליד,
גיי איך דורך גאסן, ווי דורך בריימע שורות פון לידער —
אין חלום איז אפן פאר געסט יעדע טיר, ווי מיין ליד.
אין דעם ווייטסטן ניט געשמויגן פארצן איז נאנטע וואָר —
פארצן אויך דער טעם פון חלום אין אונדזער הארטסטער וואָר —
א וואָר אזא מיט ריחות פון א ווילדן רויזן פעלד,
לאמיר זען די וועלט, ברודער, פון א שטיכעלע אין פעלד.

קומסטו יעיסקע, לויכט דורך הושך דער מענטש פון העלסטן דור,
האָפּערדיק מיין בלוט, ווי אומרו פון ווינט — ערב פּרילינג.
די ריינסטע ליבשאַפט ברעכט ווי גראַמעס די צאָם פון יאָרן,
און פאַריאַגט דעם טויט פון גאָר דער ערד, ווי ערב פּרילינג:
אַלע נעכטנס, אַלע מאַרגנס, אין איין רגע לעבן.
קומסטו יעיסקע, בין איך אייביק, נאָר דער טויט קען שטאַרבן.
אַ, ווען פון אַט דעם ליד וועל איך אין הונדערט יאָר אַרום,
קלאַר אַ הילך טאָן: יעיסקע! — וועסטו ברודער קומען:

קומען מיט גאָר דעם בלוי פון דיינע אויגן מיך רופן,
קומען, מיר הערן לעבן ניט אויף אין דעם באַגינען.
לויטער, ווי געפלאַפּל פון טייכעלעך וועט זיין דיין רוף,
טייכעלעך וואָס מענטש און צייט קען קיינמאָל ניט צערינען.
אַ, צי איז דעם מענטש ביז סוף פון אַלע דורות באַשערט
יאָגן אין מיטן טאָג די קרומע שאַטנס פון דער ערד?
זע, דער פאַרטאָג האָט די דערנער מיט פייער-קרוינען צעצירט:
אַ שטראַל ווערט די גרויל וואָס דיין מאַרגנדיקער טראַט באַרירט.

אַנהייב, 1953.

גוט מאַרגן

דער שלאָם

1

דער פויגל האָט מיט קיין שלאָם נאָך קיינמאָל נישט פאַרשעמט זיין נעסמ.
און ס'וויל קיין פרוכטבוים פון קיינעם זיין פאַרמעג נישט פאַרשליסן.
אַברהם אָבינו האָט ווי מלאכים באַגעגנט געסמ.
אַ, זאָל דער שד — די מיר, ווי ס'האַרץ פון אַלעמען פאַרשליסן.

אַז די שווערד איז נאָך גערעכט דערמאָנט אַ שלאָם אויף יעדער מיר.
אַז דער שלאָם איז נאָך דאָ, איז נאָך דאָ גאַל אין אויג, קללות אין מויל,
איז קראַנקער פחד דאָ, איז דאָ אַ שלאָם אויף די געהירן,
הייסט דער חושך אונדז האַפן, לערנט אונדז „לא תרצח“ — דער קוילער.

אוי, דער שלאָם, ווי פון אַ פאַרשאַלמענעם געדולד געגאַסן,
שמידט ווייט און צייט אין אייזן איין: רגע נאָך רגע, דור נאָך דור.
אַזויפל דורות שליידערט דער מענטש שמורעם נאָך שמורעם —
קעגן שלאָם.

זע, אַט ברעכט דעם שלאָם — דעם שטומען פייניקער: פיער און צאַרן!

הינטער אונדז, אַן אוראַלטע האַנט איז גרייט די זון אַליין אַ שאַם
טאַן, ווי אַ קויל.
אַנטקעגן אונדז, זע איך דעם לעצטן שלאָם — די לעצטע קללה, אין
אַ מוזיי גרוילן.

א, וואָס איז דאָס גרויזאַמסטע מויל, אויב ניט דאָס מויל פונעם שלאָס,
ווי זעט אויס אַ פויגל דורך אַ גראַמע פון אַ טורמע-צעל?
ווי נאָך אַ שחיטה, זעט אויס אַ זונפאַרגאַנג, הינטערן שלאָס.
ווי וויסט זעט אויס אין צעל דער מאַי, ווי ענג די ענדלאָזע וועלט.

דער שלאָס — אַ גלאַמפּ אַזאַ פאַרמאַכט דאָס מויל מיט אַן איינציקן צאָן,
נאָר קיין חיה באַפאַלט ניט מיט דער רציחה פון אַ שלאָס,
אַלע ציינער פון אַלע חיות וואָלט צעזעצט אַט דער צאָן.
אַ, ווען ס'קען דער מענטש, ווי מיט אַ חיה זיך שלאָגן מיט דעם שלאָס.

קאַלט און שטום, אַן אַ ריר האָט דעם מענטש פאַרשלונגען דער שלאָס.
ווי זעט אויס דער שלאָס אויף צעל, אין פריען, קינדישן טאַגן,
אויב ניט אַ נאַצישע מויל וואָס האָט ערשט געזופּט בלוט אַ פּום?
אַ ייד אויף שפּיזן פון פּאַנאַר, זעט אויס, אַ גראַמע פאַרמאַג.

העקער פון דער וועלט, האַקט פון שלאָס אַרויס דעם איינציקן צאָן,
אַ, שמידן, שמידט פון שלאָס אויס אַזאַ פייער-ראַד — אַזאַ זון.

פארוואס מיר זיינען אויף דער וועלט געקומען

ברידער, מיר זיינען אויף דער וועלט געקומען,
ווייל דער בוים, דער פויגל — דער פרילינג האט אזוי געוואלט,
ווייל ס'האט געוואלט דער מאי אונדז ווייזן זיין גרין און גאלד.
ברידער, מיר זיינען אויף דער וועלט געקומען,
ווייל איר רייץ געבן האט אונדז געוואלט די בלום,
ווייל שטארקער פון אלע ליבעס האט אונדז דאס לעבן האלט.
ברידער, מיר זיינען אויף דער וועלט געקומען,
ווייל דער בוים, דער פויגל — דער פרילינג האט אזוי געוואלט.

א פארבענקטער תהו-ובהו האט אונדז גערופן,
זיך לערנען די פרייד פון ווערן — פון פארטאג,
זיך לערנען יאגן דעם חושך, ווי דער פארטאג.
שטורעם נאך ניט געשטורעמטע האבן אונדז גערופן,
שאַלן דורך אלע דורות אַט דעם לויטערן רוף:
ס'זאל דורך אונדז אייביק לעבן דאָס פייער פון פארטאג.
שטורעם נאך ניט געשטורעמטע וועלן אונדז נאך רופן,
זיך לערנען די פרייד פון ווערן — פון פארטאג.

אלטער חלום — אלטער וויין

פון אן אלטן חלום האָבן מיר אַרויסגעשטרעלט.
דער ערשטער זונאוּפגאַנג אויף דער וועלט
האַט אויפגיין דורך אונדז ניט אויפגעהערט,
פון אן אלטן חלום האָבן מיר אַרויסגעשטרעלט,
און וויפל המנם ס'זיינען שוין אין חושך געפאלן,
איז מיין פאַלק יחזקאלס זעאונג באַשערט.
פון אן אלטן חלום האָבן מיר אַרויסגעשטרעלט,
פון דעם ערשטן זונאוּפגאַנג אויף דער וועלט.

וואָס קען אין זיך מער שיפורות האָבן,
דער אלטער חלום, צי דער אלטער וויין?
שולמית שפיגלט זיך אין אלטן וויין —
וואָס קען אין זיך מער שיפורות האָבן?
דער חלום איז פון אַ קינד די גרויסע גאַב,
איז אין חלום נם איבער נם אַריין.
וואָס קען אין זיך מער שיפורות האָבן?
קינדיש ווי דער אלטער חלום איז דער אלטער וויין.

וואָס עלטער דער וויין, אַלץ ליכטיקער דער חלום.
וואָס עלטער מיין פאַלק, אַלץ נענטער דאָס טאַגן.
אייביקער פון אַלע פינצערנישן איז דאָס טאַגן.
שיפורער פון אַלע וויינען איז דער חלום.
פון אַ נייעם בראשית איז דער חלום.
אַ, דערזען אַ וועלט ביים סוף פון אַלע גרוילן טאַגן.
וואָס עלטער דער וויין, אַלץ ליכטיקער דער חלום,
וואָס עלטער מיין פאַלק, אַלץ נענטער דאָס טאַגן.

ליכט פון אפריל

אזויפל מאל האָט דער באַגינען שוין געבליט, און ס'זיינען גרויע טעג נאָך אלץ פאַראַן און ס'איז דער עלנט — דער מנוול נאָך אלץ פאַראַן. אזויפל מאל האָט דער באַגינען שוין געבליט, און געלאָזן אין חושך: די שפּין, די שווערד און די נויט. זע, אין יעדן שטראַל אַזאַ ליכטיקער דור איז פאַראַן. אזויפל מאל האָט דער באַגינען שוין געבליט און ס'איז די גרויע וועלט נאָך אלץ פאַראַן.

נאָר פּדי צו לערנען אונדז שיינקייט לעבט און שטאַרַכט די רויז, נאָר פּדי צו לערנען אונדז צאַרטיקייט קומט דער אַפּריל, דעם צער פון אַ געבראַכן צווייגעלע צו שטילן, און גלעט נאָך אַ לאַנגן ווינטער אַ פאַרלאָזט גרעזעלע אויס. אַ זיי מיין ליד — אַ גליד פון מענטש פון „באָהרית הימים“ אַרויס: פאַראַן אין אַ וואָרט אַן עכטן דאַס ריינסטע ליכט פון אַפּריל, אַ וואָרט וואָס שטילט דעם דורשט פון דער ערד, ווי דער טוי פון אַפּריל, אַ וואָרט וואָס קושט אין שבעה-טעג אַ טרער פון מיין פאַלק אויס.

די ריינסטע חכמה

די ריינסטע חכמה איז פשוט, ווי קלאַרער גאַנג פון קוואַלן. וואָס איז אזוי עכט ווי דאַס געלעכטער פונעם פויער, ווען אונטער דעם אַקער ווערט פון יעדן קערנדל — אַ שטראַל? פּרעג דעם פויער וויפל חכמה שימערט אין קלוגן טוי.

פון די לויטערסטע טיפן דערציילט דער קינדישער קוואַל — דעם קוואַל ציט צו דער ערד, ווי דעם וואַלקן צו דעם הימל: דער שווערער וואַלקן גאַרט אין גרינגן רעגן זיך צעפאַלן, פּדי אַנצוטרינקען די זאַטע פעלדער מיט הימל.

איז פאַראַן אזויפל שוואַרצע ערד אינעם הימל, וויפל הימל ס'איז פאַראַן אין פּריש צעאַקערטער ערד: ביינאַכט ווערט צווישן שמערן דער ווייץ און קאַרן פאַרהימלט, בייטאַג ווערט דער הימל אַ בלוי פעלד מיט געבענטשטער ערד.

די נאַכט און די ווייט, די הויך און די טיף: הימל, מענטש און ערד, האָט דורך מי און שלום, איין אייביקער גורל פאַרבּרידערט.

א ז ע מ ד ע ל ע

דאָס מינדסטע זעמדעלע פאַרמאַגט די סודות פון אַלע שטערן.
צו האָט שמעון פון זעמדעלע געלערנט אַז חכמה איז שווייגן,
ווייל ער האָט געוואוסט וויפל תורה ס'קען אַ זעמדעלע אויסשווייגן?
אַן איינציק זעמדעלע פאַרמאַגט די סודות פון אַלע שטערן.
אַ זעמדעלע איז אַן עלטער זיידע פון אַדם און חוהו,
דאָס זעמדעלע, קליגער פונעם מענטש דאַרף וועגן טויט גאָר ניט דאַנהן, —
דאָס זעמדעלע מיט דער גבורה פון בערג האָט דעם טויט אַליין צעשטערט,
האָט מסתם שמעון פון זעמדעלע געלערנט אַז חכמה איז שווייגן.

א פ ל א ט ע ר ל

אַן איינציקער טאָג איז פאַר דעם פלאַטערל זיבעציק יאָר לעבן.
יעדע גילדענע שעה האָט אַ קינדהייט, אַ יוגנט, אַ טיפן עלטער:
ווען פאַר דעם פלאַטערל גייט אויס דער טאָג, צאַנקט די אייביקייט,
שטאַרבט די וועלט.

אַן איינציקער טאָג איז פאַר דעם פלאַטערל זיבעציק יאָר לעבן,
האָט ס'פלאַטערל דעם פאַרליבטן טאָג אין זיבעציק זונען צעשוועבט:
— פלאַטערל, פלאַטערל, אַ טאָג יום-טוב איז פון אַלע וואָכן עלטער,
גיב מיר דיין איין און איינציקן טאָג, נעם מיינע זיבעציק יאָר לעבן:
אַ קליינער קרייז אַנטקעגן זון איז גרעסער פון אַלע גרויע וועלטן.

אין מױזנט יאָר אַרום

איך האָב געזען די וועלט אין מױזנט יאָר אַרום :
דער פּױגל האָט זיין ליד אויף אַ האָר ניט געביטן,
די בינען, ניט מיד פונעם זעלביקן זשומען.
די שיינקייט, דאָס ליד און די חכמה עלטערן זיך ניט.

איך האָב געזען אַ גאָס אין מױזנט יאָר אַרום :
וואַלקנס מיט סחורה באַלאַדן — הימלשע קאַראַוואַנען.
דער „עמפּײער סמייט“ — דער קלענסטער קאַרליקל,
יעדער שטראַל אַ פּילאַט, יעדער ווינט — אַן עראַפּלאַן.

טוען יידן איינע די אַנדערע זיך אַ פּרעג : „פּונוואַנען?“
„פּון מדינת מאַרס, ניטאָ רעב ייד קיין נייע גליקן,
אין אַ ברייטן שלום עליכם איז מער וואַונדער פאַראַן,
ווי אין די קעלבערנע התּפּעלות פּון אַ פּליענדיקער בריק.“

„גערעכט. איך גיב אייך אַוועק אַלע קונצן, אין הויכן און אין תּהומען,
פאַר איין קילן שאַטן פּון אַ קרומען עפּלבוים.
איך גיב אייך אַוועק אַלע צילינדערס פּון אויסגעפּוצטע לשונות,
פאַר דעם רױען רױש פּון געשמאַקן מאַמע לשון.“

איך האָב געזען די וועלט פּון מױזנט יאָר אַרום.
איך האָב דערהערט אין ווינט — אַ באַקאַנט געוויין.
איך האָב געזען אַ פּחד אין פּנימער פּון בלומען,
אַ שטיין האָט דערמאַנט פּון פּאַנאַר — אַ פאַרשטומט געשריי.

גוט מאַרגן

לעבן אונדז דער דרייסיקסטער יאָרהונדערט — אזאָ מזלדיקער שכן,
מיט ברכות פון אַ פרייער ערד, אַ נייעם הימל אונדז אַנטקעגן:
אַ דור אזאָ קומט ניי און האַפּערדיק — אַ נאָך ניט באַרימער וועג.
אַ ברודער פון דרייסיקסטן יאָרהונדערט — אונדזער מזלדיקער שכן,
לאַז כאַטש אַ וויילינקע אַרײַן, אַט אַ רגע נאָר, אַ מזלדיקער שכן,
שוין יאַרטויזנטן, אונטער פאַך פון קנוט, זוכן מיר צו דיר אַ וועג.
גוט יום-טוב כרידער, גוט יום-טוב שוועסטער, גוט יום-טוב וועלט! —
אַ מזלדיקער שכן
פון ישעיהם אויסגעטרוימטן לאַנד, קומט, באַלד, אַ, באַלד אונדז אַנטקעגן.

לחיים כרידער, לחיים שוועסטער פון דרייסיקסטן יאָרהונדערט,
זעט, אַט זיינען מיר, מיר רייסן זיך צו אייך דורך לעצטן מייל פון צייט.
אינעם גאַנג פון אייביקייט, אַט נאָר אַ שפּאַן צו אייך, פאַרשמעלט די צייט.
זעט, מיט באַרוועסן פּוס דורך פעלדזיקן דאַרן טרעטן מיר אויס
איינער פרייהייט.
זעט, וואונדיק איז שוין די פּויסט פון שלאַגן אויף די שלעסער צו
איינער יאָרהונדערט.
אַ שכנישן גוט מאַרגן אייך, מיר שליידערן די שלעסער פון צייט!
מיר לעבן! איר הערט אונדז אין שטורעם, ווי אַ מעשהלע פון שרעק,
מוט און וואונדער.
מיר קומען! יאָרן — צאַמען פאַלן, לעס אונדז — ניט דערגרייכטסטע
ווייטן.

פון גאָר דער ליכטיקייט פון אייער דור, ווערן שוין אלע שפינען
 ביי אונדז קראַנק.
 איך זע אייער ליכט אין ביינער-טאַל, אין טאַל פון מאַרד און פון קריעה.
 נאָר דאָ וועט אייביק יעדער צווייג, ווי אַ גליד פון אַ קדוש בליען.
 וויי, דאָס געוויין פון מײן דור וועט שמענדיק באַפאַלן אייער
 לויטערסטן געזאַנג.
 אַ מענטש פון אַש — אַ פאַרגאַזמער שאַרבן ווערט אייער נאָך ניט
 געזונגען געזאַנג.
 אַ, וואָס איז מיכאַלישעק, אויב ניט אַ וואַסערל פון וויליע?
 און אפשר איז מײן שמעמעלע דער ערשמער שמראַל פון אייער יעדן
 זונאויפגאַנג?
 אַ, ווען כ׳קען ווי מיכאַלישעק ווערן אַ וואַסערל פון דער וויליע.
 אַ, גוט איז זיין דער חלום פאַרן ווערן, אַ נאָך ניט אויפגעגאַנגענע זון,
 גוט איז גליען אין תּהו, מיט נאָך ניט געצונדענעם פייער פּול:
 אַ נאָך ניט גערעדט וואַרט מיט צימער פון אומדערוואַרמן אַנזאַג פּול.
 און יידיש זאַל זיין אין קרוין פון יעדער נאָך ניט אויפגעגאַנגענער זון.
 דער ניו-יאַרקער פאַרנאַכט האָט די וואונדן פון פאַנאַר אויף די שויבן
 צעצונדן.
 הער, אויך דער ווינט פון אַפּריל איז מיט געוויין פון מיינע ליטוואַקעס פּול.
 אַ, גוט איז זיין דער חלום פאַרן ווערן, אַ נאָך ניט אויפגעגאַנגענע זון,
 גוט איז גליען אין תּהו מיט נאָך ניט געצונדענעם פייער פּול.

א י נ ה א ל ט :

- 4 א בלעמל פון מיינ טאג-בוך
7 אינמיטן טאג

1. מיינ טאמע הירשע דוד

- 10 מיינ טאמע הירשע דוד
15 מיינ טאמע וועגן אלט און יונג
15 מיינ טאמע וועגן אמאל, היינט און מארגן
16 דער סוויצער בארג

2. א שטיבעלע אין וואלד

- 22 העי, יעגער
22 איך און דו
23 מיינ שטילינקע בארע-פארקער מיידל
23 גאכט
24 פארבלאנדזשעט
24 פון רעגן ביז שטורעם
25 בליץ און דונער
25 „באחרית הימים“
26 גאך גיט געבארענע טריט
26 צו הלום
27 בארג איבער בארג
27 פארטאג אין וואלד
28 ריוועלע מיינ
28 א וועלט אן שלעסער
29 דער אלטער עפלבויים
30 א גוטן טאג
30 א קליינע פרינצעסן

3. יידיש

- 32 מאי אין מיכאלישעק און סוינציאן
34 שונא פון יידיש — שונא פון מיינ פאלק
36 די צוואה
37 הירשקע לעקערטס יידיש
38 וואס הירשקע לעקערט האט געקלערט אין טויטן-צעל
39 יידיש אין מיטן טאג

4. אונדזער יידישע שול

- 42 די ערשטע שעה
- 43 שול טוער
- 43 לייבל
- 45 א קינד וואָס וואַקסט אַ גאון
- 47 אַ גרעזעלע

5. אַוונט אין ניריאַרק

- 50 פּרילינג אויף „אַשן פאַרקוועי“
- 51 רבקה
- 53 אַוונט אין ניריאַרק
- 56 טרוים
- 57 פאַראַיאַרקע שנייען

6. עטל

- 60 עטל מעינקעס
- 62 אַ תּפּילה

7. זייט געזונט פון עלציק הייט

- 64 ביים וואַסערפאַל
- 67 פּרי פאַרשניטענע בלומען
- 68 פּריינט מיינע
- 69 הייליק שטויב

8. פון פּאַנאַר ביו אַ נייעם „אַז ישיר“

- 72 בענקשאַפט
- 73 פּאַנאַר
- 74 אַ תּפּילה פון אַ שטיין
- 75 ראַקפּאַרט מאַסאַטשוסעטס
- 76 די מאַמע סרענצע אין בוענאַס איירעס
- 79 אַ קערנדל גוטס
- 79 אַ קערנדל שיינקייט
- 80 אַ גייער „אַז ישיר“

9. פשוטע אמתן

- 84 אמת
- 84 אַ וויסט פעלד
- 84 אַ וואַרנדיקער בוימ
- 85 פשוטע אמתן
- 86 לחיים זינגער
- 86 אַ ברכה
- 88 אין טרויער פון אַוונט

10. פריינט ביים טיש

90	פריינט ביים טיש
92	לא תרצח
93	קינדער
93	אזויפל טרויער
94	אין יעדער שטאָט פון יעדן לאַנד
94	אַ בויגן בלאַנק פאַפיר
95	אויפן בוידעם
95	אויף מיין מצבה
96	אַ נדר
96	אַ ליכטיקער אָנזאָגער
97	יעסקע

11. גוט מאַרגן

100	דער שלאָס
102	פאַרוואָס מיר זיינען אויף דער וועלט געקומען
103	אַלטער חלום — אַלטער וויין
104	ליכט פון אַפּריל
104	די ריינסטע חכמה
105	אַ זעמדעלע
105	אַ פלאַטערל
106	אין טויזנט יאָר אַרום
107	גוט מאַרגן

ביכער פון מעינקע קאץ:

דריי שוועסטער

1932

דער מענטש אין טאגן

1935

ברענענדיק שטעטל

בוך איינס — 1938

ברענענדיק שטעטל

בוך צוויי — 1938

ס'האט דאס ווארט מיין באבע מאינע

1939

צו דערציילן אין פריידן,
מיכאל'ישעק אין אמעריקע:
ברענענדיק שטעטל, בוך דריי — 1941

דער פשוטער חלום

1947

אינמיטן טאג

1954